

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΧ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3498

Τιμάται μετά του βιβλιοσήμου και φόρου Δρχ. 34

Βιβλιοσήμιον γα' φόρος Αναρχ. Δανείου Νομ. 12.

Αριθ. εγκριτικής απόφασης 5441/321

Αριθμός έδνας κυκλοφορίας 55643 - 22635

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΠΗΤΗ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Α.Ε.

4 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΣΙΟΥ - 45

Γεωργίου Παπαδοπούλου

Εκπαιδευτικού

το Έτος 1917 κληρονομή
παι υφάρ 10/11/17

Παναγιώτης Παπαδοπούλου

107

Γεωργίου Γεωργίου

Γεωργίου

102 5015

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Βιβλιοπωλείον Βοστανίου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΝΑΘΗ



Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ Α.Ε.

42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42

1938

17486
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Όλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τούτου φέρουν τὴν σφραγίδα
τοῦ ἐκδότου καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.



Μητρονόμος.

Τυπογραφείον Σ. Σεργιάδου — Γερατίου 9



ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Ὁ ἀνερχόμενος εἰς τὸ Κρόνιον ὄρος, τὸν λόφον, ὅστις ὑπέρεται τῆς παραποταμίας τοῦ Ἄλφειοῦ, ἐκεῖ ὅπου συμβάλλει εἰς τοῦτον ἰὰ ὕδατά του ὁ ἐκ τῆς Ἡλείας κατερχόμενος Κλάδεος, ἔχει ἐνώπιόν του θέαμα ἰσχυρῶς ταράσσον τὴν ψυχὴν. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τῆς Ὀλυμπίας, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐξέλεξαν ὡς τὸν κάλλιστον καὶ ἐπιφανέστερον τόπον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀγῶνων θέσιν καὶ πανήγυριν κοινὴν καὶ καθιέρωσαν εἰς τὸν ὕψιστον τῶν θεῶν, τὸν Ὀλύμπιον Δία.

Τὸν ἱερὸν τοῦτον χῶρον δαμιλῶς ἐκόσμησεν ἡ φύσις. Αἱ ἀνώμαλοι, ἀλλὰ μαλκαὶ γραμμαὶ χθαμαλῶν δενδροκόμων βουνῶν, ἀποτελούντων τὰς ἐσχάτας παρωρείας τῆς Ἀρκαδικῆς Φολόης, περιστεφουσιν αὐτὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολῶν. Πρὸς δυσμὰς παραρρέει ὁ Κλάδεος, διαρρήξας τ' ἀνακόπτοντα τὴν ὁρμὴν του κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τεχνητὰ προχώματα καὶ ἀνοίξας ἐν τῇ κοιλάδι κρημνώδη χαράδραν. Πρὸς νότον δ' ἀπλοῦται ἡ εὐρεῖα κοίτη τοῦ μεγίστου τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ποταμῶν, τοῦ ἐξ ἀνατολῶν ἀπὸ τῶν Ἀρκαδικῶν ὀρέων καταρρέοντος Ἄλφειοῦ, ὅστις διὰ τῶν ποικίλων ἐλιγμῶν τῶν θολῶν ρεϊθρῶν του σχηματίζει πληθὺν λευκαγῶν χαλικοστρώτων νησίδων. Περαιτέρω δὲ φράσ-

σουσι τὴν θεάν τὰ κατάφυτα εἰς πεύκας ὄρη τῆς Τριφυλίας, τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ὑψούμενα ἀποτόμως ὑπεράνω τῆς χθαμαλῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, στενὴν δὲ μόνον καταλείποντα λωρίδα γῆς ἀροσίμου. Βλάστησις πλουσία διὰ τὴν εὐδρῖαν τοῦ τόπου καλύπτει τὰ πέριξ ὑψώματα καὶ τὴν κοιλάδα. Συστάδες πευκῶν φύονται ἀπανταχοῦ, ἀπὸ τῶν χλοερῶν γηλόφων κατερχομένων μέχρις αὐτῆς τῆς Ἄλτεως. Μὲ τὸ βαθὺ δὲ πράσινον χροῶμα τῶν βελονοειδῶν φύλλων των συγκιρνᾶται * τὸ πρασινόφαιον τῶν ἀγριελαιῶν καὶ τὸ ὑπόγλωρον τῶν ἀραιῶς ἐγκατεσπαρμένων πλατάνων. Πρῖνοι καὶ κόμαροι * καὶ ἄλλα θαμνοειδῆ δενδρούλια καὶ θάμνοι πληροῦσι διὰ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος των τὸ μεταξὺ τῶν ἀγρίων δένδρων διάστημα. Πολλαχοῦ καλλιεργεῖται ἡ ἡμερος ἑλαία καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ παρὰ τοὺς ἀμπελῶνας χλοάζουσι κριθοφόροι καὶ ἀραβοσιτοφόροι ἀγροί. Ἡ δὲ χέρσος ἄδενδρος γῆ πληροῦται ὑπὸ σκίνων, σικιλλῶν*, ἀσφοδέλων, ὑπερείκων*, καὶ παντοειδῶν βοτανῶν καὶ ἀγρίων ἀνθέων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ποικιλωτέρα ἦτο ἡ βλάστησις καὶ τερπνοτέρα τῆς κοιλάδος ἡ ὄψις.

Ἄλση ἀνθοτορῶνα ἐκόσμουν αὐτὴν καὶ δένδρα ἐκλιπόντα νῦν ἐφύοντο ἐν τῇ Ἄλτει· ἐν μὲν τῷ ἡρώφ τοῦ Πέλοπος λεῦκαι παρέχουσαι τὰ εἰς τὰς θυσίας ἀναγκαιοῦντα ξύλα, ἀλλαχοῦ δὲ που φοίνικες, ὧν οἱ κλάδοι ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικῶντας ἀθλητάς, εἰς σημεῖον τῆς νίκης των. Πρὸ πάντων ὅμως κατηγλάϊζον τὸν γῶρον τὰ ἔργα τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, τὰ ἀναθήματα, ἅπερ ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἀνετίθεντο, τὰ ἱερά, ὅσα ἡ εὐσέβεια τῶν ἀγωνοθετῶν ἴδρυσε, τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα, ὅσα εἶχον ἐγερωθῆ ἐκτὸς τῆς Ἄλτεως καὶ ἐντὸς αὐτῆς, ἄλλα μὲν χάριν τῶν ἀγώνων, ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ἀναψυχὴν τῶν θεωρῶν καὶ ἄλλα πρὸς ἐνοίκησιν τῶν ἱερέων. Ναοὶ καὶ βωμοί, γυμνάσια καὶ στάδια, στοαὶ καὶ ξενῶνες, θησαυροί, ἀγάλματα καὶ εἰκόνες παντοειδεῖς ἀπετέλουν περίτεχρον καὶ μεγαλοπρεπέστατον χρυσοῦ, χαλκοῦ, μαρμάρου καὶ πολυχρῶμων κεράμων σύμπλεγμα, οὗ τὸ θέλγητρον ἐξῆρξεν ὁ περιβάλλων αὐτὸ φυσικὸς πλοῦτος. /

Ἐν τῇ ἀρρήτῳ ταύτης λαμπρότητος οὐδὲ μικρὸν ἔχνος ἐφαίνεται πρὸ εἰκονοματίας περίπου. Καὶ αὐτὸ τῆς Ὀλυμπίας τὸ ὄνομα εἶχεν ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν περιοίκων. Ἐρημος ἐξετείνετο ἡ πεδιάς, κεκαλυμμένον δ' ὑπὸ βαθῦ στρώμα γῆς ἐκρύπτετο

πάν ὅ,τι ἀφῆκεν ἀλώβητον ὁ χρόνος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ὅμως τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθησαν ὀλόκληρος μὲν ὁ χώρος τῆς Ἑλτεως, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῶν ἐκτὸς αὐτῆς οἰκοδομημάτων. Καὶ νῦν πρόκειται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν στυγνὴ ἢ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Οὐδὲν ἀπέμεινε ὄρθιον, ἄμορφος δ' ἐρειπίων σωρὸς καλύπτει τὸ ἔδαφος· τῶν πλείστων μὲν κτιρίων μόνα τὰ θεμέλια ἐσώθησαν, τινῶν ὑψοῦνται οἱ τοῖχοι μικρὸν ὑπὲρ τὴν γῆν, τῶν δ' ἐξηρηρωμένων κιώνων ἀπλοῦνται κατὰ μῆκος οἱ σπόνδυλοι. Ὀλίγιστα δὲ κολοβά καὶ περικεκομμένα περιεσώθησαν λείψανα τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν ἀναριθμῆτων ἀναθημάτων. Καὶ μόνον δύο τούτων ἀγαθὴ τις μοῖρα διετήρησεν ἄρτια σχεδόν, δύο ἀθάνατα μνημεῖα τῆς τέχνης, τὴν Νίκη καὶ τὸν Ἑρμῆν.

Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀπληστία καὶ ἀπειροκαλία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀπεργασθῶσι τηλικαύτην καταστροφὴν· ἔπρεπε νὰ συνεπικουρήσωσι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἀληθῶς σεισμοὶ καὶ ποταμῶν ὑπερχερίσεις συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἐρημώσεως.

Τὰ περισωθέντα ἐκ τῆς καταστροφῆς λείψανα, ὅσα ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, καταδεικνύουσι μὲν, ὅτι ἀνεπανόρθωτος εἶναι ἡ ἀπώλεια τοσοῦτων ἀριστουργημάτων, εἶναι δ' ὅμως καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν πολυτιμότεα, πολλὰ διδάσκοντα καὶ καθοδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρευναν οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καθόλου.

Καθίσταται δ' οὕτως ἡμῖν δυνατὸν ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν δεδομένων ν' ἀναζωγραφίσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πλήρη καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Καθίσταται ἡμῖν δυνατὸν ἐκ τῶν χύδην καταβεβλημένων ἀρχιτεκτονικῶν ἄρθρων, ν' ἀνοικοδομήσωμεν ἐν τῇ πρώτῃ θέσει αὐτῶν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἱερὰ καὶ τ' ἄλλα τῆς Ὀλυμπίας κτίρια, νὰ καταγλαίσωμεν ταῦτα διὰ τοῦ παλαιοῦ πλαστικοῦ καὶ γραφικοῦ κόσμου αὐτῶν, ν' ἀναστηλώσωμεν ἐπὶ τῶν βάθρων, ὧν πλεῖστα σφύζονται, τὰ ἐξαφανισθέντα χαλκᾶ καὶ μαρμάρινα ἀναθήματα, νὰ ἐξωραίσωμεν δι' ἀνθέων καὶ δένδρων τὸν ἱερὸν χώρον. Δυνάμεθα ἐπὶ πλέον νὰ λάβωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν γενομένων ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τοὺς ἀγῶνας, ἃν φαντασθῶμεν πληροῦν αὐτὴν τὸ θροοῦν πλήθος

τῶν ἀγωνιστῶν καὶ θεωρῶν, τῶν Ἡλείων ἀρχόντων, τῶν ἱερέων, ναοφυλάκων καὶ νεωκόρων, τῶν πρὸς ὕμνησιν τῶν ἐπινικίων προσδραμόντων μουσουργῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν ἐμπόρων καὶ καπῆλων τῶν ἀπανταχόθεν κομισάντων εἰς τὴν πανήγυριν τὰ ὄνια· τὸ πλῆθος τὸ συρρεῦσαν ἐκ τῶν ἀγουσῶν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐπτά ὁδῶν ἢ διαπεραιωθὲν ἐπὶ ἀκατίων * καὶ λέμβων καὶ σχεδιῶν * διὰ τοῦ Ἄλφειοῦ ἐκ τῶν στομίων αὐτοῦ ἢ ἐκ τῆς Τριφυλιακῆς ὄχθης, ἄγον δὲ καὶ πυκνάς ἀγέλας βοῶν καὶ ἄλλων βοσκημάτων ποίμνια πρὸς τὰς θυσίας καὶ τὴν διατροφήν τῶν πανηγυριστῶν. Ἐάν φαντασθῶμεν σύμπαν τὸ πλῆθος τοῦτο καταλαμβάνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγῶνων ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τὰς κλιτύας τοῦ σταδίου ἢ τοῦ ἵπποδρόμου, τὸν δ' ἄλλον χῶρον διαχεόμενον εἰς τὰ ἱερά καὶ εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς Ἄλιεως πόλιν, τὴν συνισταμένην ἐκ ποικίλων καταλυμάτων, καλυβῶν καὶ σκηνῶν, ἄλλων μὲν ἀπερίττων, ἄλλων δὲ πολυτελῶς διὰ χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ ἄλλου πλοῦτου πολλοῦ κεκοσμημένων, εἰς τὴν αὐτοσχέδιον πόλιν τὴν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀναβλαστάνουσαν χάριν τῆς πανηγύρεως, ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ἀπανθοῦσαν καὶ ἔξαφανιζομένην. Ἐάν τέλος φαντασθῶμεν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ συνηθροισμένας μητέρας καὶ συγγενεῖς τῶν ἀθλητῶν καὶ περὶ αὐτὰς πολυπράγμονας γυναῖκας προσελθούσας ἐκ τῶν περιχώρων, ὅπως μακρόθεν βλέπωσι τὸν τόπον τῶν ἀγῶνων, οὗ τὴν πρόσοδον ἀπηγόρευεν αὐταῖς αὐστηρότατος νόμος, καὶ ἀδυνατοῦσαι ν' ἀκούσωσι τὴν ἱερὰν σάλπιγγα καὶ τὰ κηρύγματα τῆς νίκης, ἀκούσωσι τὸν συγκεχυμένον κρότον τοῦ ἀνευφημοῦντος τοὺς νικητὰς λαοῦ καὶ μάθωσιν ὡς τάχιστα τὴν τύχην φιλιτάτων ἀγωνιστῶν, λυθῆ δ' οὕτως ἢ ἐναγώνιος προσδοκία των. Ἐάν ταῦτα φαντασθῶμεν, θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀναπαραστήσωμεν τὴν εἰκόνα τῆς Ὀλυμπίας κατὰ τὸν ἀγῶνα. |

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηναίων διεκρίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ εἰς μικρά, καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἐωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρουν περισσοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοὶ καὶ ἵππικοὶ ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψωδῶν τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ ἠγωνίζοντο μεταξὺ των ἀνληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ ψάλλοντες τῇ συνοδείᾳ αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἤτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον*, τὸ πένταθλον*, ἠγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι, οἱ παῖδες. Οἱ ἵππικοὶ συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἄρματα (ὄχήματα ἐλαφρά), ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ αὐτῶν διάφορα εἶδη. Παρεκτός δὲ τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἐξῆς ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, ἣτοι ὄρχεισις μὲ ὄπλα, ἡ λαμπαδηδρομία, ἣτοι δρόμος ἀνδρῶν κρατούντων ἀνημμένας λαμπάδας, καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίαζε γέροντάς τινας, ἐνίκα δὲ ἡ ἐπιδείξασα τοὺς μᾶλλον θαλεροὺς καὶ ἀκμαίους.

Τέλος, πιθανώτατα ἐτελοῦντο λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλυτέρων πλοίων. Τὰ βραβεῖα δέ, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρῆματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηναῖς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρουν, ὡς εἴπομεν ἀρκετὰς ἡμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς παννυχίδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελεῖτο λαμπαδηδρομία. Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφεραν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεάν των ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον τὸν ὁποῖον ὕφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηναίων, ἐργαστῖναι ὀνομαζόμεναι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μὲ μεγάλην τελετὴν. Τὴν ἡμέραν

ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πλεῖστοι ξένοι συνηθοῦζοντο εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικὸν * (πλησίον τῆς Ἀγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηύθυναν ἰδιαίτεροι ἄρχοντες, ἱεροποιοὶ ὀνομαζόμενοι, ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι καὶ μάντιες διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἠκολούθουν ὡς ὀπλίται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἔφιπποι καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συνεκροτεῖτο τὸ ἱππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, τοὺς δὲ ἱππεῖς οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἱππαρχοι. Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο ὀχοῦμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀρμάτων δηλαδὴ, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τοὔλάχιστον εἶχον διαγωνισθῆ εἰς τοὺς ἱππικὸς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς μόνην τὴν πομπὴν ἐλάμβανον μέρος καὶ αἱ κανηφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσαι κἀνίστρα καὶ ἄλλα σκεύη χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἐκ τῶν ξένων δ' ἠκολούθουν πλὴν τῶν διαρκῶς ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἤτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων — ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων — ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἐσοτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἤτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν· οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν), αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα.

Ἡ πομπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἐξεκίνει καὶ διὰ τοῦ Διπύλου εἰσῆρχετο εἰς τὸν δρόμον, ὅστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν (μεταξὺ Θεσείου, Στοᾶς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἔως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἰστίον ἀπὸ τὰς κεφαλαίας πλοίου κινουμένου διὰ τροχῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως κατεβιβάζετο καὶ ἐκομίζετο εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ζῶα (βόες καὶ πρόβατα) ἀνέβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθύσιαζοντο, ὃ δὲ κῆρυξ μεγαλοφώνως ἠύχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμά-

χων των. Κατόπιν τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐπεσφραγίζετο διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, τὰ ὅποια ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὠνομάζοντο Παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ὅσον τὸ δυνατὸν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ξένους τὸ πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν καὶ ἱπέων της, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων πόλεων. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν πομπὴν λοιπὸν ἠθέλησεν ὁ Φειδίας νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆς ζωόφρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιότητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυΐας του, διότι δὲν προσεπάθησε ν' ἀπεικονίσῃ ὅλας ἐκεῖνας τὰς χιλιάδας λαοῦ παρελαύνοντος μὲ τάξιν καὶ ὁμοιόμορφον σχῆμα—ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο τότε μικροπρεπὴς καὶ μονότονος— ἀλλὰ προσέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης πομπῆς διαφόρους χαρακτηριστικὰς σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ κάλλους. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὅπου ἦτο ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ, παριστάνοντο ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἥρα καὶ ἄλλοι θεοί, ἔλθόντες νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν θυσίαν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰκονίζετο ἡ παράδοσις τοῦ πέπλου. Τὰς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν ἄνδρες νέοι καὶ πρεσβύτεροι μὲ μικρὰ ἱμάτια, στηριζόμενοι εἰς τὰς βακτηρίας των καὶ συνδιαλεγόμενοι, ἄλλοι ἔφιπποι καλπάζοντες ἢ ἐπὶ ἀρμάτων ὀχούμενοι, ἄλλοι ὀδηγοῦντες τὰ θύματα, ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες, πρὸς τοῦτοις παρθένοι φοροῦσαι πολυπτύχους χιτῶνας καὶ βαστάζουσαι σκευὴ ἱερὰ ἢ ἡσύχως ἰστάμεναι. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία, ἡ θελκτικὴ σεμνότης τῶν παρθένων, ἡ ἐλευθέρη καὶ ἀβίαστος στάσις τῶν συνδιαλεγομένων ἀνδρῶν, ἡ ζωηρότης τῶν ἵππων, ἡ δύναμις τῶν δυστροπούντων βοῶν καὶ τέλος ἡ χάρις ὅλων τῶν μορφῶν τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ζωόφρος εἶναι ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

“ΕΚ ΤΟΥ ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΝ,,

Σημειώσεις. Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ ἀναλαμβάνουσα τὴν προστασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων χαιρετίζει αὐτὴν καὶ προφητεύουσα τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς λέγει :

Χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχημένη !
 Καμιὰ μεριά σ' ὅλη τὴ γῆ, καμιὰ στὴν οἰκουμένη
 δὲν ἦρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
 Ἄπ' ἄλλες χώρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη,
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδος μου τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἶτὸ καὶ σύννεφο κι' ἀστέρι.
 Ὅμως σ' ἐσὲ τὸ θρόνο μου αἰώνια θεμελιώνω·
 καὶ ρίξωσ' ἢ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο·
 σὰν τὸ βαρὺ Λυκαβητὸ πὺν ξαφνικὰ μιὰ μέρα
 ἐκύλησ' ἄπ' τὰ χέρια μου καὶ ρίξωσ' ἐδῶ πέρα.
 Μέσ' στὴ χαρούμενη ζωὴ πὺν σὲ περικυκλώνει,
 μέσα σ' αὐτὴν παντοτεινὴ τὴ δύναμή μου κρύβω,
 ὅπως θὰ κρύψουν στίς μυριτὲς μιὰ μέρα τὰ σπαθιά τους
 δυὸ παλικάρια ἀθάνατα γιὰ νὰ σὲ λευτερώσουν.
 Στοῦ λουλουδέγιου σου Ὑμηττοῦ τὰ δροσισιμένα πλάγια
 τὸ ἀγνὸ τὸ μέλ' οἱ μέλισσες ἀκούραστα δουλεύουν,
 ὅσο πὺν νᾶρθη μιὰ στιγμή τὸ δρόμο νὰ τίς δείξω
 νὰ πᾶν νὰ τ' ἀπιθώσουνε στοῦ Πλάτωνος τὰ χεῖλη.
 Πρὸς τῆς Πεντέλης τὴν κορφὴ τὰ μάτια των γυρνώντας
 τῆς τέχνης τὸ μυστήριον θὰ πέρνουν οἱ τεχνίτες.
 Στὰ μάρμαρά της κρύβεται τῆς ἔμορφιᾶς ὁ κόσμος !
 Θεὸ νᾶβγη ἀπὸ τὰ βάθη της ὁ Παρθενὼν μιὰ μέρα !
 Δικός σου εἶν' ὁ πολύκαρπος τῆς Ἐλευσίνος κάμπος,
 κι' ὁ Πάρνης μὲ τὰ ἔλατα καὶ τ' ἄγρια θηρία,
 κι' ἢ ἄκρ' ἢ ἀφροστέφανη τοῦ γαλανοῦ Φαλήρου.
 Δικός σου εἶν' ὁ λευκόφτερος καὶ γαλανὸς ἄερας
 πὺν σοῦ φυλάγει ἀμάραντη τὴ δροσερὴ τὴ νιότη,
 κι' ἴσα σ' ἐμὲ γοργὰ τὸ νοῦ τοῦ καθενὸς ὑψώνει.
 Διὴ σου εἶναι κι' ἢ θάλασσα πὺν θὰ τὴν ἀυλακώσουν

μιὰ μέρα τὰ καράβια σου τὰ κοσμοξακουσμένα
 καὶ θὰ σκορποῦν σ' ἄλλες μεριές καὶ χῶρες τ' ὄνομά σου
 καὶ τρόμος θάναι στους ἐχθρούς καὶ ζήλια στίς Νεράϊδες !
 Κι' εἶναι δική σου ἐτούτ' ἡ γῆ, ὅπου γεννάει περίσσια
 σῦκα χλωρά, στάχυα ξανθὰ καὶ κόκκινα σταφύλια.
 Ξέρω μεριές, ὅπου οἱ καρποὶ χλωρότεροι φυτρώνουν,
 μὰ ἐσ' εἶσαι ἡ πλουσιώτερη, γιατί καμιά δὲν ἔχει
 σὰν τοὺς δικούς σου τοὺς καρπούς: Ἐσᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι,
 σᾶς δίνει ἡ Δήμητρα γλυκιὰ τοῦ κάμπου τὴν ἀγάπη,
 κι' ἐγὼ σᾶς δίνω τὴ βαθιὰν ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄσβυστη, ἀγνή, πρωτάκουστη ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄνθος τοῦ δέντρου τοῦ ἱεροῦ, ποὺ ἐδῶ φυτρώνει πρῶτα.
 Γι' αὐτὴν μιὰ μέρα ὁ Θησεύς, λεβέντης βασιλιάς σας,
 θ' ἀφήσῃ κάθε ἀνάπαυση καὶ κάθε μεγαλεῖο,
 καὶ θὰ διαλέξῃ δρόμο του τὸν δρόμον, ὅπου φέρνει
 ἴσα στ' ἀχόροταγο θεοῖο τῆς μακροσμένης Κρήτης.
 Γι' αὐτὴν ὁ Κόδρος τὴν πλατιὰ βασιλικὴ χλαμύδα
 θὰ τήνε κάμη σάβανο νὰ πέσῃ νὰ πεθάνῃ.
 Γι' αὐτὴν οἱ Ἀριστογείτονες ἀντρεϊεύονται καὶ παίρνουν
 ἕνός τυράννου τὴ ζωὴ καὶ δίνουν τὴ δική τους.
 Γι' αὐτὴν γεννάει σὰν κεραυνὸς τοὺς στίχους ὁ Αἰσχύλος,
 γι' αὐτὴν πεθαίνει ἄκακα στὴ φυλακὴ ὁ Σωκράτης,
 κι' ἀπάνου καὶ στὸν Ὀλυμπο φτερόνεται ὁ Φειδίας
 καὶ ξαγναντεύει τοὺς θεοὺς καὶ μὲ τὸ σκαλιστήρι
 τοὺς ξαναπλάθει ξιάστερους καὶ χρυσολεφαντένιους.
 Γι' αὐτὴν οἱ νιοὶ θὰ δοκίζονται παλικαρίσιον ὄρκο,
 κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιά ὀρηκτικὰ κινώντας :
*«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω
 καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιὰ κι' ἐδῶ κι' ὅπου κι' ἂν λάχω.
 Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι' ἀφρόντιστα θὰ πέσω
 καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω
 καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους.
 Θὰ κατατρέχω τὸ κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη,
 κι' ἂν ἴσως νέματα μιλῶ, κολάστε με, θεοὶ μου !»*
 Κι' ὅταν μὲ μάτια δολερὰ σὲ ξαγναντέψῃ ὁ φθόνος
 κι' ἡ ἀκοίμητη Διχόνοια τὸ δόντι της σοῦ τρίξῃ,
 κι' ὅταν βρεθοῦνε στόματα κακὰ γιὰ σὲ νὰ εἰποῦνε

καὶ στοχασμοὶ πού ν' ἀψηφοῦν τὴ φωτερὴ σου χάρη,
 χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα δοξασμένη,
 κι' ἦρθεν ἡ ὥρα ἡ φοβερὴ ν' ἀστράψῃς νὰ βροντήσῃς,
 καὶ νὰ θαμπώσῃς κάθε νοῦ, νὰ κλείσῃς κάθε στόμα,
 καὶ τοὺς ἐπίβουλους θεοὺς νὰ διώξῃς ντροπιασμένους.
 Θ' ἀνάψω τρέλλα περισσὴ στὰ περσικὰ κεφάλια,
 θὰ φέρω ἀσκήρια ἀμέτρητα ἀπ' τῆς Ἀσίας τὰ βάθη,
 μὲ τὰ καράβια τῶν ἐχθρῶν θὰ κρύψω τοὺς γιालούς σου
 καὶ τότε τὸ κοντάρι μου τρομακτικὰ κινώντας,
 καὶ τότε τὴν ἀστραφτερὴν ἀπλώνοντας ἀσπίδα,
 θὰ πολεμήσω ἀδελφικὰ στὸ πλάγι τῶν παιδιῶν σου.
 Καὶ θὰ περάσουν οἱ γενιές καὶ θὰ διαβοῦν οἱ αἰῶνες,
 καὶ στὰ βαθειά σου τὰ νερά καὶ στὰ ψηλὰ βουνά σου
 θ' ἀντιλαλιέται ἡ νίκη σου, καὶ θὰ γροικιέται ἀκόμα
 ὁ ἀπελπισμένος ὁ δαυμός, τὸ σκούξιμο τοῦ Ξέρξη,
 γιὰ νὰ τ' ἀκοῦν οἱ τύραννοι νὰ τρεμοκοκκαλιάζουν!»

Εἶπες καὶ ξάφνου ἐσώπασες· ἀλλ' ὅμως πέρα ὡς πέρα
 καὶ στὰ βουνὰ καὶ στὶς καρδιές ἀντιλαλοῦν ἀκόμα
 τὰ λόγια σου προφητικά, μυστήριον γεμάτα.
 Ποτὲ τ' ἀνθρώπινα τ' αὐτιά δὲν εἶχανε γροικίσει,
 τέτοια βροντῆ, πού μέσα της νὰ κλῆ τέτοια ἁρμονία,
 καὶ σάλπισμα πού νὰ μιλῆ καὶ νὰ ξεφανερῶνῃ
 σὲ βάθη ἀγέννητου καιροῦ ἕναν καινούργιον κόσμο.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Τὸ Στάδιον

Βλέπω μπροστὰ στὰ πρόθυρα, βωμὸ αἵματοβαμμένο.
 Ἐκεῖ τ' ὀλόστραφτο σχοινί, δεμένο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
 προσμένει νὰ τ' ἀφήσουνε κάτω στὴ γῆ νὰ πέση,
 νὰ δώση αὐτὸ τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσῃ.
 Ὀλόγητθ' ἔμπρός του στέκεται τετράγωνη κολώνα,
 χιονόλευκη μέσα στὴ σκιά κι' ἀστραφτερὴ στὸν ἥλιο.
 Βουβὴ σὰν τ' ἄλλα μάρμαρα δὲν εἶναι· ἡ θεία χάρη
 βροντόφωνη τὴν ἔστησε κι' « Ἀ ρ ί σ τ ε υ ε ! » φωνάζει.
 Ἔχει δυὸ ἄλλες ἀδελφές, ὅμοιες μ' αὐτὴ στὴν ὄψη.
 Ἡ τρίτη στέκεται μακριὰ κατὰ τὴν ἄλλην ἄκρη,
 περηφανεῖ, καμαρωτὴ κι' αὐτὴ φωνάζει: « Σ τ ρ έ ψ ε ! »
 Ἡ δευτέρη σηκώνεται ἀνάμεσα στὶς δυὸ των,
 καὶ δίνει θάρρος καὶ ζωὴ σ' αὐτοὺς ποὺ τρέχουν πλάγια,
 καὶ λέγει στὸν καθένα των: « Β ι á σ ο υ ν á ξ ε π ε ρ á σ η ς ! »

Οἱ Ἑλλανοδίκαί

Τὰ χεῖλη των ἀγέλαστα, βαριά τὰ μέτωπά των,
 μέσα στὰ βάθη τοῦ μυαλοῦ κρύβουν τὴ δίκαια κρίση.
 Χιλιάδες μάτια ὀλόγυρα μὲ ζήλια τοὺς κοιτάζουν·
 μ' αὐτοὶ κανένα δὲ θωροῦν, μηδὲ τὸ μάτι στρέφουν,
 γιὰτὶ ἡ πορφύρα ποὺ φοροῦν, δείχνει βαρὺ τὸν ὄρκο
 καὶ θέλουν νᾶναι καθαρὴ ἡ ἐλεύθερη ψυχὴ των.

Ὁ Δρόμος

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι' ἀραδιαστὰ βαλμένους
 μὲ τ' ὄνα πόδι παραμπρός, μὲ τ' ἄλλο παραπίσω.
 Προσμένουνε τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.
 Βλέπω νὰ γέρνη τὸ σχοινί καὶ καταγῆς νὰ πέφτῃ.
 Καὶ νά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν.
 Καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν.
 Τρέχουν καὶ μόλις ἀκκουμβοῦν τὸ πόδι των στὸ χῶμα,
 τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
 Ὀχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς τὸ νικητὴ δοξάζουν!

Ἡ Πάλη

Καὶ βλέπω τώρα ὀλόγυμνους ζευγαρωτὰ βαλμένους.
 Ἐχει ὁ καθεὶς τὸ ταίρι του κι' ἕνας τὸν ἄλλον βλέπει
 καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ τὴν προσταγὴ νὰ κράζῃ.
 Κι' ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια.
 Καὶ πότε σμίγουνε σφιχτὰ καὶ λὲς πῶς γίνοντ' ἕνα
 καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα.
 Κι' ἄλλος βαριά ξαπλώνεται κι' ἄλλος ὀλόρθος στέκει
 κι' ἄλλο ζευγάρι κατὰ γῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
 καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

Τὸ Ἄλμα

Καὶ βλέπω ν' ἀναδεύονται πίσω ἀπὸ τὸν βατῆρα*,
 τὰ γυμνασμένα σώματα, τῶνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
 Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες των καὶ τρίβει ἢ μιὰ τὴν ἄλλη,
 θαρροῦνται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
 καὶ μὲ λαχτῖρα καρτεροῦν τὸ πήδημα ν' ἀρχίσῃ
 Κι' ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ
 κι' ἀκούω ἄχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
 νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὁρμή, μὲ μιὰν ὁρμή νὰ τρέχῃ
 καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
 οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρός, οὔτε μιὰ τρίχα πίσω,
 καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

Ὁ Δίσκος

Πάλι ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
 κι' ἀχόρταγα τὰ μάτια των καρφώνουν στὴ βαλβίδα*,
 πού οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι
 νὰ παίρνῃ τ' ὀλοστρογγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
 νὰ τὸ σηκώῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
 παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
 Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
 βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίνῃ ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι

καὶ νὰ τὸ φέρῃ ὀλόγουρα μ' ὅλη τὴ δύναμή του,
 κι' εὐθὺς ν' ἀνασηκῶνεται καὶ νὰ τοῦ δίνει δρόμο.
 Κι' ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχὸ πὸν σκίζει τὸν ἄερα
 καὶ τὸν θωρῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωρῶ νὰ πέφτη.
 Καὶ βλέπω κάποιον ἀπ' ἐκεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι
 κι' ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, καθεὶς μὲ τὴ σειρὰ του,
 καὶ γέρονι καὶ σηκῶνεται καὶ τὸ λιθάρι ὀίχνει.

Ὁ Στέφανος τῆς Νίκης

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι' ὀλόγουρα νὰ τρέχῃ,
 κι' ἀκούω νὰ κράζῃ τ' ὄνομα καθὼς καὶ τὴν Πατρίδα,
 τοῦ νικητῆ πὸν νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
 Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλικᾶρι
 νὰ ξεκινᾷ ἀπ' τὸν σωρὸ κι' ἀγάλια νὰ πηγαίνει,
 καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι,
 καμαρωτός, περήφανος, πρὸς τὸ χρυσὸ τραπέζι,
 πὸν ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
 Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιὸ πὸν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
 χαρὰ στὴ μάνα μακριά, πὸν καρτερεῖ μὲ πόθο...
 Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ Πατρίδα,
 ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλικᾶρια !

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Σ η μ . Περὶ τοῦ Διαγόρου καὶ τῶν υἱῶν του ὁ κ. Ἄντ. Κεραμόπουλος γράφει τὰ ἑξῆς :

Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου, ἡ ὁποία ἔξαπέστειλε ρωμαλεωτάτους πύκτας, ὑπερτεροῦσα ὡς πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν περιδοξον διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νήσον Αἴγιναν, εἶναι περίφημον τὸ εὐγενὲς γένος τῶν Διαγοριδῶν.

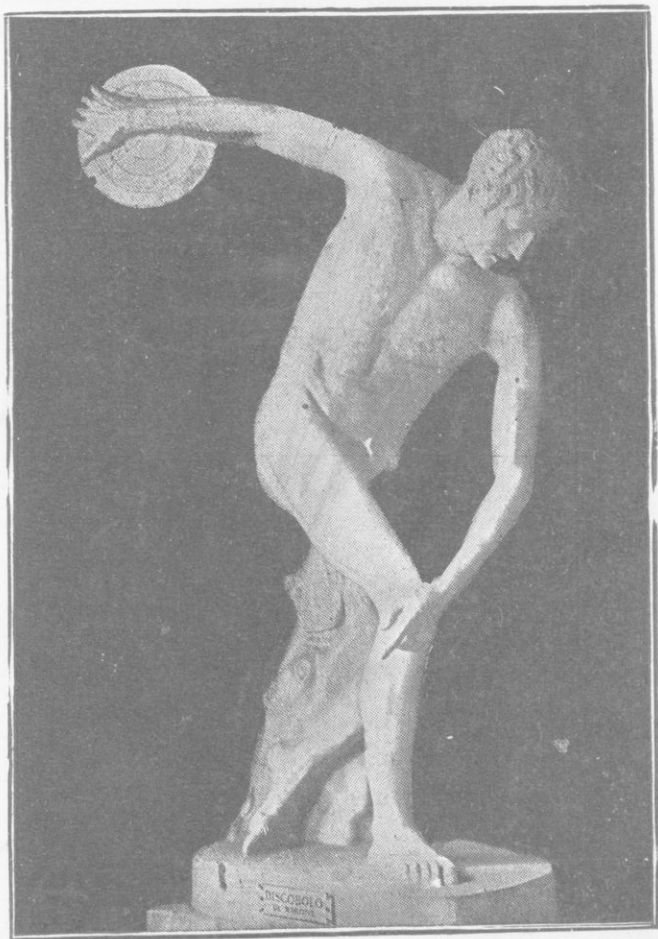
ἽΟ Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὡς πύκτης, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱοὺς του ἸΑκουσίλαον, Δωριέα καὶ Δαμάγητον καὶ τοὺς ἐγγόνους του Εὐκλέα καὶ Πεισίροδον νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον εὐτυχέστατον. Εἶχαν δηλ. νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο υἱοὶ του ἸΑκουσίλαος καὶ Δαμάγητος καὶ στεφανωθέντες ἐπευφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. Τότε οὗτοι ἀνευρίσκουν τὸν γέροντα πατέρα των, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποῖους εἶχαν λάβει, καὶ σηκώσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς ὤμους των περιέφεραν ἐν θριάμβῳ καὶ ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διός. Τότε Λάκων τις βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἀνέκραξεν : « ἸΑπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα ! ἸΑρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θὰ ἀναβῆς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν ! » (κάτιθινα Διαγόρα, οὐκ εἰς Ὀλυμπον ἀναβήσει). Καὶ ὁ Διαγόρας ἐξέπνευσεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν υἱῶν του, φιλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ραινόμενος δι' ἀνθέων ὑπὸ τοῦ πλήθους.

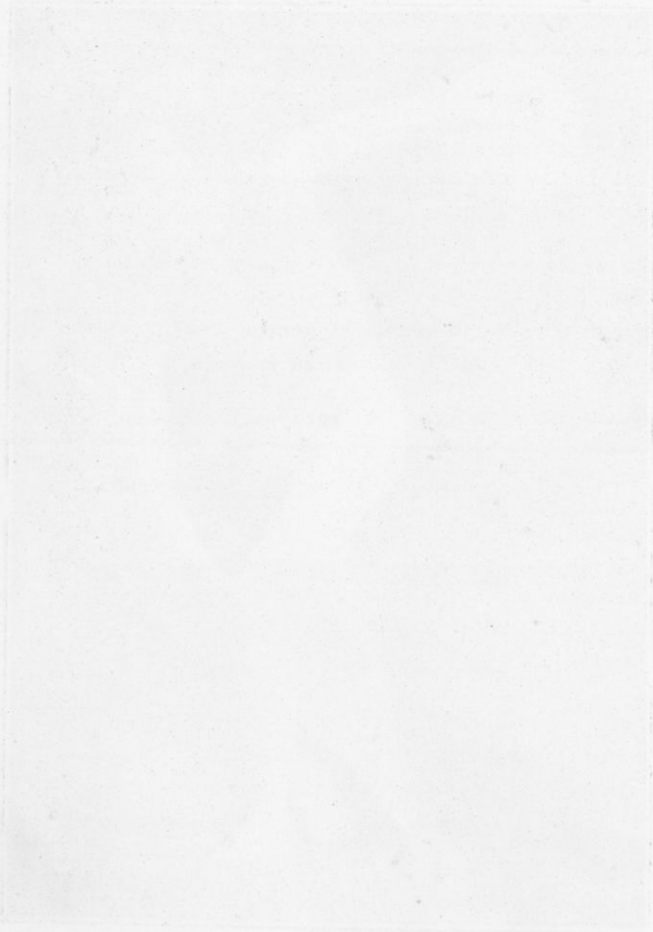
Μέσα στὸ στάδιο τῆς χαρᾶς σαλεύει ἡ τρικυμία·
τὰ πεντελήσια μάρμαρα σκεπάζει τὰ ὀ λ α ὶ ς .

Κι' ἀπὸ τὸ φῶς τ' ἀθάνατο ντυμένη ἡ Ὀλυμπία
φαντάζει, ἀστράφτει ὀλόγυρα, καὶ δείχεται ὡς ναός.

Νά τῆς Ἑλλάδος τὰ ξανθὰ καὶ ξακουστὰ βλαστάρια,
ποὺ πάλεψαν, ποὺ ἀκόντισαν, ποὺ ἐτρέξαν : Καὶ νά
τὰ μαῦρα καὶ τὰ χάλκινα κορμιά, ποὺ παλικάρια
τὸν Πέροση πέρα ἐσπρώξανε στῆς Θοράκης τὰ βουνά.



Ὁ δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος



Οί πανοπλίες λάμπουνε στὸν ἥλιο καὶ τὰ τόξα,
 πὺ νικηφόρα ἐστήσανε τὰ τροπαια ἕναν καιρό,
 πὺ βροντερὰ ἀντηλάλαξαν τὴ σαλαμίνια δόξα
 καὶ πὺ τὸν κάμπο ἐβάψανε τὸν Θέσπιο αἱματηρό!

Καὶ νὰ τὰ ὠραῖα γεράματα τὰ εἰρηνικὰ τριγύρα,
 πὺ μὲ τὰ κισσοστέφανα στὴν τίμια κεφαλή,
 ἄν εἶναι τώρα γιὰ νὰ βγοῦν ἀπ' τῆς ζωῆς τὴ θύρα,
 ὅμως τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο στὰ Ἡλύσια τοὺς καλεῖ.

Ὅλα μεγάλα καὶ λαυρὰ κι' ἀμόλυντα καὶ ὠραῖα
 κάτω ἀπ' τὸν μάγον ἥλιο σου, Ἑλλάς μου φωτεινή:
 τ' ἀγίλματα, πὺ δείχνονται πανέμορφα καὶ νέα,
 τὰ λάβαρα, πὺ ὁ ἄνεμος μὲ ἀγάπη τὰ κινεῖ.

Τ' ἄσπρα μαλλιά καὶ τὰ ἱερὰ καὶ οἱ πορφυρὲς χλαμύδες
 καὶ οἱ σάλπιγγες πὺ εἶναι ἔτοιμες τὶς νίκες γιὰ νὰ εἰποῦν,
 κι' οἱ μεγαλόψυχες καρδιές, πὺ οἱ μυστικὲς ἐλπίδες
 μὲ ἅγιο μεθύσι ἐγέμισαν κι' ἀδιάκοπα χτυποῦν.

Κι' ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας κι' ἐστάθηκε κι' ὑψώνει
 χρυσὸ ραβδί, κι' ὀλόγυρα τὴν ἀγωνία θωρεῖς,
 κι' ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας καὶ κράζει: «Στεφανώνει
 τοὺς νικητὰς μὲ κότινον ἢ Ὀλυμπία πατρὶς!

Ἡ Ρόδος παίρνει σήμερα τὶς δυὸ μεγάλες νίκες.
 Τοῦ Διαγόρα ἄς ἔρθουνε τὰ δυὸ παιδιὰ μπροστά! ».
 Κι' ἀπὸ τὰ πλήθη ἐπρόβαλαν πρὸς τοὺς ἑλλανοδίκες
 οἱ δυὸ ἀδελφοὶ — ὦ δίδυμα λουλούδια ταιριαστά!

Χαρά στὴν πὺ σὰς γέννησε, καὶ πὺ σὰς μοσκοβόλα
 τὰ πλαστινά, τ' ἀτσάλινα, τὰ δυνατὰ κορμιά,
 πὺ βγαίνουν σὰν ἡμίθειοι μὲ μάτια φωτοβόλα
 μὲ τὰ πλατιά τους μέτωπα καὶ τὰ χυτὰ μαλλιά!..

«Χαίρετε, ὦ Ρόδιοι, χαίρετε!» — ὁ ἑλλανοδίκης κράζει —
 «Τοῦ Διαγόρα εἴσαστε σεῖς τὰ φύτρα τὰ ἱερὰ,
 πὺ ἡ φήμη μὲ τὸ οὐράνιο φῶς πλατεῖα τήνε σκεπάζει,
 πὺ ἐφτὰ φορὲς τὴ χάρηκε τῆς νίκης τὴ χαρά.

Ἦς τρικυμίσουν οἱ χαλκοί, κι' ἄς ἀντηχοῦν τὰ σειστρα, *
τὰ κύμβαλα ἄς ἠχήσουνε καὶ οἱ σάλπιγγες, ἐμπρός! ».
Κι' ἀνέβη, ἀνέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ἐπάνω ἅπ' τὴν κονίστρα,
ὁποῦ ὁ λαὸς ἐβόησε περιγυρα ἠχηρός.

Κι' ὅλοι κοιτάζανε δεξιὰ στοῦ γέροντος τὴν κερκίδα.
Μὰ ὁ Διαγόρας ἄφθονα τὰ δάκρυα του κυλᾷ,
κι' ἀμίλητος τὰ μάτια του σφουγγάει μὲ τὴ χλαμύδα
καὶ τοῦ κρατεῖ ἢ συγκίνηση δεμένη τὴ λαλιά.

Καὶ οἱ νικητές, μὲ τὰ γλωρὰ στεφάνια τώρα, πᾶνε
καὶ στοῦ πατέρα τὸ λευκὸ κεφάλι τὰ φοροῦν,
κι' ὀρμητικὰ τὸν ἄρπαξαν στοὺς ὤμους καὶ περναῖνε
κι' ὦ θρίαμβος, ἀγέρωχα στὸ Στάδιο προχωροῦν.

Γύρω τὰ πλήθη τὸ ἱερὸ μεθύσι φλέγει τώρα
καὶ σειοῦν τοὺς κλάδους καὶ σκορποῦν τ' ἄνθια μ' ἀγνὴ χαρὰ,
καὶ κράζουν: «ᾠ ἀπόθανε, ἀπόθανε, Διαγόρα!
ποιά δόξα ἐσὺ ὠραιότερη θὰ ἐπιθυμήσης πιά; ».

Κι' ἐκεῖνος, ὡς ἐφθάσανε στὸ ἄγαλμα ἐμπρὸς τῆς Νίκης,
τ' ἄσπρο κεφάλι του ἔγειρε μὲ χαμογέλιο ἀχνὸ *
κι' εὐτυχησμένος τρεῖς φορὲς ὁ γέροντος - Ὀλυμπιονίκης
τὰ μάτια του παραδῶσε στὸ φῶς τὸ ἀληθινό.

Γύρω ἐξεσποῦσε ὁ θρίαμβος κι' ἀλάλαζαν τὰ σειστρα
καὶ τὸν παιᾶνα οἱ σάλπιγγες χτυποῦσαν ἠχηρό,
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐπέφτανε ἐπάνω στὴν κονίστρα
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐροαίνανε τὸν γέροντα νεκρό.

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

Ἦσχι ὄπως λέν, ὅτι δὲν ζοῦν οἱ τόσο ἀγαπημένες
οἱ ἀρχαῖες οἱ Ἀττικὲς μορφὲς στ' ἀνάγλυφα ἐκεῖ πέρα
τοῦ λιόχαρου Κεραμειοῦ*· νιοί, γέροι, νιὲς παρθένες,
ὄλοι τους ζοῦν καὶ χαίρονται τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα.

Τὸ ξέρω ἢ γῆ τοὺς ἔλυωσε πᾶνε καιροὶ καὶ χρόνια.
Ἄλλὰ οἱ λευκὲς τους οἱ ψυχὲς κάτω ἀπ' τὸν Ἄδη ἀγάλι
ξεφύγαν καὶ στὰ πέτρινα κορμιά τους τὰ αἰώνια
ἐδῶ πὺν ζοῦσαν φώλιασαν, καὶ ζοῦν μαζί μας πάλι.

Ἦ! Ζοῦνε. Ἡ κόρη μὲ σκυφτὰ τὰ μάτια τὰ μεγάλα
κοιτάει τ' ἀνάλαφρο πουλί, πὺν κάπου σὲ μιὰ κόχη,
στὴ γούβα τοῦ μαρμάρου τῆς πῆγε νὰ πιῆ μιὰ στάλα
ἀπ' τὸ νεράκι π' ἄφησεν ἐκεῖ τὸ πρωτοβρόχι.

Πιὸ πέρα ὁ γέρος ἄρχοντας στὸ χέρι του ἔχει κλείσει
τοῦ γιοῦ του, τοῦ μικροῦ του γιοῦ, τ' ἀγνό, τ' ἀθῶο τὸ χέρι.
Εἶν' ἀνοιξη· κι' ἀκούει κοντὰ τὴ λεύκα ποῦχει ἀρχίσει
νὰ τραγουδάη στ' ὀλόδροσο τοῦ Μάρτη μεσημέρι.

Κι' ὕστερα πάλι ὁ ὁμορφονιός, στὸ κυπαρίσσι πλάϊ,
αὐτὸς μέσα στ' ἀτέλειωτο, τὸ γαλανὸ τοῦ Ἀπείρου,
γιὰ κοίτα! ἀνέβη στ' ἄιτι του καὶ πάει κι' ὄλο πάει
στὸν δρόμο τὸν ἀξένοιαστο τῆς νιότης καὶ τοῦ ὄνειρου.

Ο ΔΕΞΙΛΕΩΣ

Σημ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δεξιλέω, ἐκ τῶν εὐρημάτων τοῦ Κεραμεικοῦ* τῶν Ἀθηνῶν παριστάνει Ἀθηναῖον ἰπλέα ὀρμῶντα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀνατρέποντα ἓνα ὀπλίτην Σπαρτιατὴν, τὸν ὁποῖον ἐτοιμάζεται νὰ κτυπήσῃ μὲ τὴν λόγχην. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐφόδου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὴν σφοδρὰν ὀρμητικότητα τοῦ Δεξιλέω μαρτυρεῖ ἡ γλαμύς, ἡ ὁποία ἀνεμίζεται εἰς ὠραίας πτυχάς. Ὁ νικητὴς Δεξιλέωσ κατὰ τὴν ἔφοδον ταύτην ἢ ὀλίγον βραδύτερον ἐφρονεύθη. Πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ὑψώθη ἡ φέρουσα τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο στήλη εἰς τὴν βᾶσιν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή :

ΔΕΞΙΛΕΩΣ ΛΥΣΑΝΙΟ ΘΟΡΙΚΙΟΣ
 ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΤΕΙΣΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
 ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΕΠΙ ΕΥΒΟΛΙΔΟΥ
 ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΙΠΠΕΩΝ

Ὁ Τείσανδρος ἦτο ἄρχων τὸ 414, ὁ δὲ Εὐβολίδης τὸ 394.

Ἐπομένως ὁ Δεξιλέωσ ἔπεσε μόνις εἰκοσαέτης.

Ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ὁ ποιητὴς ἐνπνεύσθη τὸ κατωτέρω ποίημα :

Κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μάρμαρο κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μνήμα
 ἀκούω φωνὴ πὺν χύνεται κι' ἀκούω φωνὴ πὺν λέει :
 — Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξιλέων. Ἐγὼ εἶμαι τῆς Ἀθήνας
 τὸ λατρεμένο τὸ παιδί, τ' ἀγένιο παλικάρι.
 Μ' ἀνάθρεψαν τὰ βροντερὰ τραγοῦδια τοῦ Τυρταίου.
 Καὶ τάραξαν τὸν ὕπνο μου τὰ ὄνειρα τοῦ Αἰσχύλου.
 Ἐξω στὸ δρόμο, στὴ δουλιὰ, στοῦ κάμπου τὸν ἄερα
 μοῦθρεψε ὁ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τ' ἄνοιξε σὰν ἄνθος,
 καὶ στὸ Γυμνάσιον ὁ Θεός, ὅπου βοηθᾷ τὰ νειάτα,
 μοῦ τῶπλασεν ἁρμονικά, σφιχτό, χυτό, καὶ ὠραῖο.
 Κι' ἐγὼ καβάλλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρῶτους πρῶτος,
 συντρόφεψα τὸ ἱερὸ τῆς Ἀθηνᾶς καράβι
 κι' ἔλεγα : « Βάλε μου, θεά, τρανὴ καρδιὰ στὰ στήθη,
 δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μου καὶ δύναμη στὰ χέρια

νὰ πάω καὶ ἐγὼ νὰ ἀγωνισθῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμψω
 στὸ πῆδημα, στὸ πάλαιμα, στὸ δρόμο, στὸ λιθάρι».

Γιατὶ δὲν εἶναι πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παληκάρι
 παρὰ καρδιά ἀπὸ σίδηρο σὲ φτερωμένο σῶμα.

Κι' ἐγὼ ὄνειρεύτηκα κι' ἐγὼ τῆς δόξας τὴ λαχτάρα.

Ἄρχοντας, εἶπα νὰ ὑψωθῶ καὶ στρατηγὸς νὰ γίνω,
 στὸ θέατρον ἄξιος ποιητῆς τὰ πλήθη νὰ μαγεύω.

Κι' ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκουσθῶ βροντόφωνα στὴν Πνύκα,
 ἀστροπελέκι στοὺς κακοὺς. Καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους,
 ἐκεῖ πού τρέχει ὁ Ἴλισσὸς γλυκὰ κι' ὅπου ξαπλώνει
 δροσαῖτον ἴσκιω ὁ πλάτανος, κι' ἐγὼ νὰ ξεδιαλύνω
 τὰ μυστικὰ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σκότη.

Ἄλλ' ἓνας ἀγαθὸς θεὸς, ὅπου ποτὲ τὰ μάτια
 δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μου καὶ πάντα μὲ φυλάγει,
 Αὐτὸς διώρισε γιὰ μὲ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη:

Γιὰ τὴν πατρίδα ν' ἀξιωθῶ, νὰ πάω νὰ πολεμήσω!
 Καὶ νά, σαλπίζει ἡ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἦχο,
 κι' ἡ Ἀθήνα μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἀθήνα
 ξυπνάει γοργά, ἀντρειεύεται, καθὼς ἡ Ἀθηναῖα της,
 γαλήνια κόρη καὶ μαζὶ πρόμαχος θεριεμένη.

Ἡ Σπάρτη ἡ ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει, ἡ Σπάρτη!
 Θυμήθηκα τὸν ὄρκου μου κι' ἄρματωμένος τρέχω,
 σὲ κυματόπλαστο ἄλογο θεσσαλικόν, ὁπῶχει
 χαρὰ στὸν πόλεμο καὶ σκάρφει, αὐτιάζεται, δὲ στέκει.

Στὸ χέρι μου ἀνυπόμονο κουνιέται τὸ κοντάρι.

Θαρρῶ πὼς μέσα μου ἡ καρδιά βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρου,
 θαρρῶ, εἶναι σὰν τοῦ Αἴαντος* ψηλὸ τ' ἀνάστημά μου,
 θαρρῶ, τὸ δρόμο ἓνας Θεὸς μοῦ δείχνει καὶ κανένας,
 ναί, καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ κόψη τὴν ὁρμή μου.

Μὲ τὸν ἐχθρὸν ἐσμίξαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου.

Ἡλιοκαμμένος καὶ τραχὺς καὶ ἀκράτητος Σπαρτιάτης,
 βοριάς χυμαίει ἐπάνω μου πελώριος Σπαρτιάτης.

Τὰ χρόνια μου τὰ εἴκοσι πυρώνονται καὶ βράζουν.

Τῆς Σπάρτης ἄντρας εἶσ' ἐσύ, παιδί εἶμαι τῆς Ἀθήνας.

Βοηθατε μ' ἴσκιοι πατρικοὶ τῶν Μαραθωνομάχων!
 Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χαλινάρι, χύνω
 σὰ φλόγα τ' ἄλογο, πετῶ, σκύβω, γοργὰ τινάζω

τ' δλόμακρο κοντάρι μου, κατάστηθα τὸν βροίσκω.
 Στὰ πόδια ἔμπρὸς τ' ἄλογου μου κατορακυλάει καὶ πέφτει.
 Πέφτει, κι' ἐκεῖ πού τὸν πατῶ, κρυφὰ τὸν καμαρώνω·
 χωρὶς νὰ χάση τὴν ὁρμή, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλη,
 πέφτει καὶ χάνεται καὶ σβεῖ καὶ φοβερίζει ἀκόμα.
 Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξίλεω, παιδί εἶμαι τῆς Ἀθήνας,
 πολέμησα καὶ νίκησα κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα.
 Σὲ λίγο θάνατος ὁρμαίει κι' ἀλύπητα καὶ μένα
 μὲ παίρνει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμο.
 Δὲν μ' ἔροριξε στὰ Τάρταρα *, δὲ μ' ἄφησε στὸν Ἄδη.
 Μακαρισμένο, ἀθάνατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
 στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια *, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης.
 Ὁ χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ἢ γῆ, περνοῦν λαοὶ καὶ κόσμοι
 καὶ πέφτουν καὶ μαραίνονται σὰ φθινοπώρου φύλλα.
 Κι' ἐγὼ ἔδῳ ἀσάλευτος κι' ἀμάραντος προβάλλω
 καὶ τῆς πατρίδος τὸν ἐχθρὸ στὰ πόδια μου τὸν ἔχω.
 Ὡ χάρη, ὦ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουστη εὐτυχία,
 Στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης!



ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἐφέρναμε γύρα τὰ Βάτικα* τότε. Μιὰ μέρα ἐφθάσαμε ἀποσπεροῦ στοῦ Φαλακροῦ κι' ἐκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στοῦ φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πὼς οἱ παλιοκλησιές, πὸν τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἦσαν παρὰ στὴν Καστανιά, μιὰμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό.

—Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, πὸν ἀκούει ἄξαφνα πὼς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

—Πολὺ παλιές, εἶπεν ὁ παπὰς, γέροντας σεβαστὸς καὶ πολυκάτοχος*.

—Κι' ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφιές;

—Οὔ, βέβαια, ἔχουν ἱστορίες· ὅλα τὰ τειχιὰ εἶναι ἱστορημένα.

—Οὔμ!... ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ὡσὰν λεοντάρη, μὲ τριπλὴ εὐχαρίστησι γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κρασί καὶ τὸ πλούσιο εὔρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴ νύκτα τὸν ἄκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στοῦ στρώματος τοῦ ἀνυπόμονου ἕως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρ' ἡ ἡμέρα μ' ὄλο τὸ πυκνὸ πούσι*, πὸν ἐσκέπαζε τὸ χωριό καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουριὰ καὶ μ' ἓνα ὄδηγὸ ἐτραβήξαμε ἴσια στὴν Καστανιά.

Ἄχ! ἐκεῖνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνθοσπαρμένο τόπο μὲ τίς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν

θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου· τῶν πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα μέσα στὸ ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θὰ τ' ἀλλάξω οὔτε μὲ ἀγγελικὴ ψαλμωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παράδεισος! Ἐκεῖ ἦσαν ὄλα, ὄλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἄρμονία μὲ τὴν τάξη του καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντροφός μου ἔτρεχε σὰν πάλαιθεν ἀπὸ τὴν χαρὰ του ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ τὰ στουπ-πόχαρτα καὶ τοὺς φακοὺς καὶ τὰ μέτρα του κι' ἐσκάλωνε ὡσὰν γατὶ ἀπὸ τὸ Ἄϊ Νικόλα στὸν Ἄϊ-γιάννη κι' ἀπὸ τὸν Ἅγιο Λιά στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμενα ἄφρωνος, ἀλαλος, μὲ μάτια δάανοιχτα νὰ βλέπω νύρω τὴν οὐρανοκατέβατη ἐκεῖνη σκηνογραφία.

—Σ' ἐκεῖνες τὶς κοντοραχοῦλες ἦταν ἀπλαωμένη ἡ Χώρα· εἶπεν ἔξαφνα ὁ τσοπάνης πῶροσκε ἐκεῖ τὸ κοπάδι του.

—Ποιὰ Χώρα; ἐρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

—Ἡ Μεγαχώρα, ἂν ἔχῃς ἀκουστά.

—Ἄ ἐδῶ ἦταν· ἔκαμα μ' ἀπορία, τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω τὸ λόγο.

—Ἐδῶ. Κι' ἐκεῖνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιές της. Εἶχε κι' ἄλλες ἀκόμη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

—Πότε γκρέμισαν;

—Ξέρω κι' ἐγώ! στὸ χαλασμὸ βέβαια. Ἐχεις ἀγροικητὰ γιὰ τὸ χαλασμὸ;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπὸ τὶς δροσοῦλες καὶ τὰ λούλουδα, κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀπρίλη, μέσα στὸ μοσχοβόλημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμὸ τῆς Μεγαχώρας καθὼς τὸν ἔλεγε.

Ἦταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ξακουστοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ σοφὴ Δωδεκάδα* του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μέσ' στὸ παλάτι· εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς Χώρας.

Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες; φρόνιμη κι' ἡ βασίλισσα κι' ὁ βασιλιάς ἦταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη καὶ πιὸ πλούσια σ' ὄλες τὶς χάρες ἦταν ἡ βασιλοπούλα. Ἐδιναν γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδινε ἡ Δωδεκάδα, ἔδινεν ἡ βασίλισσα,

μὰ ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε τί, γιατί ἐκείνης ἦταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι' ὁ βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολὺ. Ὅλο τὸ βασίλειό του τὸδινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ τὴν ξεφαντώνη, πῶς νὰ τὴν κρατῆ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἓναν καιρὸ ἦρθε πεῖνα γερῆ στὸ βασίλειο· πεῖνα ποὺ λίγον ἔλειψε ὁ ἓνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλον· ἡ πείνα μάτια δὲν ἔχει, λέει ὁ λόγος. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ· ἡ βασίλισσα ἐγύριζε μέσ' στὰ παλάτια της, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοὶ* καὶ ἀνίδεοι. Ἡ δωδεκάδα συναζόταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά της κεφάλαια. Ἄλλες γνῶμες ἔβγαλιναν ὅσες ἠθέλες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφίζόνταν τίποτε· ἐφίρναν* κι' ἐκείνα σὰν τ' ἀδιανὸ βαγένη στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πῶς κάτι ἔβαλε τὸ καύκαλο* τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασίλειο καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στους ὀρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἰποῦμε. Ἄλλη γιαιτριά δὲν βρισκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴ νὰ σφάξῃς ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμον κάνουν, οὔτε γιὰ δουλιά. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

Ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι* τὸ ψωμί, μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι' ἐκείνοι. Τραβάει καὶ πάει ἴσια στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τὸς, κυρά μου καὶ βασίλισσα, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὐδὲ γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακὸ !

— Τί νὰ γένη ; εἶπεν ἡ βασίλισσα. Ἄς χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἡμεῖς οἱ ἄλλοι . . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκαιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῆ ἑλόγου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαό τους. Τὸ ἤφερν' ἀπὸ δῶ, τὸ ἤφερν' ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι' ἐκείνοι.

Κινάει νὰ πάη καὶ φιλεῖ τὴ βασιλοπούλα.

— Τὸς καὶ τὸς, βασιλοπούλα καὶ κόρη μου, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάζουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρὸ, ὡς πού νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

— Ἄχ, βασιλιά μου καὶ πατέρα μου! λέγει ἡ βασιλοπούλα δακρυσμένη, τί εἶναι τὸ κακὸ πού μελετᾷς νὰ κάνῃς!

— Τί νὰ κάνω; λέει ὁ βασιλιάς· δὲν κοιτᾷς πού πᾶμε νὰ χαθοῦμε ὅλοι;

— Καὶ γιατί νὰ μὴν κάνῃς τᾶλλο; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νὰ δώσῃς τὸ σίδηρο καὶ τ' αἰσάλι στοὺς χαλκιάδες νὰ κάνουν λιγάρια * καὶ ἀξίνες καὶ τσαπιά, νὰ τὰ μοιράσῃς στὸν κόσμον, νὰ δουλέψουν τὴ γῆ κι' ἡ γῆ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ φᾶν ὅλος ὁ λαός.

Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς καὶ τόκανε. Σὲ λίγο ὅλη ἡ γῆ περίγυρα ἐδουλεύτηκε ἀπὸ τὶς ρεματιῆς καὶ τὰ κορφοβούνια ψηλά κι' ἔθρεψε περίσσα τὸν κόσμον κι' ἐπλούτισε τὸ βασιλιά καὶ τοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά πασίχαρο τὸ βασίλειο· θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ τῆς πρωτοκάνῃ καὶ πῶς νὰ τὴν ξαναταμίψῃ γιὰ τὸ καλὸ πού ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή της. Τὴν ἔντυνε, τὴν ἐφούμιζε στὰ χρυσὰ καὶ στὰ ὑφαντὰ σὰν νεράϊδα· τῆς ἔκανε χρυσὸ ἀργαστήρι νὰ φαίνη τὰ προικιά της, χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίζῃ, χρυσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχι νὰ γνέθῃ τὶς ὀλόχρυσες βοντάκιες * τῶν ὀλόχρυσων μαλλιῶν καὶ μιὰ κλωσού, χρυσὴ κλωσού μὲ τὰ πουλιά της ὀλόγυρα γιὰ νὰ ξεφαντώνῃ. Κι' ἔλαμπε τ' ἀργαστήρι, κι' ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη καὶ ἡ ρόκα μὲ τὰ μαλλιά καὶ ἡ κλωσού μὲ τὰ πουλιά της γύρα στὴ χρυσοφορεμένη νεράϊδα, πῶλαμπε κι' ἐκεῖνη στὴν ἔμορφιά καὶ στὴν νοστιμιὰ καὶ στὴν καλωσύνη, σὰν τὸν αὐγερινὸ μέσ' ἀπὸ τ' ἄλλα ἀστέρια.

Ἄς ἔρθουμε τώρα καὶ στὸ χαλασμό. Ἦταν πεθαμένος τότε ὁ βασιλιάς κι' ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα κι' ἐβασίλευε μὲ ἀξίότη καὶ δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἐβούλιαζεν ἀπὸ τὰ πλούτη· ὅλοι, ἀφεντάδες καὶ λαὸς καὶ Δωδεκάδα, ἔπλεγαν στὸ μάλαμα καὶ σι' ἀσήμι. Ὅλος ὁ τόπος περίγυρα ἦταν καλλιεργημένος καὶ ἀπὸ τότε βρίσκονται ἀκόμη τὰ διαμάντια, ἀπὸ τὶς ρεματιῆς κάτω ὡς τὰ κορφοβούνια ψηλά. Τί σιτάρι, τί

κριθάρι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα· ὅτι ἤθελες εὖρισκες
 στή Μεγαχώρα. Ὅλα ἄφθονα, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα!...

Μὰ νὰ ποῦν τ' ἄφθονα, καὶ τὰ πλούσια καὶ τὰ μεγάλα βγῆκαν
 σὲ κακὸ κι' ἐρήμαξαν τὸν ἄμοιρο τὸν τόπο. Βέβαια, ἂν ἦταν
 φτωχός, ποιός θὰ τὸν κοίταζε· μὰ νὰ ποῦν ἦταν πλούσιος καὶ οἱ
 κουρσάροι, ποῦ πάντα πλοῦτος ζήτηγαν κι' ἐρήμαξαν ὅλα τὰ Βά-
 τικα τὸν παλιὸ καιρό, ἦρθαν καὶ χάλασαν κι' αὐτὴ τὴ Χώρα.

Ἦταν, μολογᾶνε, γιορτὴ στὴ Χώρα κι' ὄλος ὁ ντουνιαῖς*,
 ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, ἦσαν μαζωμένοι κι' ἐχόρευαν
 στὴν ἄλωνα τ' Αἰ-Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπῆτι
 μέσα. Ἦσαν καὶ δυὸ προδότες ἀκουσμένοι μὲ τοὺς κουρσάρους.
 Μὰ ὁ ἕνας πιὸ χριστιανὸς ἦταν, φαίνεται· ἐσυλλογίστηκε τὸ
 ντουνιαῖ ποῦ θὰ χανόταν καὶ στὴν τελευταία ὥρα εἶπε νὰ τὸ πῆ
 στὸν κόσμο, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνιά. Μὰ καὶ πῶς νὰ τὸ πῆ;
 Ὁ ἄλλος θὰ τ' ἄκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσάρους κι' ἀλί-
 μονό του τοῦ ἄμοιρου. Στοχάσθηκε λοιπὸν νὰ τοὺς τὸ πῆ μὲ
 τρόπο κι' ὅσοι τὸν νοιώσουν νὰ φυλαχθοῦν καὶ νὰ μὴν τὸν νοι-
 ὴση ὁ ἄλλος καὶ τὸ πῆ στοὺς κουρσάρους κι' ἀλίμονό του τοῦ
 ἄμοιρου! Πιάνεται λοιπὸν στὸ χορὸ καὶ φέροντας γύρα ἄρχισε
 νὰ τραγουδῆ:

Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες,
 δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτιες;
 Ὅστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
 νὰ εἴσατε στὴν πέρα Χώρα!...

Κι' ἐχόρευε καὶ ξανάλεγε ὅλο τὸ ἴδιο τραγοῦδι:

Λαιμομάντιλα καὶ πέτσες
 δὲν ἀκοῦτε τὶς τρουμπέτιες;
 Ὅστερ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα
 νὰ εἴσατε στὴν πέρα Χώρα! ..

Μὰ ποῦ ἀγρίκαε κανένας! Κι' ἂν ἀγρίκαε, ποῦ καταλάβαινε!
 Τραγοῦδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνον δυὸ γριεὶς τὸ νοιώσαν τὸ τραγοῦδι κι' ἐπῆρε ἢ μιὰ τὰ
 δύο τῆς τὰ κορίτσια καὶ ἔπιασε τὸ βουνοὶ κι' ἢ ἄλλη κρύφτηκε
 πίσω ἀπὸ ἕνα σπαρτό. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἱ κουρσάροι,
 ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι' ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὶς τρουμπέτιες καὶ τὶς φω-

νές τους, ἔσφαξαν, ἄρπαξαν, ἐσκότωσαν, πῆραν καὶ τὴ βασιλοπούλα, πᾶν στ' ἀνάθεμα !

Μὰ κι' ἡ κλωσού, ἡ χρυσὴ κλωσού τῆς βασιλοπούλας, μὲ τὰ χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στὴν ἀλώνα τοῦ Ἀϊ-Νικόλα εἶναι θαμμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν εὔρη, νὰ κάνη τὴν τύχη του ;

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Ι Δ Υ Ο Μ Υ Γ Δ Α Λ Ι Ε Σ

Ἡ μικροπαντρεμένη κι' ὁμορφη Εὐγενούλα εἶχε καυχηθῆ, ὅτι ὁ Χάρος δὲν τὴν παίρνει. Ὁ Χάρος τᾶκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.

— Ἐγὼ πεθαίνω, εἶπε στὴ μάννα της, μὰ ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κωνσταντής, μὴν τὸν πικροκαρδίσης. Πές του νὰ ξαναπαντρευθῆ.

Ἰ Κι' ὁ Κωνσταντής ἐρχότανε στὸν κάμπο καβαλλάρης, μὲ πεντακόσιους ἄρχοντες, μὲ χίλια παλικάρια.

Βλέπει Σταυρὸ στὴν πόρτα του, παπάδες στὴν αὐλή του.

Δίνει βιτσιὰ στὸ μαῦρο του καὶ στὴν αὐλή του μπαίνει...

κι' ἐκεῖ μαχαίρι ἔβγαλε καὶ στὴν καρδιὰ τὸ μπήγει.

Κι' ὅταν τοὺς κατεβάσανε μέσα στὸν ἴδιο λάκκο, κλαίγανε ξένοι καὶ δικοί, κλαίγανε κι' οἱ παπάδες !

Ἐκεῖ πού θάψανε τὸ νιὸ φύτρωσε κυπαρίσσι,

κι' ἐκεῖ πού θάψανε τὴ νιὰ φύτρωσε καλαμιώνα.

Βοργιάς βογγίζει στὰ κλαργιά, σκύφτουνε καὶ φιλιοῦνται. !

Καὶ αὐτὰ μὲν λέγει ἡ παλαιὰ ποίησις : ἡ ποίησις δηλαδὴ. Δυὸ μυγδαλιές ὅμως πού εἶναι σ' ἓνα ἐρημοκλήσι, κοντὰ στὸ Μαρούσι, διηγοῦνται καὶ κάτι ἄλλο.

Κάμποσο μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ κτιζόταν ἓνα ἐξοχικὸ σπιτάκι. Τῷ κτιζε ὁ πατέρας γιὰ τὴν κόρη του.

Τὰ δυὸ του ἄρσενικὰ παιδάκια ἀνεβοκατέβαιναν στὴ σκαλωσιὰ καὶ κουβαλοῦσαν λάσπη.

Ἐξαφνα ἀκούστηκ' ἓνα κρᾶκ! Ἔπεσ' ἡ σκαλωσιά, καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν ἔπεσαν καὶ τὰ δυὸ παιδάκια.

Οὔτε στεναγμὸ μπόρεσαν νὰ βγάλουν.

Τὸ χωριὸ ἦταν μακριά. Τάθαψαν στὸ σκοτεινὸ ἔρημοκλήσι μὲς' στὸν ἴδιο λάκκο.

Τὰ παιδάκια εἶχαν μύγδαλα στὴν τσέπη τους.

Στὸ χρόνο ἀπάνω δυὸ μυγδαλιές ποὺ φύτρωσαν ἀπ' τὸν τάφο, εἶχαν γίνει δενδράκια

Κανένας πιά δὲν ζῆ ἀπ' αὐτὸ τὸ σοῖ, μὰ οἱ μυγδαλιές βρίζονται ἀκόμα, καὶ κάθε χρόνο ἀνθίζουν καί, ὅταν ὁ Βοργιαῖς ἀναταράξῃ τὰ κλαργιά τους, αὐτὲς δὲν βαρυκομοῦν.

Φύσα, Βοργιά, νὰ φιληθοῦν τ' ἀδέρφια!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι' ἐξῆντα μαθητάδες
γιοφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.

Ὀλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες.

«Ἄλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δουλειές μας,

ὄλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται!»

Πουλᾶκι ἐδιάβη κι' ἔκατсен ἀντίκρου στὸ ποτάμι,

δὲν ἐκελάϊδε σὰν πουλί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάϊδε κι' ἔλεγεν, ἀνθρώπινη λαλίτσα,

«Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲν στεριώνει·

καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,

παρὰ τοῦ πρωτομάστορα, τὴν ὄμορφη γυναίκα,

ποῦρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχύ,* καὶ πάρωρα τὸ γιόμα*».

Ἦκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει μηνάει τῆς λυγερῆς, μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι:

«Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχθῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,

ἀργὰ νὰ πάη νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

Καὶ τὸ πουλὶ παρόκουσε κι' ἄλλοιῶς ἐπῆγε κι' εἶπε :

—«Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα, γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

Νὰ τηνε κι' ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στοῖα.

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἐπὶ μακρὰ τοὺς χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

—Γειά σας, χαρά σας μάστοροι, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες· μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι' εἶναι βαρῶμισμένος!*

—Τὸ δαχτυλίδι τῷ πεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα· καὶ ποιὸς νὰ μπῆ καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νᾶβρη;

—Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πὰ στὸ φέρω, ἐγὼ νὰ μπῶ κι' ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νᾶβρω.

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μήδε στὴ μέση ἐπῆγε.

—Τράβα, καλὲ μ' τὸν ἄλυσσο τράβα τὴν ἄλυσίδα, τί ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτε δὲν ἤρῳα.

Ἐνας πιχάει* μὲ τὸ μυστρί κι' ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη παίρνει κι' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.

Ἐλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κοῖμα στὸ ριζικό μας!

Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε, κι' οἱ τρεῖς κακογοραμμένες· ἡ μιᾶτισε τὸ Δούναβη κι' ἡ ἄλλη τὸν Ἄφρατη.

κι' ἐγὼ, ἡ πιὸ στερονότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι,

Ἐὼς τρέμει τὸ καρούφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,

κι' ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες!

—«Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρα δῶσε, πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περᾶση».

Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι' ἄλλη κατάρα δίνει :

«Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,

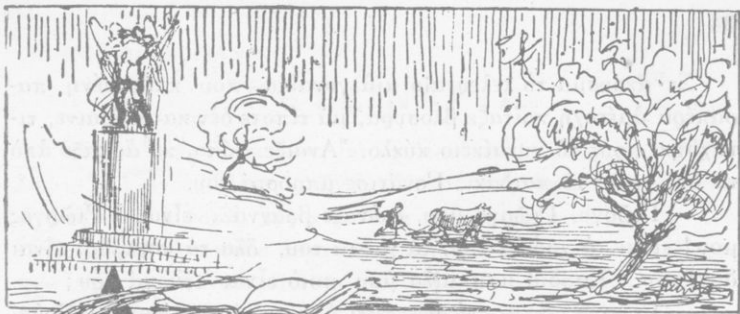
κι' ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες,

τί ἔχω ἀδελφὸ στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περᾶση!»

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

- Ἐλένη προξενολογοῦν, Ἐλένη κάνουν νύφη.
 Μῆνες τῆς τάζουν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
 τῆς τάζει κι' ὁ πατέρας της κάτεργ' * ἀρματωμένα,
 τῆς τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια της καράβια φορτωμένα,
 τῆς τάζει κι' ἡ μανούλα της κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
 χρῶσὸ θρονὶ νὰ κάθεται, χρῶσὸ μῆλο νὰ παίζη.
 Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆνες ὠργισμένοι
 κι' ἔφαγε ὁ νιὸς τὰ πλοῦτη του κι' ἡ κόρη τὰ προικιά της,
 ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἡ νύφη ξεναλέθει,
 ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοδουλεύει.
 Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ, μιὰ πίσσημην ἡμέρα,
 τὴν πῆρε τὸ παράπονο, πίκρα πολὺ μεγάλη.
 — «Θέλω νὰ πάω στὴ μάνα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου».
 — «Ἐλένη πλούσια σ' ἔφερα, φτωχὴ ποῦ νὰ σὲ πάω,
 ποὺ ντρέπομαι τ' ἀδέρφια σου, φοβᾶμαι τοὺς δικούς σου ;»
 Κι' ἐκείνη δὲν τὸν ἄκουσε, μονάχη της κινάει.
 Παίρνει πουρνὸ στρατὶ - στρατὶ καὶ τ' ὄριο μονοπάτι,
 στὴ στρατὰν ὅπου πήγαινε τὸν Θιὸν ἐπαρακάλει :
 «Χριστέ, νὰ βρῶ τίς δοῦλες μου στὴ βρύση νὰ λευκαίνουν !»
 Κι' ὁ Θιὸς τὴν ἐσυνάκουσε κι' ἡ χάρη τῆς Παρθένας,
 κι' ἤρε τίς δοῦλες τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρύση ποὺ λευκαῖναν.
 — «Καλῶς τὴν τὴν ξενούλα μας ! τί θέλεις, τί γυρεύεις ;»
 — «Νὰ πιῶ νερό, γιατί διψῶ κι' ἀπὲ σᾶς κουβεντιάζω
 νὰ πῆτε τῆς Κυρούλας μου δούλα της νὰ μὲ πάρη».
 — «Ξένη μ', κοπέλες ἔχουμε, κοπέλες καὶ κοπέλια,
 καὶ σένα τί σὲ θέλομε ; σὰν τί δουλιὰ νὰ κάνης ;»
 Σαράντα δοῦλες ἦτανε, σαράντα σικλιὰ * φέρουν,
 φέρουν καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀλόχρυσο σικλάκι *.
 — «Δοῦλες, ποιὸς ἔπιε στὸ σικλί ; χνότα καλὰ μυρίζουν».
 — «Κυρά, μιὰ ξένην ἤρραμε στὴ βρύσην ἀποκάτου,
 μιὰ ξένη ποὺ μᾶς ἔλεγε δούλα σου νὰ τὴν πάρης».
 — «Δοῦλες, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἦταν ἡ Ἐλένη ;»
 — «Ξωθιό, ξωθιό *, κυρούλα μου, πῶς θᾶναι τὸ παιδί σου ;»

- «Σῦρτε ρώτήσετέ τηνε, τὸ τί νᾶν ἡ δουλιά της».
- «Ἐένη, ἡ κυράτζα μας ρωτᾷ τί ξέρεις νὰ δουλέψης».
- «Ἐέρω νὰ φαίνω στὸ βλατί* καὶ φαίνω στὸ βελουῶδο».
- «Σῦρτε νὰ τήνε βάλετε στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλέης.
Ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης,
κι' ἐκείνη φαίνοντας βλατί, βλατὶν ἐμοιρολόγα:
- «Γιάγιο μου, χρυσογιάγιο μου, πάλε χρυσὸ μου γιάγιο,
βλατί μου, ὅταν σ' ἀνάσταινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
μῆνες μοῦ τάζαν τὰ προικιὰ καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
μοῦταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἀρματωμένα,
μοῦταξεν καὶ τ' ἀδέρφια μου καράβια φορτωμένα,
μοῦ τάζει κι' ἡ μανούλα μου κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρόνι νὰ κάθωμαι, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζω.
Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆνες ὄργισμένοι.
τρῶει ὁ ἄντρας μου τὴν προίκα μου κι' ἐγὼ τὸ μερτικὸ του,
ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἐγὼ ἔξεναλέθθα,
ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοκλαδεύει».
- Κι' ἡ μάνα παραμόνευε, στὸν κόρφο της τὴ βάνει.
- «Ἐσ' εἶσαι μάτια μου Λενιώ; καλῶς το τὸ παιδί μου».



ΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΣΚΛΑΒΟΠΟΥΛΟ

Στ' ἀκρολίμανο τὸ χαμηλὸ εἶχε συντρέξει τῆς χώρας τὸ γυναικομάνι * ἀνήσυχο. Τὸ καίκι πὰ εἶχε ἀράξει καὶ τὰ σκλαβόπουλο πὸν γύριζαν ἀπὸ τὴν Ἀραβιά * ξαγορασμένα, τάχαε πάρει κι' ἔφυγαν πασίχαρες οἱ μάνες τους, κῆρες οἱ περισσό-
τερες. +

* Ἦταν πολλὲς ὅμως ἐκεῖ πὸν πρόσμεναν ἀκόμα. Καὶ τὸ πλεοῦ-
μενο εἶχε ἀδειάσει τὸ ζωντανό του φόρτωμα. Ἕνα παιδὶ μονάχα, πέντε ἔξι χρόνων ἀγόρι παχουλό, πὸν τὸ καλόθρεψε ἡ σκλαβιά, περίσσευε· κι' αὐτὸ τὸ σήκωσε στὴν ἀγκαλιά του ὁ καπετάνιος καὶ τ' ἀπίθωσε στὸ χῶμα.

Σὰν πεινασμένες καρακάξες τὸ τριγύρισαν οἱ ἄμοιρες γυναῖ-
κες. Τὸ ψηλαφοῦσαν καὶ τὸ τάραζαν. Κουρέλι σὰ νᾶτσιν, τὸ τρα-
βοῦσαν.

Τὸ πνίγανε μὲ τὰ ἐρωτήματά τους.

— Χάνετε τὸν κόπο σας εἶπε ὁ καπετάνιος· μὴν τὸ πολυπει-
ράζετε, γιατί' εἶν' εὐκόλο στὰ κλάματα· θὰ τῶχε χαϊδεμένο ἡ κυρά
του τὸ μπεγόπουλο. Ξέχασε καὶ τὴ γλῶσσα του· ἀράπικα μονάχα
ξέρει κάτι τί.

— Μὰ νᾶναι Μεσολογγιτάκι τάχα; ρώτησε ἕνας ἀπ' τοὺς ἄν-
τρες πὸν παραστέκανε σ' αὐτὴ τὴ θλιβερὴ σκηνή.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιο. Ἔτσι μοῦ τὸ παραδώσανε στὴν Πά-
τρα, πὸν τὸ φέρανε μαζί μὲ τ' ἄλλα. Τὸ λένε Γιῶργο μάλιστα.

Στ' ἄκουσμα τὸ τελευταῖο μιὰ γυναίκα, πὸν καθισμένη παραπέρα ἀμέτοχη κοίταζε βλοσυρά, μὰ τίποτε δὲν καταλάβαινε, τινάχθηκε πρὸς τὸ γυναικίον κύκλο. Ἄνοιξε τόπο, κι' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ δυὸ χέρια τὸ παιδάκι. Γονάτισε μπροστά του.

— Γιώργο, Γιώργο μου, φώναξε βραχνά... εἶναι ὁ Γιώργος μου! εἶναι τὰ χρόνια του, τὰ μάτια του, ὅλα τὰ σημάδια εἶναι δικά του... Καρδιά μου, μίλα μου· ποῖο εἶναι τὸνομά σου;

— Γιώργος εἶπα, φώναξε πάλι ὁ καπετάνιος. Κοτζάμ Γιώργος ἔκει πέρα!

— Γιώργος ἦτανε καὶ τὸ δικό μου τὸ παιδί! φώναξε μιὰ γυναίκα μέσ' ἀπὸ τὴν ἄλλην. Μπορεῖ νά'ναι καὶ τὸ δικό μου...

Ἄρχισαν ὅλες νὰ μαλώνουν καὶ νὰ θορυβοῦνε.

— Μικρό μου, χάδι μου, ἔλεγε ἡ πρώτη πάντα γονατιστὴ καὶ παρακαλεστή, μίλα μου, ἄνοιξε τὸ στοματάκι σου... θυμήσου πὸν μ' ἔλεγες θειά, γιατί ἄκουγες τὸ μεγαλύτερο τὸ ξαδερφάκι σου, καὶ μάνα ἔλεγες τὴ θειά σου...

— Θειά... θειά, τὸ μικράκι ἄρχισε νὰ συλλαβίζει.

Καὶ ξέσπασε στὰ κλάματα.

— Εἶναι τὸ παιδί μου! Γνώρισε τὴ μάνα του!

Ἦρθη κι' ἄγρια τ' ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἔσκισε τὸν κόσμον κι' ἔφυγε μὲ τὸ λάφυρό της. Καὶ κανένας δὲν τόλμησε νὰ τῆς ἀντισταθῆ.

ΠΕΤΕΙΝΑΡΙΑ

Οἱ δυὸ μικροὶ γειτόνοι, μὰ ὄχι καὶ παλιοὶ γνώριμοι, ὁ Γούλας κι' ὁ Γωγός, ἸΑγωνιστῶν ἐγγόνια, δέσαν τὴν καινούργια τους ἀγάπη τόσο δυνατῆ, ποὺ κιντύνευε κάθε στιγμή νὰ σπάσῃ. Δυὸ τρεῖς φορὲς τὴν κάθε μέρα τὴ βάζανε σὲ σκληρὴ δοκιμὴ, χτυπώντας τὴν ἀπάνου στοῦ παιδιάτικου θυμοῦ τ' ἀμόνι. Βλαστάρια μὲ τ' ἀγκιθία τους, τὰ τρυφερά, δὲ μοιάζαν καὶ πολὺ, γιατί κρατοῦσαν ἀπὸ δυὸ ἀσυνταίριαστες γενιές, θαλασσινὴ τὴ μιὰ καὶ στεριανὴ τὴν ἄλλη. Ὁ παλπούς τοῦ Γούλα ἦτανε στρατηγός τοῦ ἀγῶνα, καὶ τοῦ Γωγοῦ ναύαρχος. Ὁ Γούλας εἶχε στήσει τὸ λημέρι του μέσ' στὴν παλιὰν αὐλὴ, μὲ τὴ γέρικὴ τῆς ταταλιά* κι' ἀπὸ τὴν ταταλιά ἔκοβε ὁ παλικαρὸς σπαθιά, τουφέκια, κι' ἔκανε ἄλογα, καὶ κυνηγοῦσε τὶς ψηλὲς τσοκνίδες τοῦ ἔρημου περιβολιοῦ, θαρρώντας τες γιὰ Τούρκους. Ὁ Γωγὸς πάλι νιόφετος στὴ γειτονιά, σκάρωνε γοργὰ τὴ ναυαρχίδα του ἀπάνου στὴν ταράτσα, μὲ τὴ μαίστρα* καὶ μὲ τὸ μεγάλο τῆς πανὶ — ὁ λόγος τῶκανε μεγάλου — μὲ τὰ ξάρτια καὶ μὲ τὴ σημαία κατάκορφα. Κι' ἀρμένιζε ὁ μικρὸς στὰ πέλαγα τῆς φαντασίας του, μὰ καὶ προκαλοῦσε τὸν ἄλλον τὸ μικρὸ νὰ βγοῦνε στ' ἀνοιχτὰ καὶ νὰ μετρηθοῦνε μὲ κανόνια καὶ πυρόκροτα κι' ὄχι μὲ ψιλὴ φωτιά, ποὺ ἔκεινος τὴν καταφρονοῦσε. Ὅμως ἡ παλικαριά μετριότανε μὲ τὸ σπαθί, σῶμα μὲ σῶμα, κι' ὄχι μὲ κανόνια, ὁ ἄλλος ἀπαντοῦσε. Ἄφοῦ βραχνιάσανε τὶς πρώτες μέρες, μπήκανε σ' ἄλλον ἀγῶνα ὕστερα. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ παποῦδες, ὁ ναύαρχος ἢ ὁ στρατηγός, ἦταν τὸ πιὸ παλικάρι ;

— Ἐμέναν' ὁ παλπούς μου ἔκαψε φρεγάδες . . .

— Μὲ τὰ χέρια του τὶς ἔκαψε ;

— Μὲ τὰ πυροπολικά.

— Δώ' μου κι' ἐμένα ἓνα σπύρτο νὰ κάψω ὅλη τὴν Ἀθήνα, μονοκοπανιά. Παλικαριά εἶν' αὐτὴ ;

— Παλικαριά δὲν εἶναι νὰ σοῦ ρίχνουνε χιλιάδες κανονιές, καὶ νὰ τραβᾶς ἀπάνου, κ' ἴσα ἀπάνου ;

— Φτάνει, μὴν πᾶς παραπάνου ! Πόσες πληγὲς ἔχει ὁ παλπούς σου ;

— Πληγὲς . . . γιὰ νὰ κουτσαίνῃ, θᾶχῃ πληγὲς . . .

— Ὁ δικός μου ἔχει ἑφτὰ πληγὲς . . .

— Θα πῆ πὸς οἱ Τοῦρκοι τοῦ τὶς δώσανε.

— Δὲν ξέρεις ἀπὸ πόλεμο τῆς στεριάς, καὶ μὲνέ' σπαθιὲς στὰ κεφάλια, βόλια στὰ κορμιά, ὄχι κανονιὲς ἀπὸ μακριά.

— Λοιπόν, καὶ τὶς ἔφαγε ὁ παλπούς σου τὶς σπαθιὲς!

— Καὶ τὶς γλύτωσε τὶς κανονιὲς ὁ δικός σου!

— Καὶ τὶς δέχτηκε ὁ δικός σου τὶς πληγές!

— Ἄφου δὲν ἔφευγε; Ἄφου ἔβανε τὸ σῆθος του μπροστά; Δὲν τὶς πῆρε τὶς πληγές σὲ μιὰ μάχη, σὲ πολλὲς τὶς πῆρε; πῆρε κι' ἔδωσε περισσότερες. Στὰ Πέντε Ὅρνια, στὴν Καλιακούδα, στὸ Κρεμμύδι...

— Τί μάχες εἶν' αὐτές; Ὅρνια, Κρεμμύδια; Τὸ καράβι τοῦ παπποῦ μου πολέμησε στὴ Χίο, στὴν Τένεδο! Ὅχι Κρεμμύδι...

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ κρεμμύδι; (κι' ἔδειξε τὴ γροθιά του). Σοῦ κάνω τὸ καράβι τοῦ παπποῦ σου νὰ μὴν ξεχωρίζη ἢ πλώρη ἀπὸ τὴν πρύμη...

Τὸ ξύλο καὶ τὰ κλάματα δὲν κρίνανε τὸ δίκιο, μὰ εἶχαν ἕνα τέλος πιὸ καλό. Οἱ ἀντίπαλοι τιμῆσανε τὴν πατρογονικὴ παλικαριά δένοντας τὴν ἀγάπη τους στενωτέρα ἀπὸ πρῶτα. Ἡ ἀγάπη γέννησε ὕστερα τὸ σεβασμὸ στὶς γνώμες τους, ἕνας τοῦ ἄλλου.

Τέλος εἶπε ὁ στεριανός:

— Νὰ μὲ πάρης καμμιά μέρα νὰ μὲ πᾶς στὸν παλπού σου, νὰ μοῦ πῆ καμιὰ ναυμαχία.

— Αὐτὸς δὲ θέλει, εἶναι δύσκολος, μὰ ξέρω ᾧ πῶς νὰ τὸν καταφέρω. Θα τοῦ πάω τὸ γάτο μας τὸν Κίτσο νὰ τόνε βάλω στὰ γόνατά του, κι' ἐκεῖ νὰ καθίση καὶ νὰ ρουθουγά. Ὁ Κίττος δὲν τοῦ ἀρέσει καὶ πολὺ, γιατί ὁ παλπούς μυρίζει ταμπάκο, Ὅμως τόνε χαϊδεύει ὁ παλπούς, καὶ κάθεται ἤσυχος. Τότε ἀρχίζει ὁ παλπούς μιὰ νὰ χαϊδεύη, μιὰ νὰ λέη, μιὰ νὰ σιωπαίνη.

Ἐμεῖς ὄλο καὶ θὰ τοῦ τὸ θυμᾶμε. «Παρακάτου, ὕστερα, παππού, τί γίνηκε;» Κι' ὁ παλπούς θὰ μᾶς ἱστορήσῃ τὴ ναυμαχία μὲ τὰ ὄλα της. Τότε θὰ καταλάβῃς πῶς γίνεται ὁ πόλεμος τῆς θάλασσας: καὶ θὰ δῆς τὰ τούρκικα καράβια νὰ κόβουνε φευγιό, καὶ θὰ δῆς νὰ πετᾶνε στὸν ἀγέρα, νὰ βουλιᾶνε, φουῖντο...

Ὁ παλπούς θὰ μιλάη σιγὰ-σιγὰ, ἤσυχα-ἤσυχα, μὰ ἐσὺ θ' ἀκοῦς καὶ θ' ἀνατριχιάζῃς, θὰ πιστεύῃς πῶς εἶσαι μέσα στὸ καράβι, καὶ πῶς πολεμᾷς κι' ἐσύ. Ὅστερα θὰ μὲ πᾶς κι' ἐμένα στὸ δικό σου τὸν παλπού.

Ὁ δικός μου ὁ παππούς ὅλο βογγάει, δὲ θέλει σὲ κανένα νὰ μιλάη. Βαστάει στὸ χέρι του ἓνα μακρὸν τσιμπούκι, κι' ἄμα τοῦ φταίξω τίποτα, μοῦ τὴν τραβάει τὴν τσιμπουκιά. Γιὰ πολέμους δὲ θέλει πιά νὰ μοῦ μιλάη. Ἔμα θυμώνει, κάνει τὸ σπῆτι νὰ τραντάζῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Μιὰ φορὰ πού τὸν παρακαλοῦσα, ἦτανε σὲ διάθεση καὶ μοῦπε:—«Πῶς τοὺς ἔχεις ἐσὺ τοὺς Τούρκους μέσ' στὸ νοῦ σου, πῶς τοὺς φαντάζεσαι;»—«Αὐτοὶ φρόντανε μὴν τοὺς σκοτώσετε, κι' ἐσεῖς τοὺς κυνηγούσατε...». —«Λοιπὸν ἐμεῖς πολεμούσαμε μὲ φοβιτσιάρηδες;» Μιὰ τσιμπουκιά, καὶ τ' αὐτὶ μου πῆγε νὰ ξεκολλήσῃ.

— Ἐμένα ξέρεις τί μούκανε ὁ δικός μου; Ἦθελα νὰ μοῦ πῆ μιὰ ναυμαχία καὶ τοῦ πῆγα τὸ γάτο. Ἀρχίζει γιὰ ἓνα καράβι τούρκικο πού τὸ κυνηγούσανε πέντε δικὰ μας καὶ τοῦ λέγανε νὰ παραδοθῆ καὶ δὲν παραδινόταν. Τοῦ κάμανε συντριμμία τὰ κατάρτια, κόσκινο τὸ κουφάρι του καὶ δὲν παραδινόταν. Τέλος ρίξαν τὸ καράβι, στὴ στεριά, καὶ δὲν παραδοθήκανε. Θύμωσα, τοῦ ἄρπαξα τὸ γάτο ἀπὸ τὰ χέρια.—«Ἀμέ, τί λὲς τοῦ λόγου σου δὲν πολεμοῦσαν οἱ ὄχτροί μας;»

— Ὁ παππούς σου εἶναι καλός, καὶ θέλω νὰ τόνε γνωρίσω. Τὸ δικό μου θὰ σὲ πάω νὰ τόνε δῆς ἀπὸ μακριά. Ἔχει στὸ πλάι μιὰ στενὴ κάμαρα, γιομάτη ἄρματα, στοὺς τοίχους ὅλα κρεμασμένα, ἄρματα ἀσημένια καὶ χρυσά, κι' ἓνα καντήλι ἐκεῖ νὰ καίῃ. Ἐκεῖ θὰ κρυφτοῦμε καὶ θὰ τόνε δῆς.

— Ὅλα αὐτὰ τ' ἄρματα ὁ παππούς σου τὰ φοροῦσε; Πῶς τὰ βαστοῦσε ἀπάνω του;

— Παιδί μου, ἐσὺ δὲν ξέρεις ἀπὸ ἄρματα... ξέρεις ἀπὸ κανόνια!

Ὁ θαλασσινὸς τὸν ἀγριοκοίταξε, μὰ ἔλα πού ἦτανε φίλοι πιά;

— Λοιπὸν πᾶμε στὸν παπού σου; εἶπε ὁ στεριανός.

— Κίτσο, ψιψίκο!

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΝΟ

— Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπόν, παιδιά μου, μιὰ καὶ καλὴ (ἄρχισε ὁ γέρος). Στὸν τόπο μας οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν καὶ δὲν σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλιὰ τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισὲς δουλιὲς ἦταν, πὸν μᾶς ἀφάνισαν τότες.

Ἦμουνα δέκα μηνῶν νοικοκύρης, κι' ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιὰ της τὸ πρῶτο της, ἄχ, καὶ τὸ στερνό της! Μῆτε χωράφι εἶχαμε, μῆτε ἀμπέλι. Σεργαγιά * μας ἦταν ἡ βαρκούλα μου καὶ τὰ δίχτια μου. Πρὶν ἀκόμα νὰ λευτερωθῆ ἡ Χριστίνα, πέρασαν κι' ἀπ' τὸ χωριό μας καὶ μάζευαν ὅ,τι μπορούσαν. Ἐδινε ὁ καθένας ὅ,τι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπόν τὴ βάρκα μου κι' ἔμεινα μὲ τὰ δίχτια καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἦρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε κι' ἔμεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκούλα σὰν ἔφενγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα *, καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλό!» Ἐπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες, πὸν βρεθήκαμε ἔρμοι καὶ μονάχοι σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπ' τὴν Ἀνατολή; Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Ἦτανε νύχτα καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ ἐμεῖς ξέραμε τὰ κατατόπια κι' αὐτοὶ δὲν τὰ ξέραν. Κι' ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἂν καὶ τὸ χωριό μας ρημάχτηκε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύβοντας καὶ πήραμε τὸ βουνό, ἄρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Χριστίνας. Τί νὰ κάνουμε τώρα! Βύζαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου· δὲν σώπαινε τὸ μωρὸ!— Φράξε τὸ στόμα του, σφίξε' το στὴν ἀγκαλιὰ σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί ὅλο τσίριζε.

— Αἶ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἦ αὐτὸ θὰ πάῃ ἢ ὅλοι μας. Κάμε τὸ σταυρὸ σου καὶ πέτα το στὸν γκρεμὸ! Γρήγορα, γιὰτὶ πλακώσανε. Νά, γύρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου καὶ στὸν γκρεμὸ, πέτα το, σοῦ λέω, πέτα το στὸν γκρεμὸ, στὸ γκρεμὸ, γλήγορα καὶ ἔρχονται, νά τους!

Αὐτὴ, πὸν ὡς τώρα μισογόγγιζε, καθὼς ἔτρεχε ἔξαφνα βγά-

ζει μιὰ φωνή πού ἀντιλάλησε τὸ βουνό. Δὲν βάσταξε πολὺ ἡ φωνή. Γυρίζω νὰ ἰδῶ, κι' ἄλλο δὲν βλέπω παρὰ τὸν γκρεμνό! Τί ἔκανα τότε δὲν ξεύρω. Πρέπει νάπεσα κάτω ξερός. Πρέπει νάμεινα ἐκεῖ πολλὴν ὥρα στὰ σκοτεινά. Σὰν ἤρθα στὸ νοῦ μου, τρομερὴ ἡσυχία σὲ κεῖνο τὸ μέρος! Τὸ μεγάλο τὸ κακὸ ἦταν τώρα κατὰ τὸ χωριό. Ἄπ' ἐκεῖ ἔβγαιναν οἱ φλόγες, ἀπ' ἐκεῖ ἤρχονταν τὰ μουγκριτὰ τῶν θεριῶν. Κάθισα νὰ συλλογιστῶ, ἂν ἦταν ἀλήθεια, ἂν ὄνειρευόμουν ἢ ἤμουν τρελλός. Φώναξα τὴ Χριστίνα, τὴν ξαναφώναξα. Τοῦ κάκου, ἦταν ἀλήθεια! Γκρεμίστηκε ἡ Χριστίνα μὲ τὸ μωρό. Νά τος ὁ γκρεμνός! Νά το τὸ βάραθρο! Τί νὰ κάμω τώρα! Ἴσως ζῆ ἡ Χριστίνα, ἴσως δὲν ἔπαθε τίποτε. Ἴσως λιγοθύμησε. Ἄς κάμω πὼς κατεβαίνω, νὰ ἰδῶ, νὰ τὴν εὔρω, νὰ ζήσω ἢ νὰ πεθάνω μαζί της.

Κι' ἐκεῖ πού ἔκανα νὰ κατέβω — Μπάμ! καὶ σφυρίζει ἓνα βόλι στ' αὐτί μου. Αὐτὸ τὸ βόλι μ' ἔκανε ἔξω φρενῶν, γένηκα στ' ἀλήθεια τρελλός. Εἶχα μαζί μου μιὰ πιστόλα κι' ἓνα μαχαῖρι. Ἄδειάζω τὴν πιστόλα μὲ χίλιες κατάρες καὶ τρέχω μὲ τὸ μαχαῖρι καταπάνω στὸ κορμί, πού μισόβλεπα κατὰ τὸ μέρος ὁποῦθε ἤρθε ἡ τουφεκιά. Ὅσπου νὰ πάω κοντὰ του αὐτὸς ξαπλώθηκε. Ὅστούσο οἱ τουφεκιῆς ἔπρεπε νάφεραν κι' ἄλλους κοντὰ μου, γιὰ ἄκουα ἀντρίκες κουβέντες γύρω. Τί νὰ κάνω δὲν ἤξερα. Εἶπα, ἄς κρυφτῶ σὲ κανένα δέντρο ἀπάνω. Σκάλωσα λοιπὸν σὲ μιὰ ἀχλαδιά καὶ κρύφτηκα. Πῶς νὰ φύγω μονάχος χωρὶς τὴ Χριστίνα; Πρέπει νὰ τὴ βρῶ, ἔλεγα, καὶ θὰ τὴ βρῶ. Κάπου θὰ κοιτάται λιγοθυμισμένη. Μὰ νὰ γλυκοφέξῃ καὶ θὰ τὴ βρῶ.

Τρομερὴ κι' ἀτέλειωτη νύκτα! Καθόμουν ἀνάμεσα στ' ἀχλαδόκλαδα καὶ τοὺς ἔβλεπα καὶ περνούσανε δυὸ -δυὸ, τρεῖς - τρεῖς, πότε Τροῦροκοι, πότε δικοὶ μας. Ὅλες τὶς κατάρες κι' ὅλες τὶς προσευχὲς τὶς ἄκουσα ἐκεῖνη τὴ νύκτα, Κατάντησα σὰ μεθυσιμένος. Φάντασμα θαροῦσα πὼς ἤμουνα. Δὲν τὸ πιστεύα, πὼς ἤμουν ἐγώ, πὼς ἔπαθα τίποτις.

Πήδηξα κάτω, ἄμα γλυκοφέξε. Ψυχὴ πιά τώρα τριγύρω. Μήτ' ἀπ' τὸ χωριό δὲν ἤρχονταν κανένα βουητό, καθὼς τὴ νύκτα. Ἄρχισαν καὶ κεληδοῦσαν τὰ πουλιά, σὰ νὰ μὴν ἔτρεξε τίποτα. Πῆγα πρὸς τὸν γκρεμνό. Σὰν τὸ γίδι κατέβηκα. Κατεβαίνοντας κοιτάζω δυὸ ἀσπριδερά πράματα κάτω - κάτω. Μοῦ ἤρθε ζάλη καὶ θάπεφτα δίχως ἄλλο, μόνο πού πιάστηκα ἀπ' ἓνα

ἀγριόκλαδο. Σιγά-σιγά φτάνω κάτω, μὲ τὰ χέρια ματωμένα, φορέματα σκισμένα, καρδιὰ μαύρη καὶ σκοτεινὴ. Δὲν τὸ πίστευα, πὼς ἦταν ἡ Χριστίνα ἐκείνη, μὲ τὸ μικρὸ της σφιγμένο ἀκόμα στὴν ἀγκαλιά της. Ἄν δὲν ἦταν ἀπὸ τὰ ροῦχα της, ἂν δὲν ἦταν ἀπὸ τὸ σφιγμένο μικρὸ, ποῦ νὰ φαντασθῶ, πὼς ὁ ματοκνλισμένος ἐκεῖνος καὶ χωματιασμένος βῶλος ἦταν ἡ γυναικούλα μου!

Καιρὸ δὲν εἶχα γιὰ κλάψες καὶ γιὰ μοιρολόγια.

Πέτρα μ' ἔκανε ἡ νύχτα πὸν πέρασα. Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ βρέθηκε ἓνας λάκκος κοντὰ μου. Τὸν ἐμεγάλωσα μ' ὅ,τι κούτσουρο βοῆκα. Καὶ σὰν τᾶθαψα τ' ἀκριβὰ μου καὶ τὰ σκέπασα μὲ χῶμα καὶ πειράδια καὶ κατρακύλισα ἀπάνω ἀπάνω κι' ἓνα μεγάλο λιθάρι, καὶ χάραξα σταυρὸ μ' ἓνα κεραμίδι, πῆρα τὰ κλαμένα μου μάτια κι' ἔφυγα κατὰ τὰ βουνά. Παρακαλοῦσα ν' ἀνταμώσω ἓναν τους μπροστά μου, νὰ δώσω καὶ νὰ πάρω μιὰ μαχαιριὰ καὶ νὰ γλυτώσω.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

Ι Η ΠΑΤΡΙΣ ΜΑΣ

Ξένε, πὸν μόνος κι' ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιὸς εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιὰ πατρίδα ἔχεις ;

—Τὴ μακρυνὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα.

Ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν εὐλογημένα.

Ἐκεῖ κι' ὁ θάνατος γλυκός, κι' ἀφοῦ κανεὶς πεθάνῃ,
ἔχει στὸ μνήμα του σταυρὸ, καντήλι καὶ λιβάνι.

Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια,
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια.
Καὶ ὅταν χορεύει ἡ λεβεντιὰ τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα
βροντοκοπᾷ τὸ τύμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πῖο φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξὴ γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων της βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
 γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κονκουβάγια.
 Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφρούς τὴν περιζώνει,
 κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρυνὴ πατρίδα μου, πρὶν ἢ σκλαβιά πλακώση,
 τὴ δόξαζ' ἢ παλικαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώση,
 καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη
 πρόβαλε πάλ' ἡ ἐλευθεριά σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη.

— Φτάνει! Τὴ χώρα πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα
 Τὴ μακρυνὴ πατρίδα σου ἔχω κι' ἐγὼ πατρίδα. |

A. ΜΑΒΙΛΗ

Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΑ

Μόνο οἱ Μαραθωνομάχοι
 δὲν σ' ἐδόξασαν, πατρίδα,
 δὲν σ' ἐδόξασαν μονάχοι
 οἱ Τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

Ἐβαστάζαν τὰ παιδιά σου,
 παληκάκια διαλεμένα,
 πάντα σὰν τὰ ἰδρῶτὰ τοῦ δάσου,
 σὰν τοὺς βράχους ἓνα κι' ἓνα.

Ὅμοι' ἀκλόνητοι κι' ἀγνάντια
 στῶν ὀχτρῶν τὴν ἄγρια φόρα,
 κι' ὅμοια στέρεοι στὴ γιγάντια
 καὶ κακὴ τῆς τύχης μπόρα.

Ἄλλ' ἀκόμα πιὸ μεγάλη
 τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάνη,
 εἰς μιὰν ἄλλην ἄγια πάλη,
 γιὰ ἓνα πιὸ ὁμορφο στεφάνι :

Εἰς τὴν πάλῃ, ὅπου τὸ πνεῦμα
 τοῦρανοῦ νικᾷ τὸν Ἄδη,
 τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ ψέμα,
 τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.

ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Δόξα στὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων,
 παγκόσμιον φωτὸς πηγὴν.
 Δόξα στὰ ὄπλα ἡρώων νέων,
 ποὺ δόξασαν αὐτὴν τὴν γῆν.

Μ᾽ ἐκείνων τὴ χρυσῇ σοφίᾳ,
 μὲ τούτων τὴν ἀγία ὁρμή,
 νέαν ἄς πλάσωμεν ἱστορία,
 γεμάτη δόξα καὶ τιμῇ.

Ἔχει στεφάνια ἡ Νίκη ἀκόμη
 στὸ δένδρο της τὸ ἱερό.
 Ἀπάτητοι τῆς δόξας δρόμοι
 προσμένουν ἥρωα τολμηρό.

Ἐμπρός! στῶν ἔργων τὸν ἀγῶνα!
 ἐκεῖ ναι ὁ πύρινος παλμός,
 ἐκεῖ τῆς νίκης ἡ κορώνη,
 ἀθανασίας ἀσπασμός.

ΑΡΙΣΤ. ΒΑΛΛΩΡΙΤΟΥ

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.
 Τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα καὶ τὴν ἀποσταμένον
 θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρειψ' ἡ καρδιά μου,
 Βρούση τὸ αἷμα τῷ χυσα, σταλαματιὰ δὲν μένει.
 Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ, Κόφτε κλαρὶ ἀπ' τὸν λόγγο,
 νᾶναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νᾶναι ἀνθούς γεμάτο,
 καὶ στρωῶστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.
 Ποιὸς ξέρει ἀπὸ τὸ μνήμα του τί δένδρο θὰ φυτρώσῃ !
 Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσκιό του ἀποκάτω
 θᾶρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
 νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικάριά μου.
 Κι' ἂν κυλαρίοσι ὄμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
 θᾶρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
 νὰ πλένουν τὶς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρῶνε.
 Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρεία μου.
 Ἦλθε κι' ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
 Τ' ἀνδρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.
 Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
 τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάτε τὴν εὐχή μου.
 Κι' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
 ἄς πάρῃ τὸ ντουφέκι μου, τ' ἄξιό μου καριοφίλι,
 κι' ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἄς σκούξῃ :
 «Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!»
 Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξ' ὁ βράχος.
 Θὰ βαρκομήσουν τὰ στοιχεῖα, οἱ βρύσες θὰ θολώσουν,
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περῶ δροσαῖο,
 θὰ ξεψυχῆσῃ, θὰ σβηστῆ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του.
 Γιὰ νὰ μὴ πάρῃ τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ
 καὶ τήνε μάθῃ ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος
 καὶ λυώσουνε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
 Τρέχα, παιδί μου γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴ ράχη
 καὶ ρίξε τὸ ντουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
 θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
 Ἐτρέξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νᾶτανε ζαρκάδι

ψηλά στη ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φροῆς φωνάζει :

«Ὁ γέρο-Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο-Δῆμος πάει!»

Κι' ἐκεῖ π' ἀντιβούσανε οἱ βράχοι, τὰ λαγκάδια,
 ρίχνει τὴν πρώτη ντουφεκιὰ κι' ἔπειτα δευτερώνει·
 στὴν τρίτη καὶ στὴν ὕστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι
 βροντᾷ, μουγγρίζει σὰν θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαβωμένο,
 πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν γκρεμνό, χάνεται, πάει, πάει.

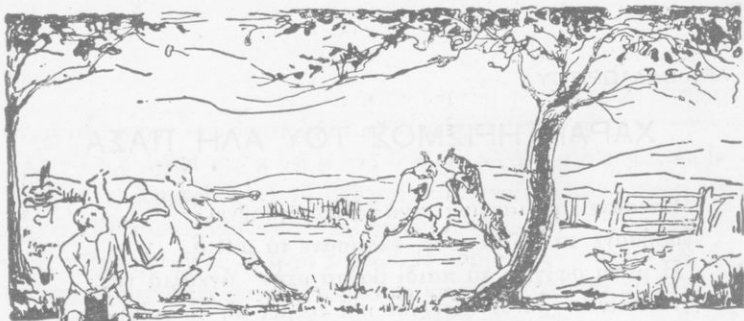
Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μέσ' στὸ βαθὺ τὸν ὕπνο·
 τ' ἀχνό του χεῖλι ἐγέλασε, ἔσταύρωσε τὰ χέρια . . .

Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!

Τ' ἀνδρειωμένου ἢ ψυχῆ, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,
 μὲ τὴ βοή τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται,
 ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σβηῶνται, πᾶνε.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
 ἔσβησανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
 Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθιὰ στὴν ἀγκαλιά της,
 γιατί εἶναι χρόνοι δίσεχτοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χίση.
 Τραγοῦδι δὲν ἀκούγεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
 Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι
 κι' ἢ χώρα κοιμητήριου κι' ἢ νύχτα ρημοκκλήσι.
 Ἄγρουπνος ὁ Ἀλήπασσας, ἀκόμη δὲ νυστάζει
 κι' εἰς ἓνα δέσμα λιονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος.
 Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
 καὶ τῷβαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴν πέση.
 Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένια,
 ποὺ σέρονται στοῦ λιονταριοῦ τὴ φοβερὴ τὴ χῆτη.
 Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνονται πὼς ἔχουν
 ἓνα κορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲν γνωρίζει,
 ποιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.



ΥΣΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μαΐος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἑναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας, καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωϊνὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνά, βομβοῦντα, τερτίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία τῶν ἡπανηγυρικῆ συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφώνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ τὰ αἰσθανοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν τῶν, ὡς διὰ τὸ ἀκούσων ἐκεῖνα τὸ ἄσμα τῶν.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνά:

— Σὰς ζηλεύομεν καὶ σὰς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχημένα, πὺν ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργὸν σας. Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἄλλὰ σεῖς εἰσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν, ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν, καὶ λέγει :

— Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις : Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. |

ΣΤΕΦ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

| Ο ΚΟΥΚΟΣ

| Ἴδου ἓνα προνομιούχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ· κορφολογεῖ τὴν ἄνοιξιν τὸ τραγούδι, δίχως νὰ τὸν βαρύνῃ καμιά περὶ ὑποχρέωσις· ἀκόμη καὶ τ' αὐγά του ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάζουν τὰ πουλιά του, τὰ ταΐζουν, τὰ ποτίζουν. Διότι, ὡς γνωστόν, ὁ κοῦκος πετᾷ τὰ αὐγά του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πουλιῶν, καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα τῶν περαιτέρω. |

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἀφορμὴν θέλει διὰ νὰ πλάσῃ ἀτελειώτους ἱστορίας, ἐδημιούργησεν εἰς δόξαν τοῦ κούκου πλῆθος προνομίων. Πρῶτα-πρῶτα, ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικόν, ὅτι δὲν ταξειδεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογόν του εἶναι ἓνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστόν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «κουνάλογο». Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας ὀλίγας ἡμέρας ἑνωρίτερον τοῦ κούκου, καὶ ἡ παράδοσις θέλει, ὅτι τὸ στέλλει ὁ ἀφέντης του ὁ κοῦκος διὰ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς στὰ βουνά. Τὸ «κουνάλογο» περιπλανᾶται ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν καβαλλάρον του,

Ποτὲ ὁ κοῦκος δὲν κάθεται ὅπου κι' ὅπου διὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἄνοιξιν· ἔχει ὠρισμένους λόφους καὶ ὠρισμένα δένδρα, ἀκόμη καὶ ὠρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικούς. Εἰς ἓνα λόφον ἀντικρὺ ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἦταν ἓνα γηραλέον πουρνάρι, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχιζε στερεοτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ. Κάποτε ὁ βοριάς ἔσπασε τὸ πουρνάρι καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολονότι γύρω του εἶναι καὶ ἄλλα πουρνάρια.

Λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι τόσον ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἓνα μέρος, δὲν ξαναπατᾶ πλέον. Κάποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν, ὅτι δίπλα ἀπὸ τὸ καλύβι του ἤρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἓνας κοῦκος καὶ τὸν «ἐχαιρέτιζε πρῶτ' πρῶτ'». Ἄλλὰ μίαν φορὰν τὸν ἐπυροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

— Γιατὶ τὸν ἐπυροβόλησες; τὸν ἠρώτησα.

— Μοῦ «κόμπωνε τὰ παιδιὰ μου».

Γενικὴ πρόληψις ὑπάρχει, ὅτι ἅμα ἀκούσης τὸν κοῦκον πρῶτ' πρῶτ' νηστικός, θὰ κομπωθῆς, θὰ αἰσθανθῆς δηλαδὴ εἰς τὸν λαιμόν σου στενοχωρίαν, ἢ ὁποία θεωρεῖται ὡς «ἀναποδιά». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν ἄνοιξιν φροντίζουν νὰ μὴν ἀκούσουν τὸν κοῦκον νηστικοί.

Τόσον ἢ λαϊκὴ παράδοσις θεωρεῖ τὸν κοῦκον ὡς θεόθεν προνομοῦχον, ὥστε νὰ παραδέχεται ἀκόμη, ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ ἰδιαιτέραν τροφήν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. Ἐνα μικρὸν φυτόν. τὸ ὁποῖον φυτρώνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «σταφύλι τοῦ κούκου».

— Μὰ εἶδατε νὰ τρώῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἐρωτοῦσα κάποτε ἓνα τζομπάνην.

— Ἀκοῦς, τὸν βλέπομε... Σάμπως τρώει τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πράγμα νὰ πείσης χωρικόν, ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδικοιολόγητος χασομέρης, ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν, ὅπως ὁ κεφαλαιοῦχος, ὁ τρώγων τοὺς τόκους δίχως νὰ ἐργάζεται. Διὰ τὴν ἀτυχῆ τρουγόνα, μάλιστα· αὐτὴ εἶναι «τεμπέλα»· δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γένναν της, ὅπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει λίγα ξυλάκια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ φωλιά της.

— Μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους, ἔλεγα εἰς φιλόσοφον μυλωνὰν τοῦ χωριοῦ, ὁ ὁποῖος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασίλειον

τῶν ζώων, μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους κάνει μιὰ φωλιά, κλώθει μόνη της τὰ αὐγά της καὶ τραγουδάει τὴν ἀνοιξή.

— Δὲν σοῦ λέγω ὄχι... Κι' αὐτὴ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλ' αὐτὰ πρέπει νὰ δουλεύουν κιόλα...

— Κι' ὁ κοῦκος γιατί νὰ μὴ δουλεύῃ;

— Γιατὶ αὐτὸς φέρνει τὴν ἀνοιξή... Τὸ πᾶν εἶναι ποιὸς θὰ κάμῃ τὴν ἀρχή... Νᾶξερες πῶς πηδαίει ἡ καρδιά μας, ἅμα τὸν ἀκοῦμε, ἐμεῖς ἢ τσαπατουριά*...

Ἄλήθεια, τὶ εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ, ἀληθινὴ σάλπιξ Θεοῦ, εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου στὰ μέρη μας! Ἄνθρωποι, βῶδια, ἄλογα, ἀλέτρια χύνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ξεκλειδώνουν τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ του ταράσσει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περιίτου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς· εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς νέας ἐσοδείας τῶν χωραφιῶν, ὁ μακρονὸς ἤχος τῶν ἐρχομένων ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ προβάτων μὲ τὰ γαλακτερὰ μαστάρια καὶ τὰ ἄφθονα μαλλιά.]

ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

Ι ΑΛΩΝΑΡΗΣ

Αἱ θημωνία* τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται ὀλόχρσοι γύρω γύρω ὡς πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου καὶ κριθῆς, ἔτοιμοι πρὸς ἀλώνισμα, τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἀλώνισματος, τὸν μῆνα τὸν Ἄλωνάρην, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, ὅπου ὀλόκληρον, θαρρεῖς, μετώκησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικὸς μὲ τὴν θημωνίαν του, παρὰ τὴν ὁποῖαν ὄλον τὸν μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν καὶ παρ' αὐτὴν καθεύδων.

Αἱ ἄλωνες* ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουσι, σαρωμένοι, κυκλοτερεῖς, ἔτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν αὐγὴν, νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ μιὰ παμμεγίστη πέραν ἐκεῖ εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετράλωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ γέρο-Δήμου τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν, πρωτὶ-πρωτὶ, ἤρχισε τὸ

ἄλώνισμα πρώτη αὐτή, μέ ἵππους τέσσαρας. τέσσαρας πυροξάνθους ἵππους, οἱ ὅποιοι πηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντριβόντες αὐτά, ἄλωνίζοντες.

Καὶ ὁ γέρο Δῆμος, κοντὸς καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὄπισθεν, ὠθεῖ τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των, μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετράλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμαίων, ἄλωνίζων, ἐνῶ οἱ παραγιοὶ του παραστέκονται ὑπηρετοῦντες.

—[°]Α! [°]Α!

Ἡ φωνὴ τοῦ γέρο Δήμου πρώτη - πρώτη ἀκούεται ὄπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων, ἐξεγείρουσα τοὺς γεωργοὺς ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, κοιμωμένους ὅλους ἀκόμη παρὰ τὰς θημωνίας των. Ἡ κυρὰ Δήμαινα μ' ἓνα φορκάλι, «σάρωθρον ἀγροτικόν» ἀπὸ ἀκανθωτὴν στοιβήν, σαροῖ τὰ στάχια, τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμος εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς της πάντοτε. Σαροῖ καὶ συνάμα μὲ τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσορμῶν κοπάδιον τῶν χηνῶν, αἵτινες μὲ τοὺς λαιμούς των τεντωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὄφεις, μὲ τὰ ράμφη των ὡς πτύα, ὀλοκλήρους τοὺς διασκορπισμένους ἀστάχως καταπίνουσι, λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῶα.

Μετ' ὀλίγον ὄλαι αἱ ἄλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγὰς, οἱ ὅποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους των ἄλωνίζοντες τοὺς θερισμούς των.

—[°]Α! [°]Α!

Ἄλλὰ πρῶτος εἰς ὄλα ὁ γέρο Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἄλώνισμα, πρῶτος καὶ εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἐξέχει ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον.

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἓνα πλατύγυρον σκιαδίου, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, χωμένος μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχύων μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, μὲν ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς περωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων τοὺς κύκλους, τοὺς ὁποίους ὅμως καταφθάνει, βαρεῖα καὶ μακρὰ μάλιστα, καὶ ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἢ φωνὴ του.

— Τὰ ἔλεθ τοῦ Θεοῦ, γιέ μ'!

Ἀκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἣτις βοηθεῖ τὸν

υιόν της τὸν Θανάσον, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἵππον, ἀλώνισας τὴν μικράν του θημωνίαν, καταπατῶν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τ' ἀστάχια, ὅπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεύει τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραιίας, ἣ ὁποία ὄνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ποὺ θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ φτερινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρωῖτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεός: «Ἐν ἰδρωῖτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου».

— Τὰ ἔλεῖ τοῦ Θεοῦ, γιέ μ'!

Ἐψώθη ὁ ἥλιος ἕως δυὸ κοντάρια εἰς τὸν ὀρίζοντα τ' Ἀλωναριουῦ. Ἄλλ' ἰδοῦ, ἔξαφνα πῆρε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των. . . Αἱ κορυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐώδους ἐσεισθήσαν εἰς χαιρετισμόν, πρῶται πρῶται.

«Χαίρεται ὁ πεῦκος·χαίρεται
χαίρεται τὸν ἀέρα. . .»

Ἐπὶ ἥλιος ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμούμενος διασκελίζει τὰ βουνὰ καὶ γλυκὺ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα δροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Ἐβράδιασεν.

Ἐγένετο γέρο Δῆμος ἐξέξεψε τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα τρώγοντας ἠρέμα νεοπατημένην καλάμην, ἐνῶ ὁ γέρο Δῆμος ἐπανακουμβήσας παρὰ τὴν ἀπομείνασαν ἀκόμη θημωνίαν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνον του, ὅπερ παρασκευάζει ἡ κυρὰ Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

ΔΙΟΝ ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Τοῦ Μαΐου ροδοφαίνεται ἡ μέρα
 ποὺ ὠραιότερη ἢ φύση ξυπνάει
 καὶ τὴν κάνονν λαμπρὴ καὶ γελάει
 πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

Ἄνθη κι' ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ, κι' ἄνδρες, γυναῖκες καὶ γέροι
 ἄσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά·
 ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
 ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ.

I. ΒΗΛΑΡΑ

Η ΑΝΟΙΞΗ

Ἡ γλυκυτάτη ἀνοιξη
 μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
 τὴ γῆ γλυκοτηράει.

Κι' ἡ γῆ τὴ χλόη ἐντύνεται
 τὰ δάση της ἰσκιώνουν·
 τὰ κρούα χιόνια λυώνουν,
 ὁ οὐρανὸς γελάει.

Τὰ λουλουδάκια βάφονται
 τὰ πλάγια χρωματίζουν,
 κι' ἠδονικὲς φωτίζουν
 οἱ δροσερὲς ἀγέες.

Στ' ἀγκαθερὸ τριαντάφυλλο
 γλυκολαλαίει τ' ἀηδόνι,
 τὸ ξένο χελιδόνι
 ταιριάζει τῇ φώλια.
 Στοὺς κάμπους πλούσια κι' ἄκοπα,
 σὲ πράσινα λειβάδια,
 τὰ ζωντανὰ κοπάδια
 βελάζουν καὶ πηδᾶν.
 Κι' ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
 φυσώντας τὴ φλογέρα,
 γιομίζει τὸν ἀγέρα
 μὲ τραγουδιῶν φωνές.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Η ΕΛΙΑ

Εἶμαι τοῦ ἡλίου ἢ θυγατέρα
 ἢ πιὸ ἀπ' ὅλες διαλεχτή·
 ἢ τόση ἀγάπη τοῦ πατέρα
 τόσο στὸν κόσμον μὲ κρατεῖ,
 πού ὄσο νὰ γύρω νεκρωμένη
 αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ·
 — Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη !

Ὅπου κι' ἂν λάχω κατοικία,
 δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί,
 ὡς τὰ βαθιά μου γηρατεῖα
 δὲν βρίσκω στὴ δουλιὰ ντροπή !
 Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
 κι' εἶμαι γεμάτη προκοπή !
 — Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη !

Φρόικη, ἐρημιά, νερὸ καὶ σκότη
 τὴ γῆ ἐθάψαν μιὰ φορὰ.

πράσινη αὐγὴ μὲ φέρνει πρώτη
τοῦ Νῶε ἢ περιστερά.

Ὅλης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν εὐμορφάδα καὶ χαρά.

— Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Ἐδῶ στὸν ἴσκιό μου ἀποκάτω
ἦλθε ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ.

Κι' ἀκούσθηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.

Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη
ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.

— Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω

ἐγὼ στὴν ἄγρια νυχτιά·

τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω,

σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογιά!

Κι' ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,

μὰ φέγγω ἔμπρὸς στὴν Παναγιά.

— Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Λ. ΠΟΡΦΥΡΑ

Τ Ο Τ Ε Λ Ο Σ

Φτωχά μου δένδρα, ἔσεῖς, πὸν μ' ἕνα πρόσχαρο
 σᾶς πλημμυρίζει φῶς ἐτούτ' ἡ ἡμέρα,
 ἀκόμα οὔτε στιγμή δὲ στοχαστήκατε
 τὴ σκοτεινὴ βροχὴ καὶ τὸν ἀγέρα,

Ἄκόμα τὰ κλωνάρια σας τ' ἀνάλαφρα
 μὲ μιὰ τρελλὴ φιλιοῦνται ἀνατριχίλα,
 κι' ὅμως, ἀπὸ τώρα ἐκρουφογλύστησαν
 σιὰ βάθη σας τὰ κίτρινα τὰ φύλλα...

Κανένας δὲν τὰ βλέπει ἐκεῖ πὸν φώλιασαν,
 κάτω ἀπ' τὸ πράσινό σας σκεπασμένα,
 καὶ τὰ πουλιὰ σὰν πάντα ξελογιάζονται
 μέσ' στὴ γιορτὴ τοῦ ἥλιου εὐτυχισμένα.

Κανεῖς δὲν τᾶχει νοιώσει ! Καὶ ὅμως κάποτε,
 σὰν παύουν τὰ πουλιὰ νὰ τραγουδᾶνε,
 κεῖνα τὰ φύλλα, δέντρα ἀργοσαλεύοντας
 τὸ τέλος τῆς γιορτῆς σιγοχτυπᾶνε.

Υ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑΪΤΟ

Ἐπὶ μικρὸ κι' ἄπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 παίρνεις κορμί μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι' ἀγέρα,
 κι' ἀπλώνεις πῆχες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια
 καὶ μέσ' στὰ σύγγεφα πετᾶς, μέσ' στὰ βουνὰ ἀνεμίξεις.
 Φωλιάξεις μέσ' στὰ κράκουρα, συχνομιλᾶς μὲ τᾶστρο,
 μὲ τὴ βροντὴ ἐρωτεύεσαι κι' ἐπιδρομᾶς καὶ παίζεις
 μὲ τ' ἄγρια ἀστροπέλεκα, καὶ βασιλιὰ σὲ κράζουν
 τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετροίτες.
 Ἔτσι γεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μου στὰ στήθη
 κι' ἄπ' ἄφαντο κι' ἄπ' ἄπλερο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμί καὶ νύχια
 καὶ μὲ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικά μου σκίζει.
 Κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου αἰτός, στοιχειὸ καὶ δράκος
 κι' ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μέσ' στ' ἄσαρκο κορμί μου
 καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μου, κρυφοβοσκάει τὴ νιότη.
 Μπεζέρισσα * νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβάρια *.
 Θέλω τ' ἀψήλου ν' ἀνεβῶ, ν' ἀράξω θέλω, αἰτέ μου,
 μέσ' στὴν παλιά μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου,
 θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνά, θέλω νὰ ζῶ μὲ σένα,
 θέλω τ' ἀνήμερο καπρί, τ' ἀρκούδι, τὸ πλατόνι,
 καθημερινή μου κι' ἀκριβὴ νὰ τᾶχω συντροφιά μου.
 Κάθε βραδούλα καθ' αὐγή, θέλω τὸ κρῦο ἀγέρι
 νᾶρχεται ἄπ' τὴ λαγκαδιά, σὰν μάνα, σὰν ἀδέλφι,
 νὰ μοῦ χαϊδεύη τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.
 Θέλω ἢ βρυσούλα, ἢ ρεματιά, παλιὲς γλυκὲς μου ἀγάπες,
 νὰ μοῦ προσφέρουν γιαντρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους.
 Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιὰ μὲ τὸν κελαηδισμό τους
 νὰ μὲ κοιμίζουν τὸ βραδύ, νὰ μὲ κοιμοῦν τὸ τάχυ,
 καὶ θέλω νᾶχω στρωῶμα μου, νᾶχω καὶ σκέπασμά μου
 τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιὰ καὶ τὸ χειμῶν τὰ χιόνια.
 Κλωνάρια ἄπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες ἄπ' ἐλάτια,
 θέλω νὰ στρώνω στοιβανιὲς κι' ἀπάνω νὰ πλαγιαζῶ,
 ν' ἀκούω τὸν ἦχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμιέμαι.

Ἐπὶ ἡμερόδενδρον, αἰτέ, θέλω νὰ τρώω βαλάνια,
 θέλω νὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιῶ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι.
 θέλω ν' ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι' ὄξιες νὰ σκούζουν,
 θέλω νὰ περπατῶ γκρεμνοὺς, ραϊδιά*, ψηλὰ στεφάνια,
 θέλω κρεμάμενα νερὰ δεξιὰ, ζερβὰ νὰ βλέπω.
 Θέλω ν' ἀκούω τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχᾶς στὰ βράχια,
 ν' ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγὴ, τὸν ἴσκιο σου νὰ βλέπω.
 Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια*
 καὶ τυραννιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβηέμαι νύχτα μέρα.
 Παρακαλῶ σε, σταυραίτέ, γιὰ χαμηλώσου λίγο,
 καὶ δῶσ' μου τὶς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
 πάρε με ἀπάνου στὰ βουνά, τὶ θὰ μὲ φάη ὁ κάμπος!

ΑΘ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΦΕΥΓΕΙ

1. Ἡ Ἄνοιξη.

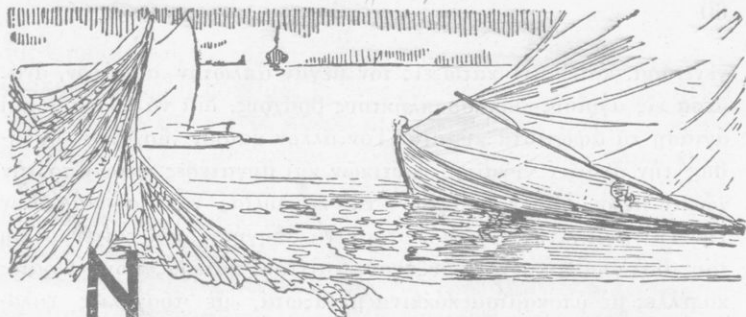
Νά, νὰ τ' ἀηδονάκι
 καὶ τὸ χελιδονάκι
 ἀρχίτισε νὰ ψάλλη
 τῆς Ἄνοιξης τὰ κάλλη.
 Ὁ ἥλιος κατὰ τάξη
 μὲ τὸ λαμπρὸ ἀμάξι
 γυρίζει κάθε μέρα
 στὴ μέση τὸν αἰθέρα.
 Κι' ἡ γῆ γελᾷ ἐμπρός του
 καὶ χαίρεται τὸ φῶς του,
 καὶ πάντοτε προβάλλει
 τ' ἀμίμητά της κάλλη.

2. Ὁ Χειμώνας

Ἡ ἀνοιξη, εἶδες, πέρασε.
 Τὸ καλοκαίρι γέρασε!
 χειμώνιασε, καὶ πάει.
 Καὶ τὼρ ὁ ἀπελπισμένα
 τὰ πρόων ἀνθισμένα
 τὸ χιόνι τὰ χτυπάει.
 Τὰ χόρτα ἐξηράνθησαν
 καὶ τ' ἄνθη ἐμαράθησαν
 γυμνώθηκεν ἡ γῆ.
 Τὸ κάλλος τῆς ἐσβήσθη
 τὸ χάος ἐβυθίσθη
 στὴν πρώτη του πηγῆ.

3. Συμπέρασμα

Ταλαίπωρη νεότητα!
 Ἴδὲ τί ματαιότητα!
 Τὸ κάλλος ἀπαρνάει
 καὶ τ' ἄνθος τῆς καλῆς μας
 καὶ τρυφερῆς ζωῆς μας
 μονόφορα γυρνάει.
 Ὡς τότε δὲ καρδιὰ κακῆ,
 καὶ τότε θὰ χαροῦμε;
 Ἡ ὥρα τρέχει καὶ περνᾷ
 καὶ αἰώνια διαβαίνει,
 καὶ ἡ νιότη μας γυρνᾷ,
 καὶ μάταια πηγαίνει.
 Κι' ἂν τὸ ἄνθος τὸ παρὸν
 πανάθλια πατοῦμε,
 εἰς ἄλλον τάχα ποιὸν καιρὸν
 ἐλπίζεις νὰ τὸ βροῦμε;



ΝΑΥΤΙΚΑ - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

✓ Τ' ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

✓ Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀπὸ παλαιούς λησμονημένους χρόνους εὐρίσκετο κτισμένον τὸ ἔξωκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ὅλον τὸν χειμῶνα παπὰς δὲν ἤρχετο νὰ λειτουργήσῃ. Ὁ βοριάς μαίνεται καὶ βρουχᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθύ, τὸ κῆμα λυσοῦ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι' ὁ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του, γίγας ἀκλόνητος, στοιχειὸ ριζωμένον βαθιὰ στὴν γῆν· καὶ τὸ ἐρημοκκλήσι λευκὸν καὶ γλαρόν, ὡς φωλεὰ θαλασσαετοῦ στεφανώνει τὴν κορυφὴν του.

Ὅλον τὸν χρόνον παπὰς δὲν ἐφαίνεται καὶ καλόγηρος δὲν ἤρχετο νὰ δοξολογήσῃ. Μόνον τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους βουνοῦ ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναστηράκι τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, σεβάσιμος μὲ φτερουγίζοντα κατασπρα μαλλιά καὶ κυματίζοντα βαθιὰ γένηια, ἕνας γέρον ἱερεὺς, «ὡς νεοττὸς καλιᾶς τῶν Ἁγγέλων», διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ παλαιὸν λησμονημένον ἐρημοκκλήσι. Ἐκεῖ ἤρχοντο τρεῖς, τέσσαρες βοσκοί, βουνήσιοι, ἀλειτούργητοι, ἤρχοντο μὲ τὶς φαμίλιες τῶν τὶς ἀνέβγαλτες καὶ ἀπρακτες, μὲ τὰ βοσκοπούλά των τ' ἀχτένιστα καὶ ἀνιφτα, ποὺ δὲν ἤξεραν νὰ κάνουν τὸ σταυρό τους, διὰ νὰ ἀγιασθοῦν καὶ νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖ· καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὁ γηραιὸς παπὰς μὲ τοὺς φτερουγίζοντας βοστρύχους εἰς τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ, καὶ τὴν βαθεῖαν κυμαινομένην

γενειάδα, κατέβαινε κάτω εἰς τὸν μέγαν ἄπλωτον αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εἰς ἀγρίους θαλασσοπλήκτους βράχους, διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ἀγιάσῃ τὰ ἀφώτιστα κύματα. Τὸν ἄλλον καιρὸν ἤρχοντο συνήθως τὴν ἀνοιξιν γυναῖκες ναυτικῶν καὶ θυγατέρες κάτω ἀπὸ τὴν χώραν μὲ σκοπὸν ν' ἀνάψουν τὰ κανδύλια, νὰ παρακαλέσουν τὴν Παναγίαν τὴν Κατευοδώτραν νὰ ὀδηγήσῃ καὶ κατευοδώσῃ τοὺς θαλασσοδαρμένους συζύγους καὶ τοὺς πατέρας των. Ὡραῖες κοπέλλες μὲ ὑποκάμισα κόκκινα μεταξωτά, μὲ τραχηλιῆς ψιλοκεντημένες, ἤρχοντο νὰ ἱκετεύσουν διὰ τὰ ἀδελφάκια των, ποὺ ἐθαλασσοπνίγοντο δι' αὐτάς, διὰ νὰ τὶς φέρουν προικιά ἀπὸ τὴν Πόλιν, στολίδια ἀπὸ τὴν Βενετίαν, κειμήλια ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. «Πάντα ν'ἄρχωνται, πάντα νὰ φέρουν». Νεαραὶ γυναῖκες ρεμβάζουσαι καὶ μητέρες συλλογιζόμεναι ἤρχοντο διὰ νὰ καθίσουν κι' ἀγναντέψουν.

✓ Ἀμα εἶχαν φωτισθῆ τὰ νερά ἢ ὀψιμώτερα ἀφοῦ εἶχαν περάσει καὶ αἱ Ἀπόκρως, συνήθως περὶ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῶν Νηστεῶν, ἀφοῦ εἶχαν γευθῆ πλέον ἄχινους καὶ στρεΐδια ἀρκετά, οἱ ναυτικοὶ μας ἐπέβαιναν εἰς τὰ βοίγια*, εἰς τὶς σκοῦνες* των, κι' ἐμίσειαν, ἐτήγαιναν νὰ ταξιδέψουν. Τὸν καιρὸν ἐκείνον καράβια καὶ γολέτες «ἔδενον», μεσοῦντος τοῦ φθινοπώρου. Οἱ θαλασσινοὶ μας ἀγαποῦσαν πολὺ τῆς ἐστίας τὴν θαλπωρὴν, τὸν καπνὸν τοῦ μελάθρου.

Καὶ ὅταν ἐπανήρχετο ἡ ἀνοιξὶς εἰς τὴν γῆν, τότε αὐτοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐσηκώνοντο στὰ πανιὰ τὰ αἰμοδιασμένα καὶ ναρκωμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν ραστώνην σκάφη, ἀνὰ δύο ἢ τρία τὴν ἡμέραν, καὶ ἡ σκούνα ἔφερε βόλτες εἰς τὸν λιμένα, ἂν ἦτο ἐνάντιος ἢ καὶ οὐριος ἐὰν ἦτο ὁ ἄνεμος. Ἡ βάρκα ἐπερίμενε διπλαρωμένη ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν. Ὁ Καπετάνιος δὲν ἐτελείωνε τοὺς ἀποχαιρεισμοὺς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὁ λοστρόμος* ἐμάκρυνε τὶς μπεντάδες* εἰς τὰ καπηλειά. Κι' ἡ βάρκα ἐπερίμενε, καὶ ὁ μοῦτσος* ἔχασκεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλόσκαλον. Καὶ ὁ νεαρὸς ναύτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει μὲ τὸν μοῦτσον τώρα ἀπὸ τὴν σκούναν, ποὺ ἦτο στὰ πανιά, ἐγένετο ἄφαντος. Δύο ἄλλοι σύντροφοι περασμένοι στὰ χαρτιά, ναυτολογημένοι, ἔλειπαν. Κανεὶς δὲν ἤξερε ποῦ ἦσαν. Καὶ μέσα εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ἔφερε βόλτες-βόλτες καὶ ἐστρέφετο ὡς δεμένον περὶ κέντρον ἄορατον, τὸ κέντρον ἦτο μέσα εἰς

τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰς ἐστίας τῶν ναυτικῶν, ἄλλος δὲν ἦτο εἰμὴ ὁ πηδαλιούχος, ὁ μάγειρος καὶ ἕνας ἐπιβάτης, ξένος καὶ ἔρημος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν εἰπεῖ : «τώρα στή στιγμή, νὰ τώρα τώρα θὰ φύγωμε», καὶ εἶχε μαρκάροι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δώδεκα ὥρες πρὶν!

✓ Ὁ πλοίαρχος ἔπρεπε νὰ βάλῃ ἔμπρὸς τὴν καπετάνισσαν αὐτὴ ὄφειλε νὰ προπορευθῆ, ἐπειδὴ ἦταν τυχερὴ, βέβαια· καὶ ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ μαρκάρῃ. Τέλος ἐσυμμαζεύετο ὁ λωστρόμος, ἀνεκαλύπτοντο οἱ δύο ἀπόντες σύντροφοι, ἐξεκολλοῦσεν ὁ πλοίαρχος, ἔπεφταν τρομπόνια* ἀπὸ τὸ πλοῖον, τρομπόνια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸ σκάφος ἔβαζε πλώρη πρὸς βορρᾶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔαρος καθαβάνια γυναικῶν, ἀσκέρια, φουσαῖτα γυναικῶν ἀνεῖρον ἀνέβαινον, ἀνήρχοντο ἐπάνω εἰς τὴν ρεματιάν, τὸ ρέμα-ρέμα, τὸν ἔλικοειδῆ δρομίσκον, ὅστις διαχαράσσεται ἀνὰ τοὺς λόφους τοὺς τερπνοὺς μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἐλαιοδένδρων, τὸν ἀληθῆ πρασινόφαιον στολισμὸν τῆς μεγάλης κοιλάδος μὲ τὰς ράχεις, μὲ τὰς κορυφάς, μὲ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς, ἀνετώτερον ἀπὸ τὴν κυματίζουσαν ποδιάν τῆς βοσκοπούλας τοῦ βουνοῦ, πολυπτυχώτερον ἀπὸ τὴν χρυσοκέντητον ἐσθῆτα τῆς νύμφης.

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου βορεινῆς ἀκτῆς, πλησίον εἰς τὸ λησμονημένο παρεκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας, ἐκεῖ ἐγένετο τὸ μάζεμα τῶν γυναικῶν, ἡ σύναξις ἡ μεγάλη.

Τότε ἔλαμπον μὲ μεγάλες φωτιές τὰ καγδήλια τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ἡ γοαία Μαλαμίτσα, ἡ κλησάρισσα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔβαλε τὶς φωνές, ἔκανε τὸ κακό... ἐμάλλωνε μὲ ὄλες τὶς γυναῖκες. Αὐτὴ ἐπῆρε τὸ καλάθιακι της, τὴν ρόκαν της, τὸ ἀδράχι της, καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἁγιον Νικόλαον, ἐπίτηδες, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κυρ Ἁγγελῆ τοῦ ἐπιτρόπου... διὰ νὰ μαλώσῃ τὶς εὐλαβητικῆς (ἀλίμονον! ἡ εὐλάβειά μας εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον, ἔλεγε σείουσα τὴν κεφαλὴν), νὰ μὴν τὸ παρακάνουν καὶ χύνουν λάδια πολλὰ καὶ λαδῶνουν τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ στασίδια καὶ τὸ ἀναλόγι, καὶ τὰ δύο τρία παμπάλαια βιβλία ποὺ ἦσαν ἐκεῖ, καὶ τὰ μανάλια καὶ τὸν τοῖχον καὶ τὸ τέμπλον καὶ τὶς ποδιές καὶ αὐτὰς τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες δὲν τὴν ἄκουαν. Τί χρεαίζονται τόσες φωτιές, σὰν πυροφάνια; ἔφώναζεν ἡ γοιὰ Μαλαμίτσα. Αὐτὴ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν γέροντά της, τὸν παπᾶ Γεράσιμον, ὅτι οἱ φωτιές τῶν κανδυλιῶν πρέπει

νά είναι μικρές, τόσες δά, σὰν λαμπυρίδες. Τοῦ κάκου. Κανεῖς δὲν τὴν ἤκουεν.

Οἱ ὄρμαθοὶ τῶν γυναικῶν, ὁμάδες-ὁμάδες, συγγενολόγι, διεσπείροντο εἰς μικροὺς ὄχθους, εἰς πτυχὰς τοῦ βράχου, ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ χαμόκλαδα, εἰς μέρη ὑψηλὰ καὶ εἰς μέρη ὑπὸ-νεμα, ἤρχοντο μὲ τὰ καλαθάκια τους καὶ μὲ τὰ μαχαιρίδια τους... διότι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἠσυχολοῦντο νὰ βγάλουν ἀγριολάχανα... μὲ τὰ προγεύματά τους, τὰ σαρακοστιανά, καὶ ἀφοῦ εἶχαν ἀνάψει τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας, ἀφοῦ εἶχαν κάνει μετάνοιες πολλῆς στρωτῆς κι' εἶχαν κολλήσει ἀφιερῶματα εἰς τὴν εἰκόνα καὶ εἶχαν χορτάσει τ' αὐτιά τους ἀπὸ τὰς νουθεσίας τῆς γριᾶ-Μαλαμίτσας, ἔστρώνοντο ἐκεῖ εἰς τὴν δροσερὰν χλόην κι' ἀγνάντευαν κατὰ τὸ πέλαγος.

Τὰ βοσκόπουλα ἐκεῖνα τ' ἄγρια κι' ἀχτένιστα κι' ἀπλοϊκὰ πού τις ἔβλεπαν ἀπὸ μακρὰν σὰν σκιασμένα ἀποροῦσαν κι' ἔλεγαν:

— Κοίτα τις! στὰ μάτια ἔκαμαν.

Ὡς τόσο οἱ γυναῖκες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

Ἰδοὺ τὸ βρῖκι τοῦ Καπετὰν-Λιμπέριου τοῦ Λιμνιοῦ εἶχε σηκωθῆ στὰ πανιά ἀργὰ τὴν νύκτα μὲ τὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς εὔρε τὸ ρέμα καὶ ἀπεμακρύνθη κι' ἐχώνεψε. Κατεῦδδιο καλὸ!

Ἰδοὺ τὸ καρᾶβι τοῦ Καπετὰν-Σταμάτη τοῦ Σύρραχου. Ὑπερήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, αὐτὸ κι' ὁ πλοίαρχός του, πᾶνε νὰ μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλὸ, πουλί μου, στὸ καλὸ!

Ἰδοὺ καὶ ἡ γολέιτα* τοῦ Καπετὰν-Μανώλη τοῦ Χατζηγά-νου... Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νὰ εἶναι πάντα στὰ πανιά σου ὡσὰν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου, νὰ διώχνῃ τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια πρὶν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε, πουλί μου στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ.

Νὰ κι' ἡ σκούνα τοῦ Καπετὰν-Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούριο σκαρί, ἡ τετάρτη ἢ πέμπτη, τὴν ὁποῖαν κατορθώνει ἐντὸς δεκαετίας νὰ σκαρώσῃ μ' ὄλην τῆς τύχης τὴν καταδρομὴν. Ἐπεσε πολὺ γιαιλό, δὲν τὴν ἤῤε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι' ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι, πὺν πηδοῦν ἐμπρὸς καὶ πίσω στὴν κουβέρτα. Δούλευέ τα, καπετάνιε μου! Ἡ Παναγιὰ μπροστά σας! Στὸ καλὸ . . .

Ὁ ἥλιος ἐχαμήλωσε κατὰ τὸ βουνό, τὰ πρῶτα πλοῖα εἶχαν γίνει ἄφρανα πρὸ ὥρας, καὶ ἡ τελευταία γολέττα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχώνευεν εἰς τὸ μέγα πέλαγος. Τὰ συγγενολόγια καὶ τὰ φουσαῖτα τῶν γυναικῶν, μὲ τὰ καλαθάρια καὶ τὰ μαχαιράκια τους διεσπάρησαν ἀνά τοὺς λόφους κι' ἔβγαζαν καυκαλίθρες* καὶ μυρώνια* κι' ἔκοφταν φτέρες κι' ἀγριομάρουλα*. Σιγά-σιγά κατέβη ὁ ἥλιος στὸ βουνὸν κι' αὐτοὶ κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

Ἡ νυκτερινὴ αὖρα ἐσύριζε σιὰ δένδρα καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί της, κι' ἔστελλαν πολλὰς εὐχὰς εἰς τὰ κατάρτια κι' εἰς τὰ πανιά καὶ εἰς τὰ ἐξάρτια τῶν καραβιῶν. Καὶ βαθιά, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός, τίποτε ἄλλο δὲν ἠκούσθη, εἰμὴ τὸ λάλημα τοῦ νυκτερινοῦ πουλιοῦ καὶ τὸ ἄσμα μιᾶς τελευταίας συντροφιάς ναυτικῶν μελλόντων ν' ἀναχωρήσουν αὐριον. «Σύρε πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα!»

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ

ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ἦταν σ' ἓνα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπάνω στὴ ρουμειώτικη ἀκτὴν, σὲ μιὰ σκάλα, ὅπου ἀνάγια καθρεφτίζονταν στὸ γυαλὸ σὲ μιὰ γραμμὴ τὰ σπίτια, κι' ἀγναντεύεις ἀντίκρου τὸ Μωριά, πὺ στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κορφὲς τῆς Ζίριας* θέλεις, πὲς πὼς ἦταν ἡ Βυτρινίτσα, θέλεις ἡ Ἰτιά.

Καμμιὰν ἑκατοστὴ ὀργυιὲς ἀνοιχτὰ ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρα-τσέρα ὁμορφη, καινούργιο καρσάκι, πὺ ὅτι λὲς κι' εἶχε ξεγλυ-στρήσει ἀπὸ τὰ σκαριά τοῦ Γαλαξειδιοῦ.

Ἦταν ἔτοιμο νὰ πριμάρη.

Ἀξαφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ φελούκα* του ἀπὸ τὴν πρῶμη καὶ νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. Ἐνας μονάχα ναύτης ἦταν στὸ πρυμνιὸ κουπὶ μοναχό, στριφογυρίζονιάς το σάν ἔλικα βαποριοῦ, καὶ στὴν κουπαστὴ* μπροστὰ δλόρθο ἓνα μαῦρο καρσάβόσκυλο, πὺ οὐρλιαζε λυπητερά.

Ἀκοστάρει* ἡ βάρκα στὴν ἀμμουδιά, μπρὸς σιὰ μαγαζιά τοῦ γυαλοῦ, καθ'αυτὸ μάλιστα μπροστὰ σὲ μιὰ σκιαδά, πὺ εἶχαν

στημένα με πάλους άπάνου στη θάλασσα για να παίρνουν εκεί με τὸ μπάτι τὸν ἀργιλέ τους οἱ θεριακλῆδες.

Κι' ἐκεῖ ποῦ ἀκοστάρησε, βλέπω τὸ ναῦτη ν' ἀρπάξει τὸ μαῦρο τὸ σκυλί, ἔτσι σὰν τραγὶ ἀπὸ τὸ σβέρο καὶ ἀπὸ τὴ ράχη καὶ νὰ τὸ πετάει με δύναμη στὴν ξηρά. Κι' ὅτι τὸ πέταξε λάμνοντας με δυνατὲς κουπιές, ἀνοίχτηκε ἀμέσως καὶ τράβαγε με βία κατὰ τὴν μπρατσέρα.

Μὰ τὸ σκυλί ἐροίχτηκε στὴ θάλασσα, κυνηγώντας τὴ βάρκα, οὐρλιάζοντας λυπητερά· ἔλαμνε ὁ ναύτης με τὸ μονάχο κουπί, μὰ τὸ σκυλί ἀπελπισμένο ἐκτύπαι, ὅσο μπορούσε με τὰ ποδάρια στὸ νερὸ καὶ τῷφτασε τὸ φελούκι.

Τότε ὁ ναύτης με ἄγριο θυμὸ σηκώνει τὸ κουπί καὶ τὸ χτυπᾷ τὸ ἄμοιρο στὸ κεφάλι.

Τότε οὔρλιασε τὸ ἔρημο πιὸ θλιβερά, θέλεις ἀπὸ πόνο, θέλεις ἀπὸ καῦμό. Δὲν ἐγύρευε ν' ἀκολουθήσει πιὰ τὴ βάρκα, ἀλλὰ χαλάκιζε* με τὰ ποδάρια τὰ νερὰ χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς νόημα, μόνο μόνο ὅσο νὰ μὴ βουλιάξει.

Εἶδα τότε τὴ φελούκα νὰ ἀκοστάρη τὴν μπρατσέρα· ὁ ναύτης τὴν ἔδεσε στὴν πρύμη καὶ ἐσαλιόρισε* ἀπάνω. Καὶ ἡ μπρατσέρα ὅλο καὶ σαλπάρει. Φυσοῦσε καλούτσικο μαῖστράλι* καὶ στὴ στιγμή ἐπῆραν τὰ πανιά· κι' ἐχύθηκε σὰ χέλι ἀπάνω στὰ νερὰ ἡ μπρατσέρα ἀφήνοντας ἀπὸ τὴ πρύμη χοχλάτο αὐλάκι, καὶ τραβώντας γοργὰ κατὰ τὸ Αἴγιο.

Τὸ σκυλί ὅλο καὶ οὔρλιαζε χτυπώντας με ἀπελπισία τὴ θάλασσα καὶ τραβώντας κατὰ τὸ πέλαγος. Ἄλλὰ ἐμάκραινε ὀλοένα γοργὰ ἡ μπρατσέρα καὶ στὸ τέλος ἀπελπίστηκε. Ἐγύρισε τὸ κεφάλι κατὰ τὴ στεριά καὶ με κόπο πολὺ καὶ ἀγωνία ἔφτασε νὰ βγῆ καὶ νὰ πέσει σὰν ψόφιο ἀπάνω στὶς τοῦφες ἀπὸ τὰ φύκια, ὅπου εἶχε σωριάσει ὁ μπάτις, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ σκιάδα, εἶδος ἐξέδρας, ποῦ σὰς εἶπα, ποῦχε στήσει με παλούκια ἀπάνω στὸ νερὸ ὁ καφετζῆς ἀκουμπώντας τὴν στὸ μουράγιο*.

Ἄτι ἐφτασε ἐσηκώθηκε ὀλόρθο καὶ τεντώνοντας τὸ λαιμὸ ὅλο καὶ οὔρλιαζε σπαραχτικά, ἀγναντεύοντας τὰ ἄσπρα λατίνια* τῆς μπρατσέρας, ποῦ χώνευαν θολὰ στὴν καταχνιά τοῦ πελάγου κι' ἐφοῦσκωνε τὴ βαριά του τὴν ἀνασανιὰ σὰ φουσερὸ ἡ κοιλιὰ του, καὶ τουρτουρίζε παγωμένο, ἐνῶ ἐστράγγιζε ἀπὸ πάνω του τὸ ἄλμυρὸ νερὸ.

Τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρες καθισμένο πάντα στ' ἀκρογιαλὶ νὰ ἀγναντεύῃ τὸ πέλαγο. Δὲν ἐσάλευε ἀπὸ κεῖ.

Τοῦ πήγαινα ἀπὸ κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἐξέδρα τοῦ γιαιοῦ ψωμί, κόκκαλα, μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἐννοοῦσε οὔτε νὰ μυρίσῃ τροφή. Κι' ὄλο κι' ἐσοῦρωνε κι' ἐπερδουκλώνουνταν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τὰ πόδια του, ὅταν ζητοῦσε νὰ κινηθῇ καὶ τὰ παγίδια του ἐμετριόντουσαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πετσί του.

Τὰ παιδιά τοῦ ἔκαναν μαρτύρια, γιατί δὲν εἶχε ἀφέντῃ ἦταν, ἔλεγαν, σκυλὶ τοῦ δρόμου· βροχὴ ἔπεφταν ἐπάνω του οἱ πέτρες· τὸ κούτσαναν κιόλα γιὰ τὰ καλά. Ἄλλ' αὐτό, πρᾶγμα παραῖξο, δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὶς σανίδες τῆς σκιαδάς, πάντα ἐκεῖ. Τί ξέρεις; τοῦ ἐφαίνονταν ἴσως, πὼς ἦταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν κουπαστὴ τῆς μπροτσέρας του, τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ ὅμως τοῦ ἔκαναν τόσα τὰ παιδιά, ὅπου κι' ἐγὼ ἀποροῶ, πὼς δὲν τὸ εἶχαν τελειωμένο.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χᾶϊδεσα πολὺ, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μὲ ἓνα μαντήλι καὶ ἐξήγησα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, πού εἶχα στὸ γιαιλὸ κοντά. Μὲ ἀκολούθησε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Ἄμα ἔφθασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ ἐχᾶϊδεσα πολὺ. Μὲ τήραγε μὲ τὰ τίμια μάτια τοῦ σκυλιοῦ, ὅλο εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, πού ἂν καὶ ζῶο ἐζωγραφοῦζονταν ἀπάνω τους ὅλος ὁ βαθυὸς καῦμός του, πού τοῦ σπάρραζε τὴν ψυχὴ καὶ γλύφοντάς μου τὰ χέρια, ἔφυγε ἀργὰ - ἀργὰ. Σὲ λίγο ἐγύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρὰ μὲ ἐκοίταξε πάλι μὲ τὰ πονεμένα μάτια του καὶ ἐτράβηξε. Τὸ ἐννοίωσα τὸ δυστυχισμένο. Δὲν ἤθελε νὰ τὸ παρεξηγήσω. Ἄλαλο ἦταν τὸ στόμα του, ἀλλὰ ἐκεῖνη ἡ θλιβερὴ ματιὰ του μοῦ ἐφάνηκε πὼς μοῦ ἔλεγε: Μὴ μὲ πάρῃς γιὰ ἀχάριστο· ἀλλὰ θέλω, ἐκεῖ ἀπὸ κάτω, πού μοιάζει τόσο τὸ καράβι μου, νὰ ξεψυχήσω ἐκεῖ, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος καὶ ρουφώντας τὴν ἀρμύρα πού φέρνει ὁ μπάτης.

Καὶ ὅμως τοῦ αὔξαινε τὰ μαρτύριά του αὐτὸς ὁ μπάτης! Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μουράγιο ποῦχε κρυφτῆ, ὅταν ἦτανε ρίχη, μὲ τραβηγμένα τὰ νερὰ ἄφηνε δύο σπιθαμὲς τόπο, ἢ θάλασσα ἔφθανε τὸν τοῖχο τοῦ μουράγιου καὶ τὸ ἐσκέπαζε ὀρθὸ ὡς τὴν κοιλιά.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο δὲν τὸ ἐκουνοῦσε ἀπὸ ἐκεῖ κάτω. Μονάχα ὅταν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τοῦ ἀγκουρέτου * κανενὸς καϊκιοῦ πού ἄραζε,

έσηκώνουνταν, έβγαινε από κάτω από την σκοτεινή τρύπα του και άγνάντευε τή θάλασσα μυρίζοντας τόν άέρα' και όταν άκοστάριζε στο γιαλό κανένα βαρκι * καΐκιοϋ, έσούρνονταν ως εκεί κουνώντας την ούρά του στους ναϋτες. Άλλά τó έδιωχαν με πετριές γιατί είχε όλα τά σημάδια τής λύσσας τó παλιόσκυλο' τά γουβιασμένα μάτια του έγυάλιζαν, χώρια πού είχε πάντα την ούρά του από κάτω από τά σκέλια.

Στó τέλος, εκείνοι πού είχαν τά μαγαζιά στó γιαλό, άποφάσισαν νά τού δέσουν μιá πέτρα νά τó φουντάρουν από την άκρια τής ξυλένιας σκάλας τού λιμανιοϋ, γιατί ούρλιαζε πολú τή νύχτα και θά έπαιρνε κανένα ó χάρος με τή γρουσουζιά του. Είδα και έπαθα νά τούς αλλάξω τή γνώμη με πολλá παρακάλια' τούς έλεγα, πώς εκλαιγε από τόν καϋμό τής έρημιás του, μá πού ν' άκούσουν. Έκείνο πού τούς ησύχασε ήταν, όταν τούς είπα πώς αυτό τó σκυλι δέν τρώει τίποτα και σέ δυó μέρες τó πολú θά ψοφήση μοναχó του.

Τήν περασμένη είχε έρθει μιá γαλαξειδώτικη γολέττα * και τó ξημέρωμα, κοντά τρεΐς άπ' τά μεσάνυχτα, έρορχνε με τή βάρκα της τά παραγάδια. Είχαμε άνοιχτή άρκετά μακριά' και όμως εκεί πού έκυαλιόριζα, τó στεριανό τ' άγέρι πού έβγαναν την ώρα εκείνη οί ξέρες μου έφερνε αδύνατο, ξεψυχισμένο τού σκύλου τó ούρλιασμα.

Σέ λίγο, άν κι' επέσαμε πολú πιó γιαλό, δέν τ' άκουγα πιá. Θά ήταν άπάνω κάτω ή ώρα πού επρόβαλε εκεί από τά βουνά τής Δεσφίνας ó αυγερινός.

Δέν τó θυμήθηκα πιá τó σκυλι και ψάρενα, όσο πού βγῆκεν ó ήλιος. Όταν στó τέλος επήραμε άπάνω και τά παραγάδια, έτραβήξαμε κατά τó γιαλό.

Έκει στην άμμουδιά, άκρη άκρη ήταν ξαπλωμένο τó σκυλι, σαν καθιστό, όπως ζωγραφίζουν τís Σφίγγες με τά πόδια έμπρός, με τó λαιμό τεντωμένο άγναντεύοντας τó πέλαγος.

Άλλά ήταν νεκρό. Σβυσμένα, γουρλωμένα, τά όρθάνοιχτα μάτια του, ξυλιασμένο τó κορμί του.

Τότε τó μικρό ναυτόπουλο πού μου κρατούσε τά κουπιά :

— Μπά, είπεν, ó κουτσάφτης. Τó κακόμοιρο τó σκυλι. Τó είπαν και τόκαμαν οί άπονοι.

Πολύ βαθειά συμπάθεια για τó ναυτόπουλο με έκαμαν

νά αισθανθῶ τὰ πονετικά του λόγια γιὰ τὸ δυστυχισμένο ζῶο.

— Τὸ γνωρίζεις, παιδί μου, αὐτὸ τὸ σκυλί;

— Ἄμ δὲν τὸ γνωρίζω; Εἶναι ὁ κουτσάφτης· ἀπὸ πατριώτικο καράβι, ἀπ' τὴ μπρατσέρα τοῦ Νικολοῦ τοῦ Σταμπᾶ. Εἶχαν πεῖ, πὼς θὰ τὸ διώξουν καὶ τῶδιωξαν.

— Καὶ γιὰτὶ τῶδιωξαν, παιδί μου;

— Νά, δὲν ἦταν διόλου κακό. Ὅσα κι' ἂν τοῦκαναν, καὶ ξύλο καὶ δέσιμο σφιχτὸ γιὰ ν' ἀγριέψη, αὐτὸ τίποτα.

Ἔνα καραβόσκυλο, ξέρεις κύριε, πρέπει νὰ εἶναι ἄγριο, κακό, νὰ γανγίζη δυνατὰ καὶ νὰ δείχνη πάντα τὰ δόντια. Αὐτὸ ἦταν γεννημένο ἡμερο καὶ καλό· ὅσοι κι' ἂν ἐξύγωναν στὸ καράβι τοὺς κουνούσε τὴν οὐρά του.

Δὲν ἐλόγιαζε κανέναν γιὰ κλέφτη, δὲν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του κακὸν ἄνθρωπο.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

Οἱ Ψαράδες

(Μετάφρασις Γ. Δροσίνη)

Δυὸ γέροι ψαροκυνηγοὶ μαζί ἦταν πλαγιασμένοι
πάνω στὰ βουῖορα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεκτὴ καλύβα.

Τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντὰ τους·

τὰ κοφινάκια τὰ ρηχὰ καὶ τὰ μακριὰ καλάμια,

τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,

τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴν παλιά τους βάρκα.

Καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι,

ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ εἶν' ὅλα σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων.

Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φύλακά τους σκύλο,

μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιές, ἢ φτώχεια τοὺς φυλάει.

Καὶ ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανέναν

καὶ γύρω βρέχει ἢ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.

Δὲν ἦτανε μεσουρανὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι.

κι' οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλιᾶς τὴν ἔγνοια
 κι' ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι' ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε·
 —Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες
 τὸ καλοκαίρ' εἶν' πὶο μικρές, πὸν μεγάλων' ἡ μέρα.
 Ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρατα κι' ἀκόμα ποῦ νὰ φέξη! . . .
 Μὴν τύχη κι' ἐγελάστηκα, γιὰ μάκριναν οἱ ὄρες;
 Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τῶμορφο καλοκαίρι.
 Δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
 μόνο οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακραίνουν.
 —Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρατα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε κάτι,
 κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθης.
 Πρέπει καθὼς μοιράζομεν οἱ δυὸ τὴν ψαρική μας,
 παρόμοια νὰ μοιράζωμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.
 Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θὰ μὲ λαθέψης·
 γιὰτ' ὅποιος ἔχει δάσκολο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
 ἐκεῖνος εἶναι πάντοτε καλὸς ὄνειροκρίτης.
 Ἐπειτα δὰ χωρὶς δουλιὰ καὶ τί κανεῖς θὰ κἀνη
 πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, κοντὰ στὸ περιγιάλι; . . .
 —Ἐλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο, κι' ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
 στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ στορήσης.
 —Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμεν ἀπ' τὶς δουλιὲς κομμένοι
 (θυμᾶσαι ποῦ δειπνήσαμε καὶ χθὲς καθὼς καὶ πάντα
 καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι),
 εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἓνα βράχο
 τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸ καλάμι.
 Συντάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφεροῦδι
 γλυκάθηκε κι' ἐτοίμησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.
 —Ὅποιος πεινᾷ, στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει,
 κι' ἐγὼ ὅλο βλέπω ψαρικές καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα—
 Λοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι.
 κι' ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
 γιὰτὶ τὸ ψάρι ἐσπάραζε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
 Κι' εἶχα λαχτάρα στὴν καρδιά, ἐσάστιζεν ὁ νοῦς μου,
 πὼς μ' ἓνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι;
 Ἐπειτα μιὰ τὸ τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
 γιὰ νὰ τὴ νοιώσῃ τὴν πληγὴ στὰ σπάραχνά του μέσα·
 καὶ σὰν δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάνω τ' ἀνασέρνω

καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο :

ψάρι μεγάλο ὀλόχουσο καὶ χουσοπλουμισμένο !

Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιατί εἶπα μήπως εἶναι κανένα ψάρι ξωτικό καὶ ψάρι μαγεμένο.

Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπ' τὰ χεῖλη,

μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χουσάφι

τῷριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι' ἔκαμα τέτοιον ὄρο :

πὼς δὲ θὲ νὰ πατήσω πιά στὸ πέλαγος τὸ πόδι,

παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χουσάφι ποῦχω.

Καὶ μέσ' στὴν ὥρα ξύπνησα, καὶ τώρα, σύντροφέ μου,

πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβοῦμαι,

κι' αὐτὸν τὸν ὄρο πῶκανα, μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.

— **Κ'** ἐγὼ σοῦ λέω φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,

γιατὶ μηδ' ὄρον ἔκανες καὶ μηδὲ ψάρι βοῆκες :

ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο, κι' ἂν θὲς νὰ βγῆ στάλῃθεια,

ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,

γιατὶ μ' ὄνειρατα χουσᾶ τῆς πείνας θὰ πεθάνης.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

- Ὁ ναύτης ὁ βαριόμοιρος, ὁ κακοπαθημένος,
 ἄν γιοματίση δὲ δειπνᾷ, κι' ἄν στρώση δὲν κοιμᾶται.
 Κρῖμα στὸ νιὸ τὸν ἄρρωστο στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη,
 μάνα δὲν ἔχει νὰ τὸν δῆ, κύρη* νὰ τὸν λυπᾶται,
 οὐδ' ἀδερφόν, οὐδ' ἀδερφή, κανένα μέσ' στὸν κόσμο·
 μόνο τοῦ λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν καραβοκύρη·
- Αἶ σήκω ἐπάνω, ναύτη μας καὶ καλογνωριστή μας,
 να κομπασάρης τὸν καιρὸ, νὰ μποῦμε σὲ λιμάνι.
- Ἐγὼ σᾶς λέγω «δὲν μπορῶ» καὶ σεῖς μοῦ λέτε «σήκω».
 Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ, βάλτε με νὰ καθίσω,
 σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δυό, μὲ τρία μαντίλια,
 καὶ φέрте μου τὴ χάρτα μου τὴ παντερημασμένη.
 Βλέπετε ἐκεῖνο τὸ βουνὸ τὸ πέρα καὶ τὸ δῶθε,
 πῶχει ἀνταρούσα* στὴν κορυφὴ καὶ καταχνιὰ στὴ ρίζα.
 Πάνετ' ἐκεῖ ν' ἀράξετε· ἔχει βαθὺ λιμάνι.
 Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαμάρια*
 καὶ τὴν μεγάλην ἄγκυρα ρίξετε πρὸς τὸ νότο.
 Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καραβοκύρη,
 νὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
 μόνο στὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ, στὸν ἄμμον ἀποκάτω·
 ἐκεῖ κι' οἱ ναῦτες νᾶρχωνται, νᾶκούγω τὴ φωνή τους.
 Ἔχετε γειά, συντροφοί μου, καὶ σὺ καραβοκύρη,
 καὶ σὺ ἔγια λέσα μου γλυκό, γλυκότερο ἔγια μόλα—.
 Ἐλυωσαν τὰ ματάκια του, ἔλυωσαν καὶ δὲ βλέπει !

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ

Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῆμα φοβερίζουν.

Ἅνθρωπος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει :
—«Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει».

Ἄνεμος πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀρπάζει,
καὶ σιβντινίζει* τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

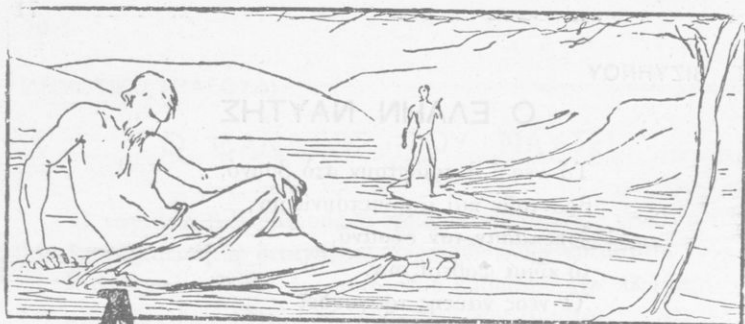
Ἅνθρωπος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὼν ὅπου προστάζουν.
—«Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
ἄνεμοι δὲ μὲ σκιάζουν!».

Ἡ θάλασσα λυσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι' ἀφορίζει
τὸ πλοῖο του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.

Ἅνθρωπος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδα ἀρπάζει :
—«Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲ μὲ σκιάζει».

Τὸ ἕνα κῆμα τὸν πετᾷ
καὶ τ' ἄλλο τότε χάρφει
κι' ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸ ναῦτη.

Μὰ αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾷ καὶ πάει :
—Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί
κι' ὁ πλάστης μὲ φυλάει!».



ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΝΑ-ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ 4·5 ἡμερῶν νὰ ἐξέροχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο συντετριμμένος. Ἐξεπλάγην νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρώτατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτερον. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ μὲ ἓνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἦλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρά.

— Τί γυρεύατε σ' αὐτὸν τὸν κόσμον; τοῦ εἶπα, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀληθινὸς Ἄδης, εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μιὰ φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἓνα δυστυχῆ πού κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἦλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ πού βρῆκα ὑπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν πού μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. Ἐνας πατέρας ἀρρωστος στὸ κρεβάτι, μιὰ μητέρα φθισικὴ, φαίνεται, ἡ ὁποία μόλις σύρεται, καὶ τρία παιδιὰ ἀνήλικα, καχεκτικά καὶ ἄθλια. Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάψουν φῶς. Ἐχουν μόνο κάτι κουρεῖλια ρυπαρά, τὰ ὁποῖα τοὺς χρησιμεύουν ὡς κλίνη. Αἶ, γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος!

— Εἶναι πολλὴ δυστυχία.

— Μπορεῖ νὰ μετριασθῆ πολὺ, ἂν ἔκαναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθῆκον, πού ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των.

Καθ' ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς φαναριζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἓνα ἐλαιόλυχνον, ἔπειτα ἐχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ βράδυ διέβαινα

ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶτὸν τὸν εἶχα συναντήσει, εἶδα φωτισμένον τὸ ὑπόγειον, διέκρυνα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὁποίας αἱ λάμπεις ἐσχημάτιζαν φαιδρὸν χορὸν. Καὶ τρία παιδάκια καθήμενα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν Ἄδην ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν ὑπηρετρίαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα. Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε· κάπου ἔχομε ἓνα παλαιὸν μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρης. Εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε, εἶναι ἓνα ὑπόγειον ὅπου κατοικεῖ μιὰ πολὺ δυστυχῆς οἰκογένεια. Θὰ πάρης ἓνα λουστρον νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ ξύλα ἀπ' αὐτὰ πού ἔχομεν. Ἐγὼ φωτιά δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ πού ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάγῃς φωτιά καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω δῶ ἓνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἐδῶ λίγο ρίζι καὶ ὄσπρια γιὰ νὰ τοὺς κάμῃς μιὰ σούπα. Κι' αὐριο πάλι βλέπομε. Ἄ! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, ὅτι αὐριον θὰ τοὺς πάω γιατρό.

Ἡ ὑπηρετρία ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ Ἄδης μετεβλήθη εἰς παράδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐλιούσαν, διερχόμενος, εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουσι εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος ; εἶπα πρὸς τὸν μεγαλύτερον. Μ' ἐννόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Κι' ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὑστερα ἔστειλε καὶ γιαιτρικὰ γιὰ τὸ μπαμπά. Ἐδωκε καὶ λεπιὰ τῆς μαμᾶς.

Χθὲς τὸν συνήντησα εἰς τὴν ὁδὸν Κανάρη.

— Πῶς εἶναι οἱ προστατευόμενοί σου ;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατέρας γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ, ὅσον ἠμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραὶ. Ξέρεις ὅτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρησιν. Ἄλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑποφέρω εὐκόλα, διότι ἡ μεγαλύτερα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν ἠμπορῶ νὰ βοηθήσω ἓνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ' εἶναι τόση ἡ δυστυχία ! Γιατὶ νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος ; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον νὰ ἦμουν πλούσιος.

— Ὡστε ἤθελες νὰ εἶσαι πλούσιος ; Καὶ ὅμως ἐνῶ ἠδύνασο νὰ γίνῃς, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὄχι, ἤθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἐχω βιβλιοθήκην καὶ κῆπον, ὡς λέγει ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικὰς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώρισα, ἦτο πλέον ἀργὰ διὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἡ μεγίστη ἴσως, νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ πολεμῇ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώνῃ τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἀλλά...

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΔΩΡΗΤΗΡΙΟΝ

— Σᾶς παρακαλῶ, μίαν ὑπογραφήν κύριε.

Κοντὰ εἰς τὸ τραπέζι τοῦ συμβολαιογράφου κάθονται τρία πρόσωπα· ἓνας γέρος χωρικός, ἡ γριά του καὶ ἓνα καλοδεμένον παλικάρι, χωρικός κι' αὐτός. Ὁ γέρος ἔχει μεγάλα γαλανὰ μάτια, γεμᾶτα ἀπὸ ἄγνοιαν ὅλων τῶν πραγμάτων πού εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωραφιοῦ. Ἡ γυναῖκα του εἶναι συνηθισμένος τύπος γραιῆς χωρικῆς, ἠλιοκαμένη καὶ λιπόσαρκος.

Ὁ συμβολαιογράφος μὲ τὰ γυαλιὰ κατεβασμένα εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς μύτης του διαβάζει τὸ συμβόλαιον· ἐπρόκειτο περὶ δωρεᾶς τῆς γραιῆς πρὸς τὸ παιδί ἐνὸς σπιτιοῦ, πού τὸ εἶχε ἀπὸ κληρονομιά.

— Δὲ μᾶς λέτε, δά, νὰ ξέρωμε καὶ μεῖς γιὰ ποιά αἰτία χαρίζει ἡ κυρά σου στὸ παιδί τὸ σπίτι ;

— Καλύτερα νὰ σᾶς τὸ πῆ ἢ ἴδια ἡ κουμπάρα ἀπὸ ἐδῶ, ἀπαντᾷ ὁ συμβολαιογράφος μὲ ἑλαφρὸν χαμόγελο στὰ χεῖλη του. Πές του τα ἐσύ, κερὰ κουμπάρα· καλὸν εἶναι νὰν τὰ ξέρῃ καὶ ὁ μάρτυρας πού θὰ ὑπογράψῃ, τῆς λέγει.

Σηκώθηκε αὐτὴ τότε, πλησίασε περισσότερο στὸ τραπέζι, ἀκούμπισε καὶ μὲ τὰ δύο της χέρια ἐπάνω. Ξερόβηξε, ξεροκατάπιε, κοκκίνισε ὀλοσδήστε, ἴδρωσε, σκουπίστηκε καὶ ἄρχισε :

— Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν τόχω γενιά· οὔτε συμπεθεριά δὲν ἔχομε.

— Ἔχει πατέρα;

— Καὶ πατέρα ἔχει καὶ μάνα.

— Ἔσεῖς δὲν ἔχετε παιδιά;

— Ἔχομε δυό· κορίτσι δὲν ἔχομε.

— Μά, τότε γιατί χαρίζεις στὸν ξένο τὸ σπίτι;

— Ἡ χωρική ἐστενοχωρήθη· κοίταξε τὸν ἄνδρα της, παρέτήρησε γύρω της (ὁ συμβολατογρᾶφος ἔκανε πὼς ἐπρόσεχε ἄλλου) καὶ μὲ φωνὴν δυνατωτέραν τοῦ συνήθους, φωνὴν ποὺ μεταχειρίζεται ὁ χωρικός, ὅταν τὸν ἀναγκάζης νὰ πῆ κάτι ποὺ δὲν τὸ πολυθέλει καὶ τὸ ἀποφάσισι στὰ τελευταῖα, ἄρχισε νὰ λέγη.

— Τὰ παιδιά μας τὰ καλοπαντρέψαμε. Καὶ πήρανε κι' ἠύρανε. Αὐτουνοῦ τοῦ κακομοίρη (καὶ ἔδειξε τὸ παιδί) ὁ πατέρας ἦτανε κι' αὐτὸς καλὸς νοικοκύρης· εἶχε σπίτια, εἶχε ἀμπέλια, εἶχε ζᾶ, εἶχε κάρρο . . . μὰ ἔπαθε ζημιές καὶ τοῦ τὰ πουλήσανε οὔλα.

Τώρα καθόντουνε μὲ νοίκι· ἀκοῦς; μὲ νοίκι.

Μοῦ λέει ὁ ἄντρας σὰν ἔμαθε τὴ συμφορὰ ποὺ τοὺς βοῆκε: «γυναῖκα, τί θ' ἀπογίνῃ ὁ γείτονας δίχως σπίτι, ποῦχει καὶ παιδί καὶ τρία κορίτσια τῆς παντριᾶς;» Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ τὸ καλὸ ποὺ μοῦρθε στὸ νῶ μου· ἤθελε νὰ μοῦ τὸ πῆ κι' αὐτὸς, μὰ φοβηθήκαμε μὴν ἀποπάρῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ξεθαρρεύτηκα ἐγὼ καὶ τοῦ λέω: «Ἄντρα, σὰν πεθάνωμε, σὲ ποιὸν ἀπὸ τὰ παιδιά μας θ' ἀφήσωμε τὸ σπίτι ποῦχω κληρονομιά;» «Σ' ὅποιον ἀπ' τοὺς δυὸ τ' ἀφήσωμε θὰ βαρυνκομάη ὁ ἄλλος», λέγει ὁ γέρος μου. «Νὰν τ' ἀφήσωμε καὶ στοὺς δυὸ, θὰ μαλώσουν», τοῦ λέω ἐγώ. «Νὰν τὸ πουλήσωμε, τί θὰ πιάσωμε, καὶ τί νὰν τὰ κάνωμε τὰ λεφτά;» «Δόξα νᾶχη ὁ Μεγαλοδύναμος, ἔχομε νὰ φᾶμε», μοῦ λέει αὐτός. «Ξέρεις τί συλλογίστηκα;» τοῦ λέω ἐγώ, «νὰν τὸ δώσωμε γιὰ τὴν ψυχὴ μας στὸ παιδί τοῦ γείτονα». «Καλὰ λὲς γυναῖκα», μοῦ λέει. «Ἔτσι νὰ κάμωμε· θὰ μαζώξῃ τὴ φαμελιά του μέσα, θᾶχη κι' αὐτὸς μιὰ μέρα δικό του σπίτι καὶ θὰ μᾶς συγχωρονάη». Αὐτὸ εἶναι, γκρ... γκρ... μὲ κάνατε καὶ τὸ εἶπα.

Ξεροκατάπιε πάλι, σφούγγισε τὸν ἰδρωῶτα της καὶ ξανακάθισε στὴ θέση της.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

(Πρώτη τοῦ ἔτους)

Αἶ σεις ὅπου σκορπίζετε τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
 Τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιστὸ ἀπλώστε,
 καὶ δώστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωγὴ μητέρα...
 Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δώστε!
 Ποιὸς λέγει, ποιὸς πὼς ὅλα αὐτά, πὸν τώρα σεις πετᾶτε,
 εἶναι δικά σας;... Δύστιχοι, αὐτὸ πὸν περισσεύει
 εἶναι τῆς χήρας, τ' ὄρφανοῦ καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε.
 Ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ κλέβει!

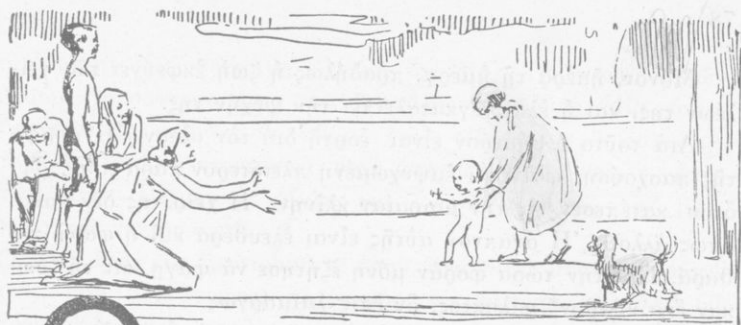
Ἐλεημοσύνη Χριστιανοί, ἀδέλφια ἐλεημοσύνη·
 λίγο ψωμὶ γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη καλωσύνη!

Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
 πόσα παιδάκια κρυώνουνε, πόσα μικρὰ πεινᾶνε·
 πόσα δὲν ἔχουνε γιαιτρὸ καὶ γιαιτρικὸ κανένα!
 Ἄλιμονο εἰς τίς καρδιᾶς πὸν σήμερα γελᾶνε!
 Ἄχ! δώσετ' ἓνα φόρεμα στὸ γέροντα πὸν κρυώνει
 λίγο ψωμὶ μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο στὸν ξένο,
 ἓνα ραβδί εἰς τὸν τυφλὸ πὸν στὸ σκοτάδι λυώνει,
 κι' ἓνα παιγνίδι στὸ παιδί τὸ παραπονεμένο!

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέλφια ἐλεημοσύνη·
 χαρὰ σ' ἐκεῖνη τὴν καρδιά πὸν τὸ ψωμάκι δίνει...

Τὰ ἐλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι
 ὅπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει,
 δὲν ἔχουν τόσην ἔμορφιά δὲν ἔχουν τόση χάρη,
 δὲν εἶναι ὠραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.
 Πόσοι χαρίζουν σήμερα σ' ἀνθρώπους πὸν μισοῦνε
 γιὰ νὰ φαντάζουσι μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο,
 καὶ τὰ φτωχὰ τ' ἀδέλφια τους ἀφήνουν νὰ χαθοῦνε;
 Αὐτοὶ νὰ μὴ γελάσουνε εἰς τὸν καινούργιο χρόνον!

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδέλφια ἐλεημοσύνη·
 πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον ὅπου δίνει!



ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

ΟΙΩΝΟΣ

Σήμερα, ανελπίστως, ξέσπνησεν δλίγον καλύτερα ἡ ασθενής. Είναι ἡ πρώτη ἡμέρα, μετὰ τριάκοντα ἄλλας ὀλοκλήρους, καθ' ἃς ἡ νεαρὰ κόρη κατὰκειται παλαιούσα πρὸς τὸν θάνατον. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη ὁ πυρετὸς φλογίζει τὰς σάρκας της καὶ κατατρύχει τὸ σῶμα της. Ὁχρά, ἡμιπνέουσα, ἐξηντλημένη, μόλις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὀμιλῇ ἔτι. Διὰ τῶν φλεβῶν φαίνεται, κυανοῦν, μόλις ρέον τὸ δλίγον ὑπολειφθὲν αὐτῇ αἷμα, καὶ αὐλακοῦντα τοὺς ἰσχνούς της βραχίονας διακρίνονται ὑπὸ τὴν πάλλευκον ἐπι-δερμίδα τὰ νεῦρα. Ἡ κόμη της ἀπλοῦται ἀτημέλητος ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ τὸ ἀλγοῦν σιτῆθος της ὑπεγείρει συνεχῆς καὶ ἐπώδυνος στεναγμός. Ριγοῦσα, παρ' ὄλην τοῦ δωματίου τὴν θερμότητα καὶ τὸ πάχος τῶν ἐφαπλωμάτων, συνέχει ταῦτα σφιγ-κτὰ περὶ ἑαυτήν, καὶ ἔξω αὐτῶν προβάλλουσαν ἀφήνει μόνην τὴν ξανθὴν κεφαλὴν της, ἧς ἐμάρανε τὴν ἀνθηρότητα καὶ ἐρορόφησε τὴν δρόσον ἢ μυστικὴ νόσος. Καὶ ἀπὸ μηνὸς ἤδη ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ ἰατρός, περίσκεπτος καὶ σκυθρωπός, νὰ ἐννοήσῃ τοῦ λαθραίου κακοῦ τὸ αἷτιον, μὴ γνωρίζων πῶς νὰ πο-λεμήσῃ τὸν κρύφιον ἐχθρόν, μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τῶν οἰκείων τ' ἀνήσυχα ἐρωτήματα.

Θὰ σωθῆ; Δὲν θὰ σωθῆ;

Κανεῖς δὲν ἠξεύρει.

Μόνον, ἡμέρα τῆ ἡμέρα, προδήλως ἡ ζωὴ ἐκφεύγει τῶν χειλέων της, καὶ ἡ ἐλπίς ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴν της.

Διὰ τοῦτο ἡ σήμερον εἶναι ἑορτὴ διὰ τὸν οἶκον. Ἡ μορφὴ τῆς πασχούσης φαίνεται ἐμψυχωμένη πλειότερον παρά ποτε, ἅφ' οὗτου κατέπεσεν εἰς τὴν μοιραίαν κλίνην. Ἡ χεὶρ της δὲν καίει, ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ἀναπνοὴ αὐτῆς εἶναι ἐλευθέρω καὶ ἡ φωνὴ καθαρά. Πρώτην τώρα φορὰν μόνη ἐζήτησε νὰ φάγη καὶ τῆ ἔδωκαν ἓνα κύαθον* γάλακτος, ὃν ἔπιε λαιμάργως.

Καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ μήτηρ της, ἣτις παρίσταται ἀπὸ τριάκοντα ἡμερῶν συμπάσχουσα καὶ αὐτὴ, ἄγρουπος ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὴν ἀγωνίαν της, καὶ δὲν ἀπομακρύνεται τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ταλαιπωρεῖται ἡ πτωχὴ ἄρρωστος, καὶ τὴν περιθάλλει καὶ προλαμβάνει πᾶσαν της θέλησιν καὶ τὴν φιλεῖ καὶ τὴν θωπεύει καὶ τὴν βρέχει διὰ τῶν δακρῦων της—ἡ μήτηρ της, ἣτις εἶδεν ἤδη ἐν ἄλλο της τέκνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁμοίως καὶ ἀπαρράλλaktως ἐκλιπόν, τὴν παρατηρεῖ ἀτενῶς διὰ τῶν φλογερῶν της ὀμμάτων καὶ αἰσθάνεται τὴν καρδίαν της ἀνοιγομένην πάλιν εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ ἀναμένει μετὰ παλμῶν τί θὰ εἴπῃ ἐπὶ τῆ μεταβολῇ ταύτῃ ὁ ἰατρός, καὶ κύπτει ἀπὸ τοῦ παραθύρου διὰ νὰ τὸν ἴδῃ ἐρχόμενον. . .

Ἡ πρωτὰ, ἀνέφελος ἀττικὴ πρωτὰ, εἶναι φαιδροτάτη. Ἀπὸ τοῦ Ὑμητιοῦ ὁ ἥλιος ἀνέρχεται κατὰ μικρὸν, βραδύς, λαμπρός, μεγαλοπρεπής, ὡς ἐν ἀποθεώσει δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ διαφανὴς ὀμίχλη, ἡ περιβάλλουσα τὸ ὑπνωττον ἄστν, διαλύεται βαθμηδὸν—νυκτερινὸν κάλυμμα, ὅπερ ἀποτινάσσει ἐγειρομένη ἡ πόλις. Ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀρχομένης ἡμέρας αἱ οἰκίαι διαγράφονται λευκαὶ καὶ χαρωπαί, ὄρθιαι ἐν μακροῦ παρατάξει, κατὰ στίχους, ἑκατέρωθεν τῶν δρόμων. Τὰ παράθυρα ἀνοίγονται, αἱ θύραι ἀναπετάννυνται, ἡ μακρὰ σιγὴ τῶν σκοτεινῶν ὥρῶν φυγαδεύεται ὑπὸ τὰς λάμπεις τῆς αὐγῆς. Αἱ ὑπνέτριαι ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἐξώστας, κρατοῦσαι τὰ σώωθρά των, μὲ ἀνασσευομένας χειρίδας καὶ βεβαρωμένους ὑπὸ τοῦ ὕπνου ὀφθαλμούς. Εἰς τὸ καφενεῖον τῆς γειτονιᾶς προσῆλθον ἤδη οἱ ἐωθινώτεροι τῶν πελατῶν καὶ κάθηνται ἀναγινώσκοντες τὴν ἐφημερίδα. Ὁ παντοπώλης χύνει ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ* του ἄλλεπαλλήλους κάδους ὕδατος ἐπὶ τῶν πλακῶν, καταβρέχων τὸ πρὸ τοῦ καταστήματός του πεζοδρόμιον. Εἰς τοῦ ὑποδηματοποιοῦ οἱ μαθητευόμενοι κόπτουν εἰς τμήματα

τὰ δέρματα καὶ προετοιμάζουν τὴν ἐργασίαν. Τὰ ἀετώματα τῶν οἰκιῶν χρυσοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος φωτός. Μία ἀκτίς θραύεται εἰς μυρίους σπινθῆρας ἐντὸς τοῦ ρυπαροῦ παροδίου ρυακίου, ἐν ᾧ ρίπτονται τὰ νερὰ ἀπὸ τῶν πέριξ ἀδῶν, ὅπερ ἀναλάμπει. Πλήμμυρα αἴγλης καὶ ζωῆς ἀντικαθιστᾷ τὴν βραδεῖαν τῆς νυκτὸς σκιάν.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἐξεγειρομένης ὁδοῦ ἀναβαίνει θόρυβος σύμμικτος, βοή μυριόφωνος, ἀλαλαγμὸς καὶ πάταγος ποικίλος. Οἱ πρωῖνοι διαβάται περῶσι μεταβαίνοντες εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν. Τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων διέρχονται μὲ τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης, πηδῶντα. Γηραιά τις οἰκοκυρὰ κάμπει τὴν γωνίαν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς θεραπεινίδος τῆς κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς κάλαθον, μεταβαίνουσα βεβαίως εἰς τὴν ἀγοράν. Κάρρον φορτωμένον διὰ λίθων καὶ δοκῶν κυλίσεται μετὰ δυσκολίας πολλῆς καὶ κρότου περισσοτέρου ὡς μέθυσοσ, ἐπὶ τῶν ἐξηρηθρωμένων τροχῶν του. Καὶ βαθμηδόν, βαθμηδόν, ἔφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, ἀλληλοδιαδόχως διέρχεται κραυγάζον, ἐν ἐκκωφαινούσῃ συναυλίᾳ, ἐν ἧ ἀντιπροσωπεύονται πάντες τῆς μουσικῆς κλίμακος οἱ τόνοι, ὄλον τὸ ὀχληρότατον πλῆθος τῶν μικροπωλητῶν, τῶν μικροεμπόρων ἢ τῶν παραγγελιοδόχων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν τῶν ἀπομακροσμένων συνοικιῶν. Διῆλθεν ἤδη ὁ γαλακτοπώλης, ὁ ὑψηλὸς καὶ ἄγριος λιθωρικιώτης, ὁ δι' ἀπαισίου ὑποκόφου μνηθμοῦ διαλαλῶν τὰ ἐμπορεύματά του. Παρῆλθεν ἡ ἀντιπολιτευομένη αὐτὸν συνοδεία αἰγῶν, ἣν ἀμέλγει παρ' ἐκάστην θύραν, χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νωπὸν γάλα παροίκων, ὁ ὄδηγός της, κροταλίζουσα τοὺς κωδωνίσκους της καὶ βληχωμένη*. Παρῆλθον δύο ἢ τρεῖς πωληταὶ βελονῶν καὶ καρφίδων καὶ δακτυληθρῶν καὶ νημάτων. Ἡκούσθη τοῦ ἀρτοποιοῦ ἡ χονδρὴ φωνὴ καὶ ἡ μελιτώδης φλυαρία τῆς γραιίας τῆς πωλούσης βότανα καὶ φύκη. Καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς διέρχονται κατόπιν ἰχθυοπῶλαι πραγματευταί, λαχανοπῶλαι, ὀπωροπῶλαι, ὀψοπῶλαι, ὅλα τῶν ἐμπορευμάτων τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, κύπτοντες τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ βίρος τῶν προμηθειῶν των ἢ ἐπιφορτίζοντες δι' αὐτῶν, τὴν ράχιν ψωραλέου ὄναριου.

* Ἀλλά, δεσπίζουσα τῶν λοιπῶν, παράδοξος κραυγὴ ἤχησε μακρόθεν :

— Τύχες, καλὲς τύχες! ✓

Εἶναι εἷς τῶν γνωστῶν ἐκείνων πλανήτων πωλητῶν τυχῶν, οὓς συναντᾷ τις συχνότατα ἀνὰ τοὺς ἀποκέντρους δρομίσκους καὶ τὰς ἀπομεμακρυσμένας γειτονίας. Περίεργον εἶδος ἀλητῶν, περίεργον ἐπάγγελμα ἀσκοῦντες, περίεργον ἐμπόρευμα προσφέροντες εἰς πώλησιν, — τὴν τύχην τοῦ ἀγοραστοῦ — ἐξ ἧς ζητοῦν νὰ κάμουν τὴν ἰδικήν των. Φέρει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς τῶν ὤμων του εἶδος τι τρίποδος καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου κλωβίον, ἐν ᾧ ἔγκλειστον πτηνόν, προχωρεῖ βραδέως διὰ τῆς ὁδοῦ, φωνῶν ἀδιακόπως, κηρύττων ὅτι γνωρίζει χάρις εἰς τὸ θαυμάσιον πτηνόν του, τὰ μυστήρια τῆς εἰμαρμένης, καὶ ἀνακοινοῖ ταῦτα εἰς τὸν βουλούμενον, πλανόδιος Πυθία, ἀπονέμουσα ἀντὶ δεκαλέπτου ἑκατομμύρια ἢ στέμματα, στεφάνους γάμων, δακτυλίους ἀρραβῶνων, ἀνώτατα ἀξιώματα ἢ μακρὰ καὶ εὐδαίμονα ἔτη. Καὶ ἐξερχονται ἐν σπουδῇ, ἀναμένουσαι τὴν διάβασίν του, εἰς τὰς θύρας ἢ τὰ παράθυρα νεάνιδες φλεγόμεναι νὰ μάθουν, ἂν θ' ἀναφθῶσι ταχέως δι' αὐτὰς τῆς ὑπανδρείας αἱ λαμπάδες, γοαῖαι ὁρεγόμεναι νὰ πληροφορηθοῦν πόσος ὑπολείπεται αὐταῖς μέχρι τοῦ πεπωμένου τέρατος καιρός, νεανίσκοι ἢ παιδιά περίεργα καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ γελάσουν. Καὶ ὁ πρόθυμος χρησιμοδότης καταβιβάζει ἀμέσως ἀπὸ τῶν ὤμων του τὸν τρίποδά του, ἀνοίγει τὸν κλωβὸν τοῦ πτηνοῦ καὶ παρουσιάζει αὐτῷ πολύχρωμά τινα ἔντυπα καὶ δεδιπλωμένα χαρτῖα, ἐσκορπισμένα ἐντὸς ἰδιαιτέρου σιδηροῦ δισκαρίου καὶ ἐκεῖνο ραμφίζει ἐν, καὶ ὁ ὑποφήτης* τὸ παραλαμβάνει καὶ τὸ ἐχειρίζει εἰς τὸν χρησιμοδοτούμενον. Καὶ ἡ πορεία του, οὕτω βαίνοντος, καθίσταται σχεδὸν θριαμβευτικὴ, καὶ ἀνὰ ἕκαστον σταθμόν, ὃν κάμνει, πικνοῦται γύρω του τὸ πλῆθος, καὶ οἱ ἀγυιόπαιδες παρακολουθοῦν αὐτὸν ἐξόπισθεν κατὰ σμήνη ἀλαλάζοντες καὶ οἱ ἐξῶσται πληροῦνται κεφαλῶν κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ τὰ παραπετάσματα ἀνασύρονται καὶ παραδοκοῦσι τὴν ἔλευσίν του ἀνυπόμονοι μορφαί. Καὶ ἐκεῖνος προβαίνει, ἀργά, σχεδὸν ὑπερηφάνως, ὡς νὰ εὐρίσκετο πράγματι ἐν μέσῳ λαοῦ, τῶν τυχῶν τοῦ ὀλοίου εἶναι κύριος.

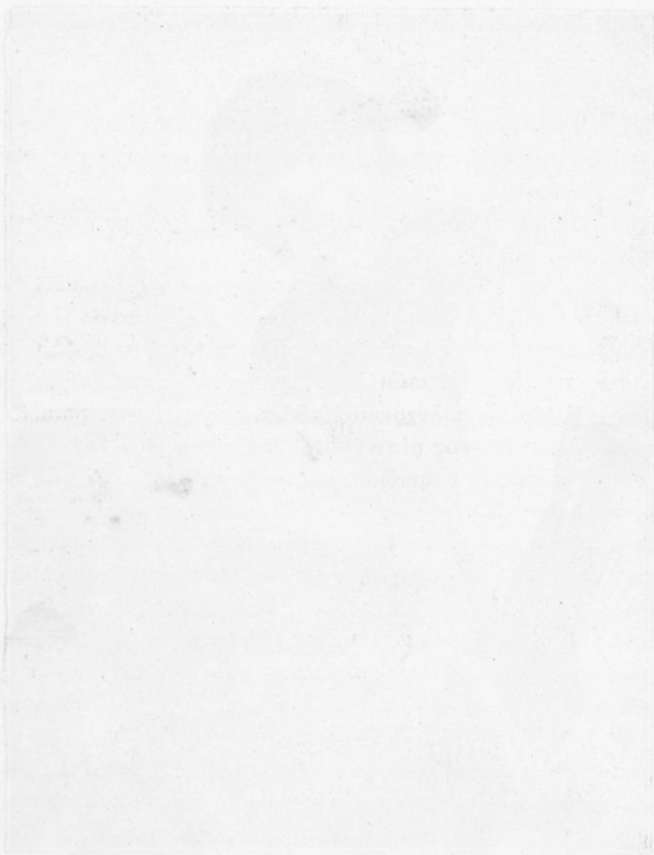
Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐντείνεται, ὄξυντέρα, διαυγεστέρα, ζωηροτέρα. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσεγγίζει, ἀκούεται ἐγγύτερος, ἀντηχεῖ σχεδὸν ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἀσθενοῦς.

Ἡ μήτηρ της εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ, ἀναμένουσα μὴ φανῇ ὁ ἰατρός.



Ἡ μητέρα πὸν ταΐζει τὸ παιδάκι της

[Ἔργον τοῦ ζωγράφου Ἰακωβίδου]



Καὶ ὁ τυχοπώλης ὑψώνει τὴν ρινά του πρὸς τὸ ἀνοιχτὸν παρῖθρον.

— Θέλεις νὰ ἰδῆς τὴν τύχη σου κυρά; . . .

Τὴν τύχην της!

Τῆς κόρης της τὴν τύχην θὰ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ, θὰ ἠῤῥατο νὰ ἤξευρεν! Ἐκείνη ἀπὸ τὴν τύχην ἐκείνης κρέματα καὶ ἡ ἰδική της. Ἄλλ' ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ τῆς τὴν εἶπῃ; Τίς οἶδε; Γελῶσα καὶ ἡ ἰδία διὰ τὴν αἰφνιδίαν προληπτικὴν ἐπιθυμίαν, ἣτις τὴν κατέλαβε, δὲν ἀντέχει εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἴδῃ τί θὰ δυνηθῆ ἄρα γε νὰ τῆς προφητεύσῃ τὸ πτηνὸν αὐτό, τὸ σοφὸν πτηνὸν ὅπερ περιάγει ὁ ἀγύρτης. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς καὶ θὰ τῆς εἶπῃ τί πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ τί ὄχι, τί πρέπει νὰ ἐλπίζῃ καὶ τί μή. Ἐως τότε ἄς ἐρωτήσῃ καὶ τὸ ἀστεῖον αὐτὸ μαντεῖον τῆς ὁδοῦ χάριν περιεργείας . . .

Καὶ καλεῖ τὸν ἀλήτην καὶ τῷ λέγει νὰ τῆς δώσῃ μίαν τύχην διὰ τὴν κόρην της.

Ὁ πλάνης ἀποθέτει τὸν τρίποδά του κατὰ γῆς, στηρίζει ἐπ' αὐτοῦ τὸν κλωβὸν του, ἀνοίγει τὴν θύραν του καὶ ἐξάγει τὸ πτηνόν. Τὸ χειρόηθες* περῶτον δίπουν περιπατεῖ ἐπὶ μικρὸν ἐντὸς τοῦ ἔξωθεν σιδηροῦ δισκαρίου, παρατηρεῖ, ὡς ν' ἀναζητῆ τι, τὰ πρὸ αὐτοῦ ἠπλωμένα πολύχρωμα χαρτῖα, καὶ τυχαίως ραμφίζει ἐν κίτρινον, ὅπερ ἐκεῖνος ρίπτει πρὸς τὴν πελάτιδά του.

Ἐκείνη τὸ ἀρπάζει πετῶσα καὶ τὸ ἐκδιπλώνει μὲ ἀκουσίως τρέμουσαν κατὰ τι παραδόξως χεῖρα.

Εἶναι ἐκ τῶν συνήθων τούτων χρησμῶν, ἀνόητος καὶ ἀσυνάρτητος προφητεία, γεγραμμένη εἰς σόλοικον καὶ ἰδιόρρυθμον γλῶσσαν :

«Κυρία μου, εἶσαι κακότηχῃ καὶ δὲν περνᾷς καλά. Θὰ ὑποφέρῃς πολὺ, καὶ θὰ κατοπεράσῃς ἀκόμη περισσότερον. Ἄλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ νικήσῃς τὰς περιπετείας καὶ θὰ προοδεύσῃς. Καὶ θὰ ὑπανδρευθῆς ἓνα πλούσιον καὶ θὰ κάμῃς παιδιὰ πολλὰ καὶ καλά, καὶ θὰ σοῦ ζήσουν ὅλα. Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς ὄγδοῦντα χρόνια καὶ θὰ ἴδῃς ἔγγονα καὶ δισέγγονα . . .».

Καὶ ἡ ἐκ τοῦ προχείρου ἀποκάλυψις αὕτη τῶν μελλόντων ἐξακολουθεῖ ἀκόμη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων. Ἡ μήτηρ ἀναγινώσκει βραδέως καὶ μεγαλοφώνως, μειδιῶσα κατ' ἀρχάς· ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀόριστος συγκίνησις χαρᾶς

τὴν καταλαμβάνει καὶ τρέμει βιαιότερον ἤδη ἢ χεῖρ της καὶ πάλλει σφοδρῶς ἡ καρδιά της. Ἀπὸ τοῦ ἀψύχου καὶ κακοτυπωμένου χαρτίου νομίζει, ὅτι ἐξέροχεται φωνὴ μυστηριώδους, μάντεως ἀληθοῦς, καὶ νομίζει ὅτι πράγματι κρατεῖ μεταξὺ τῶν δακτύλων της τῆς κόρης της τὴν τύχην. Καὶ ἐφ' ὅσον ἀκούονται ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου τ' ἀνορθόγραφα καὶ ἀσύντακτα καὶ συγκεχυμένα, ἀλλ' εὐάγγελα ἐν τούτοις ῥήματα, τοῦτο φαίνεται ὡς νὰ πληροῦνται φωτός, καὶ καταγαίττεται τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς καὶ μειδιᾷ τὸ ὠχρανθὲν τῆς ἀσθενοῦς χεῖλος . . .

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

| ΜΙΚΡΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ἦμαστε στὴν Κρήτη, κι' ἐγὼ ἤμουνα ἓνα μικρὸ κοριτσάκι, τόσο δά! Ἐνα πρωτὶ ἡ μάνα μου εἶχε δουλιά, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό μας, κι' ἔπρεπε νὰ φύγη ὅπως κι' ὅπως.

— Κοίταξε, μοῦ λέγει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀφήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα. Πρῶτα-πρῶτα νᾶχης τὸ νοῦ σου στὰ κλωσσόπουλα, μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξη· νὰ μὴν κουνήσης, κακομοίρα, καθόλου ἀπὸ σιμά τους. | Κι' ἄλλο ἓνα πρόσεχε, νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ γλυκό, γιατί ἀλίμονό σου, συφοριασμένη! Ὁ πατέρας σου ἔχει βάλει μέσα ποντικοφάρμακο γιὰ νὰ ξεκάνη τὰ ποντίκια. Μιὰ κουταλιά νὰ φᾶς, χάθηκες κκομοίρα.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μοῦρριξε καὶ μιὰ ἄγρια ματιὰ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει τέτοια σκοτοῦρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν ἀυλὴ, μάζεψα γύρω μου τὴν κλωσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα καὶ τὰ τάϊξα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορὲς εἶχε κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἄρπαξε στὰ νύχια του τίς κόττες καὶ κοττόπουλα.

Ἐκεῖ πού καθόμουνα καὶ λαχταροῦσα, νά σου δυὸ κορίτσια, φιλενάδες μου, πουγκάρανε στὴν αὐλή.

— Ἐδῶ κάθεσαι, μωρή; μοῦ λένε. Τώρα πού λείπει ἡ μάνα σου, πᾶμε νὰ κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο.

Ὁ πλάτανος μὲ τὴν κούνια ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὸν αὐλόγυρο κι' ἐγὼ φοβόμουνα νὰ τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα. Μὰ ὁ πειρασμὸς δὲν μ' ἄφηνε. Καλοσυλλογίσθηκα λίγη ὥρα, οἱ φιλενάδες μὲ τραβούσανε ἀπὸ τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερό μου. Παίρνω ἓνα σπάγγο, δένω ἓνα ἓνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους καὶ ὕστερα, ὅλα μαζί τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἶπα μέσα μου, δὲ θά μπορέση νὰ τὰ σηκώση ὁ αἰετός. Οἱ φιλενάδες μου σαστίσανε μὲ τὸ μυαλό μου καί, τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρὸς πήγαμε στὴν κούνια.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ πού κουνιόμουνα ἀκούω ἓνα φροῦ φροῦ στὸν ἀέρα μὲ χίλιες δυὸ ψιλὲς τρομαγμένες φωνούλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατριχιάζω πού τὸ συλλογίζομαι ἀκόμα.

Ὁ αἰετός ἀνέβαινε φτερουγίζοντας τὸν οὐρανὸ καὶ σέροντας σιὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ ὅλα τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἓνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνεβαίνανε κι' ἐγὼ ἔπεφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμισμένη. Οἱ φιλενάδες μου τρομάζανε κι' ὅπου τις πιάσης.

Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου, δὲν ἤθελα πιά τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπίτι, ἔπessa ἐπάνω στὸ σοφὰ κι' ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι' ἔκλαιγα καὶ τὸν ἑαυτό μου.

Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίστηκα τὸ φαρμακωμένο γλυκό. Νὰ φάω μιὰ κουταλιά, εἶπα μέσα μου, νὰ πεθάνω, νᾶρθῃ ἡ μάνα μου νὰ μὲ λυπηθῇ. Ἄλλο δὲν γίνεται. Μιὰ καὶ δυὸ, κατεβάζω τὸ βάζο ἀπ' τὸ ντοιλάπι καὶ τρέμοντας ὀλάκαιρη, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περίμενα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἦταν λίγο τὸ φαρμάκι, συλλογίστηκα. Παίρνω καὶ δευτέρη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρίτη, τίποτα. Ἔτσι κι' ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἶπα μέσα μου. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πῆρα τὴν ἀπόφαση κι' ἄδειασα ὅλο τὸ βάζο.

Πέρασε μιὰ ὥρα, δυὸ ὥρες, τρεῖς, τίποτε. Οὔτε κόψιμο δὲν μὲ πείραξε. . .

Ἄπάνω πὺν περιμένα τὸ θάνατο, νά σου κι' ἡ μάνα μου! Μὲ βρίσκει μέσα στὰ κλάματα.

— Ποῦναι ἡ κλωσσα, μωρή, μὲ τὰ κλωσσόπουλα;

Τσιμουδιὰ ἐγώ. Ἐκρουσα τὸ κεφάλι μου στὴν ποδιά μου κι' ἔκλαιγα ἀπαρηγόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάνας μου πέφτει στὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ.

— Καὶ τὸ γλυκό, θεοσκοτωμένη πὺν εἶναι; Τώρα νά σοῦ δείξω ἐγώ!

Καὶ μ' ἀρπάζει ἀπὸ τὴν κοτσίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατά της καὶ τῆς λέγω ὅλη τὴν ἱστορία τῆς κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα.

— Καὶ τὸ γλυκό, μωρή, μοῦ λέγει ἄγρια, γιατί τῶφαγες;

— Τῶφαγα γιὰ νὰ φαρμακωθῶ, τῆς λέγω. Κι' ἀκόμα δὲν πέθανα. Γιατί βιάστηκες μανούλα, νὰ γυρίσης;

Ἡ μάνα μου, καλή της ὥρα, ἠμέρευε μονομιᾶς. Στὴν ἀρχὴ ἔμπηξε τὰ γέλια. Ὑστερα μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἄρχισε τὰ κλάματα. Κλάψαμε κι' οἱ δυὸ μὰς σφιχταγκαλιασμένες ὥρα πολλή, χωρὶς νὰ ξέρωμε τὸ γιατί. ✓

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥΛΗ

Ἡ γιαγιά ἐτινάχθη ἐπάνω.

— Μπά, τρομάρα μου! . . .

Αἱ ρουτίδες, πὺν κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ πτερούγια τῆς μύτης της πρὸς τὸ σαγόνι, διεστάλησαν ἐκπληκτικῶς, εἰς τὰ βαθιά της γαλάζια μάτια, πίσω ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν ἐξωγραφίσθη ἀνησυχία, ἡ πλάκα τὸ σαποῦνι τῆς ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια, ἐπέταξε τὸ ροῦχο πὺν ἔτριβε στὴ σκάφη κι' ἐβγῆκε ὡς ἄνεμος ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὁ κόκορας τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ λειρὶ πῖπτον κουτσαβάκικα, ὡς φέσι

ἀσίκη εὐζώνου τῆς φρουρᾶς, καὶ ὄλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροΐσου εἰς τὴν οὐρανὸν, ἐφαντάσθη, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αἰωνίου ζητήματος τῶν ἀκαθαρσιῶν του κι' ἐτράπη πάλιν εἰς φυγὴν, με κραυγὴν κινδύνου. Κότ-κότ-κότ-κότ! . . . Καθαρὰ παρεξήγησις. Δὲν ἐπρόκειτο τώρα περὶ αὐτοῦ. Ἡ γιαγιά εἶχε ρίξει πρῶτα τὴ ματιά της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἰσογείου κατοικίας, ὅπου φιγουράρει ὁ παλαιὸς κομμὸς, ἡ λάμπα μὲ τὸ θαμβὸ ἀμπαζούρο, τὴ φουρκέτα καὶ τὸ χάριτο τριαντάφυλλο (δὲν τὴν ἀνάβουν ποτέ, εἶναι ὡς κἀτὶ ἀπιστεύτως πολύτιμον, γιατί τὴν ἔχουν;), ἐκοίταξε κατόπιν τὴν θέσιν, ὅπου ἔπαιζεν ὁ μικρὸς πρὸ ὀλίγου, καὶ ὅταν ἔβγαίνεν ἀπὸ τὴν πόρταν τῆς μάνδρας, ἐφώναξε:

— Τὸ παιδί!

Τὰ πάντα ἦσαν πράγματι ἐν τάξει, κάτω ἀπὸ τὴ μικρὴ γαζία: τὰ περίεργα χωματένια κάστρα, τὰ παλαιὰ τενεκεδένια κουτιὰ σαρδελιῶν, μιὰ κουβαρίστρα καὶ μάλιστα ἓνα μικρὸ στεφάνι ἀπὸ βαρέλι. Ὁ Λάκης ὅμως, ὁ τοσοδούλης, ὁ μπόμπιρας, μὲ τὴ μεγάλη ξανθὴ κεφάλια, τὴν πλατσουδερὴ μύτη καὶ τὰ ἔξυπνα μάτια εἶχεν ἐξαφανισθῆ.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ. Ὁ διαβολάκος αὐτός, ἀπὸ τὴν ἡμέρην πού ἤρχισε νὰ περπατῆ, κατελήφθη κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ παραφροσύνην τῶν κάτω ἄκρων. Ἡ συνοικία στέλνει ὀπισθὲν του ὀλόκληρον καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Τῆς δὲ γιαγιάς, τῆς καυμένης, τῆς πηγαίνει τὸ στόμα ἐκάστοτε στὸ αὐτί.

Διότι στὸν κόσμον δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδάκι. Ὁ Λάκης ὁμοίως: Δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτήν. Ἡ μητέρα του, κόρη τῆς γριᾶς, ἀπέθανε, ὁ πατέρας του ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. Καὶ ὁ μικρὸς δὲν ἔχει ἄλλα χέρια νὰ τὸν χαϊδέψουν, ἀπ' αὐτὰ τ' ἀδύνατα καὶ ὀστεώδη, τὰ ὁποῖα ὅλην τὴν ἡμέραν ξενοπλένουν γιὰ νὰ τὸν θρέψουν. Ἡ γιαγιά τοῦ χρησιμεύει ὡς πατέρας, ὅχι μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἄλλην: ὅτι τῆς τραβᾷ τὰ μουστάκια (διότι ἔχει).

Μὲ μιὰν λέξιν τὸν λατρεύει, μὲ τὴν τρυφερότητα ἐκείνην τῆς ζωῆς πού σβῆνει πρὸς τὴν ἄλλην πού μόλις βλαστάνει. Ἄν ὁ βίος της δὲν εἶναι μαῦρος ὡς κατράμι, τὸ χρεωστῆ σ' αὐτόν. Ἕνα χαμόγελο, ἓνα λογάκι δικό του, καὶ ξεχνᾷ ὅλα τὰ πάθη της. Τὴν κόρη πού ἔχασε, τὸ γαμπρό της, τὸν ἄντρα της, τοὺς ἀφορήτους κόπους τοῦ καθημερινοῦ της ἀγῶνος. Τὸν πλένει, τὸν

κτενίζει, τὸν ταΐζει, τὸν ντύνει «σὺν πριγκηλόπουλο», τὸν χορεύει, τὸν τραγουδάει. Ὅλα γίνονται θωπεΐα πέριξ του.

Καὶ αὐτός, ὁ ἄθλιος φεύγει. Μὰ γιατί; Τί τὸν πιάνει; Ξέρω κι' ἐγώ; Φαντασία: Πίσω ἀπὸ τὴν μάντρα, μὲ τὴ σκάφη καὶ τὶς αἰώνιες σαπουνάδες, εἶναι ὁ μέγας, ὁ ἀχανὴς κόσμος. Διατηρεῖτε τὰς ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν σας χρόνων; Ἐνθυμεῖσθε τί κολοσσαῖον προᾶγμα σᾶς ἐφαίνετο τὸ τελευταῖον παλιοσοκάκι; Καὶ τί ἐκπλήξεις, τί θελκτικά, τί νέα καὶ ἄγνωστα πράγματα! . . .

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ὁ μικρὸς ἐπρόβαλε τὴν κεφάλαι του ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐλόπορταν εἰς τὸν δρόμον, δὲν ἔχει μαζεμούς. Ἐννοεῖ νὰ μεταναστεύῃ. Ἐχει τὸ αἶσθημα δεσμώτου, καταδίκου, ὁ ὁποῖος ἄλλην σκέψιν δὲν ἔχει ἀπὸ αὐτὴν: νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς φρουρᾶς γιὰ νὰ δραπετεύσῃ. Ἄρκεϊ νὰ λησμονηθῇ γιὰ μιὰ στιγμοῦλα ἢ γιαγιά, ἐκεῖ ποῦ ἀνεβοκατεβάζει ρυθμικῶς τοὺς ὄμους, ἐπάνω στὴ σκάφη, καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ συλλογίζεται τὰ περασμένα, τὸ μακαρίτη μὲ τὶς μπότες, τὸν ἀραμπὰ ποῦ «τοὺς τὸν ἔκαναν κατάσκηση», τὸ σπιτάκι ποῦ «ἀποθήκεψαν» κι' ὕστερα τὸ πούλησαν γιὰ νὰ βρῆ ὁ Λάκης καιρὸ—φράστ! . . . νὰ τὸ στρίψῃ.

Τὴ μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν πέντε δρόμους παρακάτω, ἐν μέσῳ παρῆας ἐκ μικροσκοπικῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔκαναν ἄλογο.

Ἄλλ' ὁ φίλος ἐδευτέρωσεν. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχεν ἀγκυροβολήσει ἐνώπιον ἐνὸς ταβλᾶ μὲ παστέλι. Τὰ τρυφερά του μέλη ἐγνώρισαν τὰ κεντήματα τῆς καρφίτσας.

Ἄλλ' αὐτὴ του ἦ τελευταία, μοῦ φαίνεται ἀπόδρασις κάπως δικαιολογημένη. Μὰ ἦτο ζωὴ αὐτὴ; Ἐκεῖ κάτω στὸν ἄλλο δρόμο, στὸ χαρτοπωλεῖο, τί πράγματα σᾶς παρακαλῶ! Μιὰ φούσκα τόσο μεγάλη, πιὸ μεγάλη, κι' ἀπὸ τὸ κεφάλαι τοῦ Λάκη, γυαλιστερὴ καὶ πράσινη, γεμάτη ποιὸς ἔξορι μὲ τί, καρχακιοζᾶκια ποῦ κάνουν τοῦμπες, ἀλογάκια, σιδηρόδρομοι, σάλπιγγες, τούμπανα, στρατιωτάκια κι' ἓνας φασουλῆς ποῦ κλείνει τὰ χέρια του καὶ κτυπάει δυὸ τενεκεδάκια. Κι' αὐτὸν τὸν Λάκη, ὁ ὁποῖος τὰ εἶδε ἀντιπροχθὲς ποῦ περάσανε μὲ τὴ γιαγιά, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ κάμῃ βῆμα! Δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε νὰ τὰ ἴδῃ! Τὸ σκᾶς ἢ δὲν τὸ σκᾶς;

Ὁ φουκαρὰς συνελήφθη, ἐνῶ ἐχάζευσεν ἐμπρὸς εἰς αὐτὰ τὰ ἔξαισια πράγματα. Πρὶν βάλουν χέρι ἐπάνω του, ἄρχισε νὰ κλαίῃ

σπαρακτικώτατα. Ίκέτενε τὴ γιαιγιά του νὰ τοῦ τ' ἀγοράση ὅλα. Τὸν ἀπήγαγεν ἐν σιωπῇ, ἐνῶ αὐτὸς κλωτσοῦσε τὸν ἀέρα. Τὰ μάγουλά του καὶ ἡ πλατσουδερή του μυτίτσα ἐμούσκειυαν στὰ δάκρυα. Ὁ προῦπολογισμὸς τῆς γριᾶς δὲν ἀντέχει δυστυχῶς εἰς τὰς πολυτελείας αὐτάς. Ἄλλωστε δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ αὐτὴ τὴν τελευταία πλύση! Σᾶς παρακαλῶ, ἂν συναντήσετε μεθαύριο στὸ χέρι της, αὐτὸν τὸν ὄρφανούλη, στὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὴ παιχνίδια, πάρτε του ἓνα φασουλή — ἓνα μεγάλο φασουλή πού νὰ κλείνη τὰ χέρια. Γιατὶ φοβοῦμαι πολὺ, ὅτι θὰ δώση γι' αὐτὸν ἡ γριουλά τοὺς κόπους μιᾶς ὀλοκλήρου μαρτυρικῆς ἑβδομάδος.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑ



ΜΑΝΑ *αὐτὴ*

1

Μάνα! Δὲ βρίσκεται
λέξη καμία
νᾶχη στὸν ἦχο της
τέτοια ἄρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ στήθος κρύο,
ὄνομα θεῖο :

2

Παιδί, ἀπὸ σπάργανα
ζωμένο ἀκόμα,
μὲ χάρη ἀνοίγοντας
γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνάει στὸν ἄγγελο
πού τ' ἀγκαλιάζει
καὶ «Μάνα!» κρᾶζει.

3

Στὸν κόσμον τρέχοντας
 ὁ νέος διαβάτης,
 πέφτει στ' ἀγνώριστα
 βρόγια τ'ς ἀπάτης
 καί, ἀναστενάζοντας,
 «Μάνα μου!» λέει,
 «Μάνα!» καὶ κλαίει.

4

Τῆς νιότης φεύγουνε
 τ' ἄνθια κι' ἡ χάρη·
 τριγύρω σέρονται
 μ' ἀργὸ ποδάρι,
 ὡς πὺρ στὴν κλίνη του
 σὰ βαρεμένος
 πέφτει, ὁ καϋμένος.

5

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
 πνοή του στείλη,
 ἀργὰ ταράζονται
 τὰ κρύα του χεῖλη
 καὶ μὲ τὸ «Μάνα μου!»
 πρώτη φωνή του,
 πετᾷ ἡ ψυχὴ του.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

✓ Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἄνάθεμά τον ποὺ θὰ εἰπῆ: «Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται».
 Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξεροζώνουν.
 Τ' ἀδέρφια ἐκνηγήσανε κι' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.
 Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή, στὸν κόσμον ξακουσμένη.
 Τὴ φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἢ χώρα,
 Τὴ ζήλευε κι' ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
 Στὸ σπῖτι τρέχει καὶ βροντᾶ, σὰν νᾶταν νοικοκύρης;
 —Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρῳ,
 Τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς τ'ς ἀραχνιασμένης πέτρας,
 —Ἄσε με, Χάροντ' ἄσε με, σήμερον μὴ μὲ πάρῃς
 Ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξῳ,
 Καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ, ἔρχομαι μοναχὴ μου.
 Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει.
 Νὰ καὶ τ' ἀδέλφια πῶφτασαν ψηλὰ ἄπ' τὸ κορφοβούνι,
 Τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη. ✓

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

✓ Ο ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ

Ὁ Σκυλοδημὸς ἔτρωγε στὰ ἔλατ' ἀποκάτω
 κι' ἐκεῖ πρὸς τὰ χαράματα περνοῦσαν δυὸ διαβάτες,
 Εἶχαν τὰ γένια τους μακριά, τὸ πρόσωπό τους μαῦρον.
 Κοντὰ σταθήκανε κι' οἱ δυὸ καὶ τότε χαιρετοῦνε:
 —Καλὴ σου μέρα, Δῆμο μου.

—Καλῶς τους τοὺς διαβάτες.

Διαβάτες, πῶς τὸ ξέρετε πῶς εἶμαι ὁ Σκυλοδημὸς;

- Φέρνουμε χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀδερφό σου.
 —Διαβάτες ποῦ τὸν εἶδατε ἐσεῖς τὸν ἀδερφό μου ;
 —Στὰ Γιάννινα, στὴ φυλακὴ τὸν εἶδαμε κλεισμένον·
 εἶχε στὰ χέρια σίδερα καὶ κλάπες στὰ ποδάρια.
 Ὁ Σκυλοδῆμος δάκρυσε πετιέται γιὰ νὰ φύγη.
 —Ποῦ πάγεις, Δῆμο μ' ἀδελφέ, ποῦ πάγεις καπετάνιε ;
 —Τὸν βγάζω ἀπὸ τὰ σίδερα ἢ πάω κι' ἐγὼ μὲ δαῦτον !
 —Ἐγὼ εἶμαι τ' ἀδερφάκι σου ! Ἔλα νὰ φιληθοῦμε !
 Κι' ἐκεῖνος τὸν ἐγνώρισε, στὰ χέρια του τὸν πῆρε.
 Γλυκὰ κι' οἱ δυὸ φιλήθηκαν στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλια.
 Κι' ὁ Δῆμος τὸν ἐρώτησε κι' ὁ Δῆμος τὸν ρωτᾷει :
 —Κάθου, ἀδερφέ, κάθου, πιστέ, κι' ἔλα μολόγησέ μας,
 πῶς ἔκαμες καὶ ἐγλύτωσες ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες ;
 —Νύχτα τὰ χέρια μου ἔλυσα κι' ἐτσάκισα τὶς κλάπες,
 κι' ἐσύντριψα τὴ σιδεριά κι' ἐρρίχτηκα στὸ βάλτο.
 Ἐνα μονόξυλο ἤρσα ἐκεῖ κι' ἐπέρασα τὴ λίμνη.
 Προψὲς τὰ Γιάννινα ἄφησα καὶ τὰ λαγκάδια πῆρα. ✓



Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Α'

Ἐημερώνουν Χριστούγεννα στὸ χωριό.

Ἡ μέρα ἔδειχνε κλεισμένη, ἡ γῆ ἦταν χιονοστρωμένη, ὁ οὐρανὸς χιόνιζε καὶ τὸ μάτι δὲν μπορούσε νὰ ἴδῃ πιότερο ἀπὸ μιὰ ντουφεκιὰ τόπο. Φοβερὸ ἀγριοκαίρι, Χριστούγεννα καρδιά τοῦ χειμῶνα!

Καβάλλα ἀπάνω σ' ἓνα γερὸ, ὄμορφο καὶ ψηλὸ ἄλογο, καὶ κουκουλωμένος μὲ μιὰ μεγάλη καππότη, ἔμπαινα μὲ μεγάλη χαρὰ στὰ πολυπόθητα σύνορα τοῦ χωριοῦ μου, ὕστερα ἀπὸ νυχτοπερπάτημα δέκα πέντε ὥρων, δρόμο δέκα πέντε μερῶν καὶ ξενιτιὰ δέκα πέντε χρονῶν, μακριά, πολὺ μακριά, σὲ ξένα σύνορα καὶ σὲ ξένα βασίλεια.

Στὸ ποτάμι πούναι κάτω ἀπὸ τὸ χωριό μου, πότισα διαβαίνοντας, τὸ κατακουρασμένο ἄλογό μου. Μετὰ τὸ πότισμα τράβηξα τὸν ἀνήφορο, πὺν βγαίνει ἴσα-ἴσα στ' ἀγαπημένο μου χωριό, ἀνάμεσα ἀπὸ βράχους, ἀπὸ γκρεμούς, ἀπὸ μεγάλες πέτρες, ἀπὸ δέντρα κι' ἀπὸ λίγα ἀμπελοχώραφα.

Ἦταν πολὺ πρῶτ'. Στιγμή, πὺν πολεμάει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας πῶρχονταν μὲ τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας πῶφευγε, καὶ τ' ἄλογο ἀνέβαινε ἀργὰ-ἀργὰ καὶ βαριά-βαριά τὸν ἀνάποδο καὶ κακοπάτηγο ἀνήφορο ἀπὸ τὴ μεγάλη τὸν τὴν κούραση καὶ τὴ μεγάλη του τὴν κομμάρα.

Ἔκανε φοβερό κρύο. Ἄγριος βοριάς φυσοῦσε σὰ λυσσασμένος ἀπὸ πίσω μου καὶ μ' ἀνασέκωνε ἀπὸ τὴ σέλλα τ' ἀλόγου μου. . . . Τὸ χιόνι προντίζονταν* ἀπὸ καταγῆς στὸ μανιωμένο φύσημά του, σὰν ἀλεύρι κατάσπρο, πότε ἀπὸ κάτω πρὸς τ' ἀπάνω, πότε ἴσια πέρα, πότε ἴσια δῶθε, καὶ πότε μὲ περικύκλωνε δλόγυρα σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Καὶ ὅμως δὲν αἰσθανόμουν καθόλου κρύο μέσα μου. Μόνο τὰ δάχτυλα τῶν ποδαριῶν μου κρύωναν λίγο καὶ τὰ χέρια μου λιγώτερο ἀκόμα, γιατί κρατοῦσα μὲ τὸ δεξιὸ τὸ βοϊδοτσούλι καὶ μὲ τὸ ζερβὶ τὰ χαλινάρια τοῦ ἀλόγου.

Ἡ καρδιά μου κτυποῦσε τικ-τάκ σὰν λιθοπάτημα ἀπὸ τὴ συγκίνηση, πὺ ἐβλεπα ὅτι βρισκόμουν καὶ περπατοῦσα στὸν τόπο τῶν ὄνειρων μου, στὸν τόπο πὺ γεννήθηκα.

Σὲ κάθε πατημασιά τ' ἀλόγου μου ξάνοιγα κι' ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὰ παιδιακίσια μου. Κομμάτι ζωῆς χαρωπῆς, γλυκιᾶς καὶ πολυαγαπημένης. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο βράχο π' ἀνέβαινα ψηλά, καὶ γλυστρώντας ἴσα κάτω, ἔφθανα ὡς τὸν πάτο, στὸ λάκωμα, εἴτε μὲ ξεγδάσματα εἴτε χωρὶς ξεγδάσματα στὸ τρυφερό μου τότε κορμί. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο πουρνάρι π' ἀνέβαινα τὸ καλοκαίρι κι' ἔπιανα τὰ πουλιά μέσα στὶς φωλίτσες τους, πρὶν φτερουγίσουν ἀκόμα, χωρὶς νὰ μὲ μέλη καὶ χωρὶς νὰ μὲ νοιάζην γιὰ τὰ τσιουρίσματα τῶν μανάδων τους, πὺ φτερουγίζαν ψηλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, χωρὶς νάχουν οἱ καυμένες τὴ δύναμι νὰ μοῦ τὸ ἀρπάξουν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μου, τὰ σκληρά. Ἐβλεπα τὸ χωράφι μου, πὺ πηδοῦσα σὰν τὸ ζαρκάδι, μὲ τὰ συνομήλικά μου, κι' ἔπαιζα τὰ ἀγαπημένα μου παιγνίδια, πὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ χορτάσω ποτέ. Ἐβλεπα τ' ἀμπέλι μου μὲ τὴ μεγάλη βελανιδιά στὴν κορφὴ του, πὺ περνοῦσα τὶς καλύτερες καὶ τὶς πιὸ εὐτυχιμένες ὥρες τῆς παιδιάτικης ζωῆς μου, τρώγοντας γλυκύτατα στάφυλια, ὠριμώτατα σῦκα καὶ ζουμερώτατα ροδάκινα.

Ἦταν ὅλα ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει ἐδῶ καὶ δέκα πέντε χρόνια, Ὅλα στὸν τόπο τους καὶ στὴ θέση τους.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη, Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσάη. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ' ἀλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργὰ «γκροῦπ γκροῦπ γκροῦπ . . .» ¶

Ἐἶχα σκαπετήσει* μιὰ μικρὴ ραχοῦλα καὶ δὲ μοῦ εἶχε μείνει, παρὰ νὰ σκαπετήσω ἀκόμα μιὰ, γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀγναντέψω

τὸ χωριό μου, πὸν κάθε σπίτι του καπνίζει ἀδιάκοπα χειμώνα καλοκαίρι καὶ νὰ ἰδῶ τὸ σπίτι μου, μὲ τὸ πλατύχωρο αὐλόγυρο του καὶ μὲ τὸ μεγάλο δέντρο του στὴ μέση τῆς αὐλῆς του, πὸν χρησιμεύει τὸ καλοκαίρι κι' ὡς κατοικιό, κι' ὡς τραπεζαρία, κι' ὡς σάλλα, κι' ὡς τόπος ὕπνου, κι' ὡς χωροστάσι*, πὸν μαζεύεται τὸ χωριό, γιὰ νὰ κρίνη τις διαφορὲς του καὶ τὰ χωριανὰ ζητήματά του, καθὼς τὸ θέλει ὁ προεστός, πὸν ἡ γνώμη του πάντα εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ γνώμη τῶν πολλῶν.]

Μόρχονταν στὸ νοῦ πόσες φορὲς ξαπόστασα καὶ ξεκουράστηκα κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο αὐτουνοῦ τ' ἀγαπημένου δένδρου, καὶ πόσες φορὲς μάλλωσα μὲ τὸ φτερωτὸ κοπάδι τῆς μάνας μου, τὶς κόττες, πὸν ἤθελαν νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τὸ νόστιμο ψωμοτύρι μου.

Ἀμέτρητη χαρὰ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μου, ἐπειδὴ ξανάβλεπα τὴ γῆ τῶν παπούδων μου, τὴ γῆ πὸν εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ κατάλαβα γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἑαυτό μου ὡς ἄνθρωπο. Μόρχονταν νὰ ξεκαβαλλικέσω καὶ κατεβαίνοντας νὰ φιλήσω καὶ ν' ἀγκαλιάσω ὅ,τι ἔβλεπα κι' εὔρισμα μπροστά μου· χῶμα, πέτρες, χαμόκλαδα, δένδρα. Ἀλλὰ ὁ πόθος μου νὰ φτάσω ὅσο τὸ δυνατὸ γρηγορώτερα στὴ ράχη, πὸν ἦταν μπροστά μου, καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἰδῶ τὸ χωριό μου καὶ τὸ σπίτι μου δὲ μ' ἄφηνε νὰ κατεβῶ καὶ νὰ ἐκτελέσω τὸν ἅγιο μου σκοπὸ.

—Ἄ! ἔλεγα μέσα μου, πότε νὰ φτάσω ψηλὰ σ' ἐκείνη τὴ ράχη γιὰ νὰ ἰδῶ ἀπ' ἐκεῖ πὸν ὠνειρευόμουν δέκα πέντε χρόνια στὰ ξένα καὶ νὰ ρίξω τὸ ντουφέκι τοῦ ξηνητεμένου, γιὰ νὰ μάθῃ τὸ χωριὸ τὸν ἐρχομό μου.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ χτυποῦσα τὸ κακόμοιρο τ' ἄλογο μὲ τοὺς φτερονιστῆρες μου, κι' αὐτὸ τὸ καῦμένο πηδοῦσε ἀγκομαχώντας καὶ μοῦ φαίνονταν, ὅτι πηδοῦσε στὰ σύννεφα, ἀλλὰ ὁ δρόμος δὲν τέλειωνε!

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτει. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρῦο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρεϊεύεται καὶ τὸ ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργὰ, γκροῦπ - γκροῦπ - γκροῦπ.

Χίλια δυὸ πράματα γεμάτα γλυκὲς ἀνάμνησες τοῦ παιδιακίου μου καιροῦ, σὰν ἀφροστεφανωμένες εἰκόνες, ζωγραφισμένες

μὲ οὐράνια χρώματα, ἐμφανίζονταν μπροστά μου κι' ἄρχιζαν νὰ καταπραΰνουν τὴν ἀνυπομονησιά μου. Ἐδῶ ἔβλεπα τὸν ἑαυτό μου μικρὸ παιδί, νὰ τρέχω ξυπόλυτος καὶ στὸ τρέξιμο νὰ μοῦ μπῆ στὸ ποδάρι ἓνα φοβερὸ παλιουρῖσιο ἀγκάθι. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἔβλεπα νὰ σκοτώνω μιὰ πυκνόμαλλη καὶ μαυρονούρα ἀλεπού, πού κράταε ἀκόμα στὸ στόμα τῆς τὴν ὁμορφότερη καὶ βαρύτερη κόττα τοῦ χωριοῦ, ποῦσκουζε ἢ καυμένη βραχνὰ-βραχνὰ κι' ἀδύνατα-ἀδύνατα «κράαα-κράαα...». Παρέκει, πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, ἔβλεπα νὰ μὲ πιάνη ὁ δάσκαλός μου ἀπὸ τ' αὐτὶ σφιχτὸ-σφιχτά, γιατί μ' ἤθελε νὰ στιῶ πλάκες γιὰ νὰ τσακώσω κοτσύφια κι' ἄλλα στερόπουλα, προῶμα, πού μᾶς τὸ εἶχε ἀπαγορευμένο καὶ νὰ μὲ τραβᾷ γιὰ νὰ μὲ πάη μπροστά στ' ἄλλα μαθητοῦδια τοῦ χωριοῦ, πού κάναμε σχολεῖο χειμῶνα καλοκαίρι στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὸ Ψαλτήρι ἦταν γιὰ-μεγαλύτερο μάθημα ἀπ' ὅλα τὰ μαθήματα. Ἐβλεπα ν' ἀνεβοκατεβαίνω στὸ δρόμο τοῦ ποταμοῦ χιλιάδες φορές, πότε ἀπάνω στὶς πλάτες τῆς μάνας ἢ τῆς ἀδελφῆς μου, πότε περπατώντας καὶ πότε καβάλλα.

Ἐβλεπα σὲ μιὰ πλαγιά, ἐκεῖ πέρα, τὴν ἀδερφή μου νὰ βόσκη ζυγούρια* καὶ κατσίκια καὶ νὰ μοῦ λῆη τραγοῦδια, καὶ μοῦ φαίνονταν πὼς ἄκουα ἀκόμη τὴν ἀγγελικὴ τῆς φωνή.

Μ' ἓνα λόγο, ἔβλεπα τόσα πού δὲν μποροῦν νὰ μοῦνε σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ χαρτί. Νιᾶτα σπαρμένα κατὰ γῆς, σὰν λουλούδια ἀπριλιάτικα, σὰν ἄνθια μαγιατικά, σὰν τριαντάφυλλα μοσκομυρωδάτα.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ, τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει ἀργὰ-ἀργὰ τὸν ἀνήφορο «γκροῦπ-γκροῦπ-γκροῦπ...»!

Ἄλιος δρόμος μοῦ εἶχε ἀπομείνει ἀκόμα, ὅσο ν' ἀνεβῶ στὴ ράχη, ἀλλὰ δὲν τελείωνε ποτέ! Τὴν ὑπομονή μου δέχονταν ἀνυπομονησιὰ καὶ τὴν ἀνυπομονησιὰ μου ὑπομονή. Ἐκεῖ καταστενοχωριόμουν γιὰ τ' ἀργοβάδισμα τ' ἀλόγου μου, γιὰ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀνέμου, γιὰ τὶς τουλοῦπες τοῦ χιονιοῦ πῶδερναν τὸ πρόσωπό μου, γιὰ τὸ κρύο πᾶρχιζε νὰ μ' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν καρδιά, καὶ νὰ μοῦ τρυπᾷ τὰ κόκκαλα, γιὰ τὸν ἀτέλειωτο δρόμο, κι' ἐκεῖ βρισκόμουν ἥσυχος-ἥσυχος στὴ ζεστὴ καὶ γλυκιὰ ἀγκαλιά τῆς ὑπομονῆς καὶ στοχαζόμουν τὴ στιγμή πού θὰ ἔμπαινα στὸ σπίτι μου, τί χαρὰ θὰ ἔκανε ἡ μανούλα μου πού μῶγραφε

στο ύστερόν της γραμμά, ὅτι τὰ συμφώνησε μὲ τὸ χάρο νὰ τὴν καρτερήσῃ νὰ μὲ δεχτῆ πρώτα ἀπὸ τὰ ξένα, κι' ὕστερα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ψυχὴ της. Στοχαζόμεουν τὸ πανηγύρι πὸν θὰ ἔκανε ἡ ὄρφανὴ μοναχοθυγατέρα μου, πὸν τὴν εἶχα ἀφήσει μικρὴ, πολὺ μικρὴ, βυζανιάρικη, σαράντα μερῶν φώσινο, ὅταν κίνησα νὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα, νὰ προκόψω καὶ νὰ πλουτίσω τὸ σπίτι μου. Στοχαζόμεουν τὸν ἀναγαλλιασμὸ τῆς ἀδελφῆς μου, πὸν τὴν εἶχα ἀφήσει μικρούλα καὶ θὰ τὴν εὔρισκα παντρεμένη μ' ἓνα δυὸ παιδάκια τριγύρω της, καὶ τὴν εὐχαρίστηση πὸν θὰ αἰσθανόνταν οἱ χωριανοὶ μου, πὸν ἅμα θὰ μ' ἔβλεπαν νὰ μπαίνω στὸ ἀντροσημασμένο πατρικὸ μου, θὰ ἔτρεχαν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν καὶ νὰ μὲ φιλήσουν ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Ἄλλα αὐτὰ ἀνακατεύονταν μέσα στὸ μυαλό μου, τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλουνοῦ, σὰν κῆμα, π' ἀκολουθαίει τὸ κῆμα, καὶ μάκραιναι ὡς χίλιες ὄργιες τὴν ὑπομονή μου. Ἄλλ' ἅμα ἔρριχνα τὰ μάτια μου, πρὸς τὴ ράχη, πὸν ἦταν πάντα μπροστά μου, μοῦ φαίνονταν, ὅτι ἔφευγε κι' αὐτὴ μὲ τὴν ἴδια γρηγοράδα πὸν κυνηγοῦσα νὰ τὴν φτάσω, μ' ἔπιανε ἡ στενοχώρια τῆς ἀνυπομονησιᾶς κι' ἔπιανα μὲ μανία νὰ κεντάω τὰ πλευρὰ τοῦ κακομοιριασμένου ζώου, πὸν εἶχα κάτωθι μου, κι' αὐτὸ τὸ δύστηχο γεμάτο ὑπακοὴ σκλάβου, καὶ ὑπομονὴ Ἰώβ, ἀφήνοντας μικρὸ βογγητὸ μέσα ἀπὸ τὰ στήθια του, τραβοῦσε μπροστά μ' ὄση ὄρμη μποροῦσε νὰ βάλῃ χωρὶς νὰ δείξῃ τὸ παραμικρὸ κάκωμα, γιὰ τὰ σκληρὰ κι' ἀπάνθρωπα κεντρίσματα πὸν τοῦ τραβοῦσα στὰ πλευρὰ μὲ τοὺς φτερινιστῆρες μου.

Τὸ χιόνι ἔξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. Ὁ βοριάς ἔξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρού ἔξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται, καὶ τ' ἄλογο ἔξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ - ἀργὰ «γκροῦπ - γκροῦπ - γκροῦπ. . .».

Λίγες δρασκελιές μοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμα ὅσο νὰ φτάσω στὴν κορφὴ τῆς ράχης πὸν ἔκρυπτε τὸ πολυπόθητο χωριό μου, καὶ λίγες ἀκόμα στιγμές, ὅσο πὸν νὰ ρίξω τὴ χαρμώσυνη ντουφεκιὰ τοῦ ξενιτεμένου, πὸν θὰ ἔκανε ὅλες τίς καρδιές τοῦ χωριοῦ νὰ λαχταρήσουν ἀπὸ χαρὰ καὶ λίγες θὰ ἦταν οἱ καλότυχες, πὸν θὰ δεχόνταν ξενιτεμένο, ἀλλὰ ἡ ἀνυπομονησιά μου σήκωνε κεφάλι, μέσα στὰ στήθια μου πάλι, κακομούτσουνη καὶ φοβερή, καὶ μ'

ἔκανε νὰ νομίζω, ὅτι τὰ ποδάρια τ' ἀλόγου μου ἦταν καρφωμένα ψηλὰ στὴ γῆ, καὶ βρισκόμουν ἀπὸ πολλὴν ὥρα στὴν ἴδια μεριά. Τὸ χτύπησα τότε τ' ἄλογο γιὰ ὕστερη φορὰ, μ' ὅση δύναμη εἶχα ἐπάνω μου καὶ σὰ νὰ ἔκανε φτερὰ τὸ καυμένο τὸ ζῶο, βρεθήκαμε στὴν κορφὴ τῆς χιλιοπόθητης ράχης! Δόξα σοι ὁ Θεός!

B'

Ἐκεῖ τὸ κρῦο τοῦ βοριά καὶ τὸ χιόνι θὰ ἦταν δυνατώτερο, ἀλλὰ τὸ χωριό μου ποὺ ἔδειχνε τὸ συμπαθητικὸ πρόσωπό του ἀπὸ δυὸ ντουφεκιᾶς τόπο μακριά, μ' ἔκαμε νὰ μὴν αἰσθάνωμαι τὴν ἀγριάδα τους.

Ὅλο τὸ χωριό ἦταν συμμαζεμένο στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ, σὰν κοπάδι καλογραιομασμένο. Κάθε σπίτι ἔμοιαζε μὲ πρόβατο καὶ κάθε παράσπιτο μ' ἄρνι. Τὸ σπίτι τὸ δικό μου, μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, φαίνονταν σὰν βαρυνκούδουνο γκεσέμι ποὺ μπορεῖ νὰ σύρῃ πίσω του χίλια κεφάλια πρόβατα.

Ἄμα τὸ ξεκάμπισα τὸ χωριό μου, ἔρριξα μιὰ βαρουγοιμάτη ντουφεκιά, γιὰ νὰ νοιώσουν οἱ χωριανοί, ὅτι «ξενιτεμένος ἔρχεται!» καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν τὸ βρόντο τρεῖς φορὲς ἀχολόγησαν τὰ λακκώματα, οἱ ρηματιᾶς καὶ τὰ βουνόπλαγα.

Καρφώνοντας τὰ μάτια μου στὸ ταπεινὸ καὶ συμπαθητικὸ χωριό μου, νόμιζα ὅτι οἱ σκεπὲς του ἔκεινες, ποὺ κάπνιζαν ἤσυχχα-ἤσυχχα, οἱ καλύβες του, τ' αὐλόδεντρά του, οἱ αὐλόγυροί του, οἱ φράχτες του, οἱ ριζιμιόπετρέζ* του, ποὺ στέκουν σκόρπια, ἐδῶ κι' ἐκεῖ σὰν ἀπολιθωμένοι γιγάντοι, οἱ δρόμοι του, οἱ κῆποι του, τὰ ὅλα του, ὅτι ζωντάνεψαν, ὅτι ἔτρεχαν χαμογελώντας καὶ χοροπηδώντας τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλουνοῦ, καὶ προχωροῦσαν κατ' ἐπάνω μου, γιὰ νὰ μ' ἀποδεχτοῦν καὶ νὰ μοῦ ποῦνε τὸ γλυκὸ χαιρετισμό :

— «Καλῶς ὦρισες ἀπὸ τὰ ξένα! Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦρθες γερός καὶ καλά!»

Ἀπέραντο πέλαγο χαρᾶς κι' ἀναγαλλιασμοῦ εἶχε πλημμυρίσει τότε τὴν καρδιά μου. Ὅ,τι ἔβλεπα μπροστά μου ἦταν μαγευτικὸ καὶ μοῦ φαίνονταν, πὼς ἔπλεα μ' ὀλάνοιχά πανιὰ σὲ πέλαγο δίχως ἄκρη εὐτυχίας.

Τὸ χιόνι ἔπαψε νὰ πέφτῃ πιά καὶ μεταβάλλθηκε σὲ γλυκιὰ

ζεστασιά. Ὁ μανιωμένος βοριάς ἔπαψε νὰ βουίξει πιά καὶ μεταβάλλθηκε σὲ δροσόπνιχτο καὶ μοσχοβολᾶτο καλοκαιρινὸ ἀγεράκι, καὶ τ' ἄλογό μου ἔπαψε ν' ἀνεβαίνει πιά τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργὰ, καὶ βρέθηκε μέσα στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ μου!

Ἰστὸ ἔμπα μου, ἔτρεξε πρῶτος πρῶτος ὁ γέρικος σκύλος τοῦ σπιτιοῦ μου, ὁ Μούργκας, καὶ ρίχτηκε μὲ τὰ μπροστινά του ποδάρια ἔπάνω στὴ σέλα τοῦ ἀλόγου καὶ μὲ κάτι κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ του, καὶ μὲ κάτι φωνές, πού ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του, ἤθελε ν' ἀποδείξει τὴ μεγάλη χαρὰ του γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ξενιτεμένου ἀφέντη του. Στὰ μάτια του μέσα ἔλαμπε σὰν ἀνοιξιὰτικη δροσιά, ἀνάμεσα σὲ φύλλα τριανταφυλλιοῦ, ἓνα ἀναγάλλισμα πού δὲν μπορεῖ νὰ γραφτῆ. Ἐκείνη τὴ στιγμή, πού ὁ Μούργκας εἶχε ρηγμένα τὰ ποδάρια ψηλὰ στὴ σέλα, καὶ παραπονιόταν μέσα του, γιατί νὰ μὴν ἔχη χαρίσει κι' αὐτουνοῦ ὁ Θεὸς λόγος, γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν ἀφέντη του ἀνθρωπινά, ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Λιάρος, πήδησε πίσω ἀπὸ τὴ στέγη κι' ἔγινε καπνός!

Ὑστερα κατάφτασε ἡ μάνα μου κουτσὰ - στραβὰ ἀπὸ τὰ γερατιά, ξεσκούφωτη ἀπὸ τὴ χαρὰ της, καὶ μὲ τὰ μάτια γεμᾶτα δάκρυα, ἄγια δάκρυα μητρικά. Τρίτη κατάφτασε ἡ θυγατέρα μου, κορίτσι ὁμορφο, γερὸ κι' ἀσπροκκόκινο, μὲ δυὸ μεγάλα-μεγάλα καὶ μαῦρα-μαῦρα μάτια, πού βρῖσκονταν στὸ σύνορο τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς νύφης. Τετάρτη κατάφτασε ἡ ἀδελφή μου μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιὰ της, πού ἔβλεπα γιὰ πρώτη φορὰ, καὶ σὰν νὰ ἤμουν ἄψυχο πρᾶγμα, μ' ἄρπαξαν στὴν ἀγκαλιά τους καὶ μ' ἔφεραν καὶ μ' ἀπόθεσαν μέσα στὸν καλὸ τὸν ὄντᾶ.

Ἐφερα γύρω τὰ μάτια μου στὸ σπίτι, καὶ εἶδα πὼς δὲν εἶχε ἀλλάξει τίποτε ἀπὸ μέσα. Νόμισα πὼς ἔλειπα ἀπὸ τὰ χτές. Ὅλα ἦταν στὴν ἴδια τους θέση, ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει, καὶ μοναχὰ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀλλάξει ὅλοι. Ἀπ' αὐτουνοῦς, ἄλλοι ἀπὸ παιδιὰ ἔγιναν νύφες, ἄλλοι ἀπὸ νιοὶ γερόντοι, ἄλλοι ἀπὸ τὸ τίποτε φύτρωσαν ἄνθρωποι, καὶ ἄλλοι—ἀλίμονο!—ἔλειψαν ὀλότελα! Ἡ μιὰ ἀδελφή μου, ὁ ἓνας θεῖος μου, ἡ γυναίκα μου κι' ὁ πατέρας μου, δὲν βρῖσκονταν πιά στὸ δευτέρου τῶν ζωντανῶν, ἀλλὰ εἶχαν ταξιδέψει γιὰ τ' ἀνεγύριστο ταξίδι τοῦ Κάτω-

Κόσμου, ἀπ' ὁποῦθε οὔτε γυρίζει κανεὶς ποτὲ οὔτε γράμματα ἢ χαιρετίσματα ἔρχονται.

Ἡ καρδιά μου ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ εἶχε γίνεи ἀπέραντο πέλαγο καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πέλαγο πότε ἡ λύπη ἀρμένιζε μ' ὀλάνυχτα πανιὰ καὶ σηκώνονταν τὰ κύματα γύρω της ὡς τὸν οὐρανό, πότε ἡ χαρὰ ἔβγαινε στὴ μέση κι' ἔκανε τὸ νερόχτιστο κάμπο του ἤσυχο καὶ μαλακὸ σὰν πρόσωπο ἀπέραντο κρυσταλλένιου καθρέφτη.

Ἄν κι' ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶχα μάθει τοὺς σκληροὺς θανάτους, πῶχουν γίνεи στὸ σπίτι μου, κι' ὁ Γιατρο-Καιρὸς ἔχυνε τὸ σωτήριο μάλασμά του στὶς ἀνοιγμένες πληγὲς τῆς καρδιᾶς μου, πάλι δὲν μποροῦσα νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ λύπη ἀκέρια γιὰ τὸν παράκαιρο χαμὸ τῶν πολυαγαπημένων μου. Τὰ δάκρυνά μου πλημμύριζαν σὰν ποτάμια καὶ πάσικιζαν νὰ μὲ πνίξουν, ἀλλ' ἅμα ἔροιχνα τὰ μάτια μου εἰς τὴ μάνα μου, πού τὰ γέράματά της κι' ἡ μητρικὴ της λαχτάρα μοῦ φυσοῦσαν ἅγιο σέβας, στὴ θυγατέρα μου, πού ἡ ἀγάπη της κι' ἡ δροσερὴ της νιότη φύτευαν στὴ ματωμένη μου καρδιὰ τὴν πιὸ γλυκύτερη χαρὰ καὶ τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐλπίδα, καὶ στὴν ἀδελφὴ μου καὶ στὸ γαμπρό μου, πού ἡ ἀγάπη τους καὶ ἡ εἰλικρινὴς τους ἔγνοια μ' ἔκαναν νὰ γεμίζω παρηγοριά, σταματοῦσαν τὰ δάκρυνά μου καὶ σκορποῦσε ὁ πόνος μου, σὰν πῶς σκορπίζονται τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ὅταν φυσᾷ δυνατὸς βοριάς. Πάντα τὸ *Τώρα* νικάει τὸ *Πρίν*.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω κατάρφθασαν κι' οἱ σιμώτεροι γειτόνοι νὰ μὲ καλωσορίσουν. Ὑστερα ἀπ' αὐτουνοὺς κι' οἱ μακρυνώτεροι, καὶ λίγο λίγο τὸ σπίτι μου δέχτηκε μέσα στους κόρφους του, ὅλο τὸ χωριό, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ, γιατί εἶναι χρέος ἅγιο νὰ τρέχη κανεὶς νὰ χαιρετᾷ ξενιτεμένο καὶ νὰ πανηγυρίζῃ τὸν ἐρχομό του.

Φιλήματα ἀπ' ἐδῶ, ἀγκαλιάσματα ἀπ' ἐκεῖ, ἀναγάλισμα ἀπὸ τούτη τὴ μεριά, γέλια ἀπὸ κείνη, σταυρώνονται κάθε στιγμὴ σ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο πανηγύρι, πού ἐγὼ ἤμουν αἰτία καὶ κέντρο.

Στὴν τιμημένη μας καὶ ποθητὴ μας Πατρίδα ἡ Ξενιτιά τὰ συμπαθαίει ὅλα. Ζήλιες, διαφορές, μαλλώματα καὶ ὄχτριες*, τὰ λυώνει ὅλα ἡ Ξενιτιά, σὰν πῶς λυώνει ἡ νοτιὰ τὸ χιόνι. Ὁ Ξε-

νιτεμένος είναι ἅγιο προᾶγμα, πὸν σέρνει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν χωριανῶν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, πέρα καὶ πέρα.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τὸ σπῖτι μου ἔμοιαζε κρινί* μελισσιῶν στὸν καιρὸ τοῦ καλοκαιριοῦ, πὸν μαζεύονται στὴ θύρα καὶ παινοβγαίνουν τὰ μελίσια.

Τέλος ἡ μάμμα μου ἄνοιξε τὴ νυφικὴ τῆς κασέλα, πὸν εἶχε μέσα φυλαγμένα ἀπ' ὅλα τὰ πωρικὰ πὸν βγαίνουν στὸ χωριό μου κι' ὅλα τὰ γλυκίσματα πὸν κάνουν ἐκεῖ: σῦκα, σταφίδες, μῆλα, καρύδια, ρόϊδα, κυδῶνια, μουστόπηττες, σιουμπέκια* καὶ συκομαΐδες* κι' ἄρχισε νὰ τὰ μοιρᾶζῃ πολλὰ-πολλὰ στὰ λιανοπαῖδια, πὸν εἶχαν τρέξει ὅλα, ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸ μου, γνωρίζοντας ὅτι θὰ καλοπλερώνονταν ὁ κόπος τους γι' αὐτό. Ἡ ἀδελφή μου ἄρχισε νὰ πλάθῃ πῆττα, ἡ θυγατέρα μου κερνοῦσε τοὺς μεγάλους ρακὶ μὲ τὸ μισοκάρικο τὸ παγούρι, ὁ γαμπρός μου κάθονταν σιμά μου καταχαρούμενος, κι' ἐγὼ μολογοῦσα σ' ἐκείνους πὸν με ρωτοῦσαν πῶς πέρασα τὸν καιρὸ μου στὴν ξενιτιά, τί εἶδα, τί ἄκουσα, τί ἔμαθα, τί ἔκανα, ποιὸν πατριωτὴ εἶδα κι' ἀντάμωσα ἀπὸ ποιους καὶ σὲ ποιους ἔφερα γράμματα, πῶς εἶναι ὁ τάδε χωριανός μας, τί δουλειὰ κάνει ὁ τάδε πλησιοχωρῆτης μας, μ' ἕνα λόγο ἔδινα τακτικὴ ἀναφορὰ καὶ τακτικὸ λογαριασμὸ τοῦ τί ἔκανα, τί ἄκουσα, τί εἶδα καὶ τί ἔμαθα σ' ὅλο τὸν καιρὸ τῶν δεκαπέντε χρονῶν, πὸν βρισκόμουν στὴν ξενιτιά.

Ὑστερα ἄρχισαν νὰ φεύγουν λίγοι-λίγοι ὅλοι οἱ χωριανοί μου κι' ἔμεινα μόνος μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ μου. Καθίσαμεν ὅλοι σταυροπόδι γύρω στὴ σιὰ* πὸν ἔκαιε σὰν καμῖνι περιμένοντας νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ γιόμα*, ἐνῶ μπροστά μας ἦταν ξαπλωμένος ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ καὶ πίσω μας καθόνταν στὰ πισινὰ του ποδάρια ὁ σκύλος, ὁ Μούργκας, προσέχοντας στὶς κουβέντες μας, σὰν πῶς προσέχουν τὸ Βαγγέλιο, βλέποντάς μας κατάματα, ὅσους δὲν τοῦ εἶχαν γυρισμένες τίς πλάτες καὶ πιότερο ἔμένα τὸ νοικοκύρη καὶ τόσο πολὺ πρόσεχε τ' αὐτί του καὶ τόσο πολὺ κάρφωνε τὰ μάτια του ψηλά μου, πὸν μ' ἔκανε σὲ λίγο νὰ πιστέψω, ὅτι θὰ ἀνακατώνονταν στὶς κουβέντες μας, μιλώντας μὲ ἀνθρώπινη γλῶσσα! |

Γ'

Ἡ ζέστα, ἡ χασρά, τ' ἀναγάλλιασμα, οἱ κόποι τοῦ δρόμου,

ἡ αὔπνια καὶ ἡ συγκίνηση, νάρκωναν τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ κορμί μου, ὥστε καθὼς βρισκόμουν ἐκεῖ, γύρισα τὸ κεφάλι μου στὴ μοσκοβολημένη παρθενικὴ ἀγκαλιὰ τῆς θυγατρὸς μου, ἔκλεισα γλυκὰ-γλυκὰ τὰ μάτια μου, καὶ ἀποκοιμήθηκα . . . καὶ ὅταν ξύπνησα, καὶ ἀνοιξά τὰ μάτια μου, δὲν εἶδα τίποτα μπροστά μου.

Μάνα, θυγατέρα, ἀδερφή, σπίτι, χωριό, πατρίδα, ἦταν ὅλα φευγᾶτα ! Βρισκόμουν καὶ βρίσκομαι ἀκόμα στὰ ἔρημα τὰ ξένα, καὶ ὅλα ὅσα εἶδα δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ μιὰ γλυκιὰ ὑπνοφαντασία, ἓνα εὐτυχημένο ὄνειρο, ποὺ μοῦ δώρησε ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδας μου, ξημερώνοντας τῶν Χριστουγέννων.]

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Σ' ἀφήνω γειά, μανούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε, γειά, ἀδελφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοποῦλες.

Θὰ φύγω, θὰ ξενιτευθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.

Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θὰ ρηθῶ, νὰ μὴν πολυλυπιέσαι.

Ἐπὶ τὰ ξένα ποὺ βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦ ὕρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.

Θενὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θενὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
Θενὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.

— Παιδί μου πάαινε στὸ καλὸ καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι κοντὰ σου,
καὶ τῆς μανούλας σου ἢ εὐχὴ νὰ εἶναι γιὰ φυλακτό σου
νὰ μὴ σὲ πιάνη βίασκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, καὶ ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου,
μὴ σὲ πλανέση ἢ ξενιτιὰ καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μανούλα μου γλυκιὰ, κάλλιο νὰ σκιάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα !

εργασίες

Γ. ΒΙΖΗΥΝΟΥ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐφές ὁ ἥλιος ἔδυνε στήν ἅγια μου πατρίδα
 Κι' ἓνα του δῶκαν φίλημα σέ θλιβερήν ἀχτίδα
 Νά μοῦ τὸ φέρ' ἔμένα,
 Θέλω νά ἰδῶ τὴ μάννα μου, τ' ἀδέρφια νά φιλήσω,
 Στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νά προσκυνήσω.
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Μικρὸ-μικρὸ μ' ὄρφάνεψε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα,
 Μικρὸ-μικρὸ τῆς ξενιτιάς τὸ μονοπάτι πῆρα
 Μὲ χεῖλη πικραμένα.
 Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενιτιάς τὰ κάλλη,
 Ἄν εἶναι καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Μικρὸ χελιδνάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου,
 Γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' μου τὰ φτερά σου,
 Τὰ λεφτοκαμωμένα!
 Θέλω τὸ δύστυχο κι' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νά πάγω,
 Θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νά φάγω,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα! ✓

Ἄνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλῶστε,
 Γιὰ λίγο, λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δώστε
 Σὲ πόδια κουρασμένα!
 Πεθύμησα νά στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι,
 Νά πάγω στήν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Φύσα κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη αὔρα,
 Κι' ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς, βαμμένη μέσ' τὰ μαῦρα
 Μὲ μάτια δακρυσμένα,
 Μ' ἓνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτί της,
 Πηγαίνω πιά νά τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Καὶ σεῖς, πὺν μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,

Ἐσεῖς, πὺν δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιάς ἀγέρας,

Καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,

Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω ἰὸν καῦμό μου!

Καὶ ψάλλω τὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου:

«Βαρέθηκα τὰ ξένα!».

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Ἄνάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!

Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβούνι,

νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ ριζιμιὸ * λιθάρι,

νὰ βρῶ καὶ μιὰ κρυόβρυνση νὰ ξαπλωθῶ στὸν ἴσκιο,

νὰ πιῶ νερὸ νὰ δροσιστῶ, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα,

ν' ἀρχίσω νὰ συλλογιστῶ τῆς ξενιτιάς τὰ πάθη,

νὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα ντέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.

Ἄνοιξε θλιβερὴ καρδιά καὶ πικραμένο ἀχείλι,

βγάλε κᾶνα χαμόγελο καὶ πὲς κᾶνα τραγούδι.

— Τραγούδια ἂν ἔχ' ἡ μαύρη γῆ, κι' ὁ τάφος χαμογέλια,

ἔχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ἡ καρδιά, πὺν περπατεῖ στὰ ξένα!

Τὰ ξένα ἔχουν καῦμους πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλῆθος!

Στὰ ξένα δὲν ἀνθίζουνε τὴν ἀνοιξη τὰ δέντρα

καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ζεστός δὲ λάμπει ὁ ἥλιος,

δὲ φουλουριάζουν * τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει ὁ κάμπος

καὶ δὲ δροσιζει τὸ νερὸ, καὶ τὸ ψωμί πικραίνει! ..

Στὰ ξένα ποιὸς θὰ σὲ χαρῆ καὶ ποιὸς θὰ σοῦ γελᾶση;

Ποῦν' τῆς μανούλας τὰ φιλιὰ, τὰ χάρδια τοῦ πατέρα;

Ποῦναι τὰ γέλια τ' ἀδελφοῦ κι' ἡ συντροφιά τοῦ φίλου;

Ἄν ἀρρωστήσης ποιὸς θαρθῆ στὴν ξενιτιά σιμά σου,

νὰ σὲ ρωτᾶ τὸν πόνο σου, τὰ γιαιτρικά νὰ δίνη,

στὸ ἔξομο τὸ προσκέφαλο νὰ ξενυχτᾶ μαζί σου;

Κι' ἂν ἔρθη μέρ' ἀγλύκαντη στὰ ξένα νὰ πεθάνης,

ποιὸς θὰ βρεθῆ στὸ πλάϊ σου τὰ μάτια νὰ σοῦ κλείσῃ ;
 Ποιὸς θὰ σοῦ λούσῃ τὸ κορμί ; Ποιὸς θὰ σὲ σαβανώσει ;
 Στὸ λείψανό σου ποιὸς θὰ ῥοθῆ λουλούδια νὰ σὲ ῥάνῃ ;
 Καὶ ποιὸς μὲ πόνο θὰ ριχτῆ στὸ νεκροκορέββατό σου
 γιὰ νὰ σὲ κλάψῃ ; Ποιὸς θὰ εἰπῆ γιὰ σένα μοιρολόγι ;

Ἐνάθεμά σε ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

Ποῦ νὰ τὸν πῶ τὸν πόνο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω ;
 Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τριστρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες,
 νὰ τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τ' ἀγριοπούλια.
 Κι' ἂν κλάψω, τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν ;
 Ἐὰν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χορτάρι δὲ φυτρώνει,
 ἂν πέσουνε στὸ ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια
 κι' ἂν τὰ βαστάξω στὴν καρδιά, μὲ καῖν, μὲ φαρμακώνουν
 Ἐνάθεμά σε ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις ! ✓

ΔΙΟΝ· ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

1

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθούλα
 τὴν εἶδα ψὲς ἀργά,
 ποὺ ἐμπῆκε στὴ βαρκούλα
 νὰ πάει στὴ ξενιτιά.

2

Ἐφρούσκωνε τ' ἄερί
 λευκότερα πανιά,
 ὡσὰν τὸ περιστέρι
 ποὺ ἀπλώνει τὰ φτερά

3

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
 μὲ λύπη μὲ χαρά,

κι' αὐτὴ μὲ τὸ μαντήλι
τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

4

Καὶ τὸ χαιρετισμὸ τῆς
ἑστάθηκα νὰ ἰδῶ,
ὧς που ἦ πολλὴ μακρότης
μοῦ τῶρρυψε κι' αὐτό.

5

Σ' ὀλίγο σ' ὀλιγάκι
δὲν ἤξερα νὰ πῶ,
ἂν ἔβλεπα πανάκι
ἢ τοῦ πελάγου ἀφρό.

6

Κι' ἀφοῦ πανί, μαντήλι
ἔχάθη στὸ νερό,
ἔδάκρυσαν οἱ φίλοι
ἔδάκρυσα κι' ἐγώ.

7

Δὲν κλαίγω τὴ βαρκούλα
μὲ τὰ λευκὰ πανιά,
μόν' κλαίγω τὴν Ξανθούλα,
ποὺ πάει στὴν ξενιτιά.



ΘΑΝΑΤΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

✓. Είχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παννυχίδα εἰς τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀντιδώρου ἡ γυνὴ τοῦ Μπούκη, τοῦ φίλου μου ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην τῆς τὴν Ἀγγελικούλα, μ' ἐπλησίασαν εἰς τὸ στασίδι διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα. Τότε ἡ μικρά τῆς παιδίσκη (ἦτο ὡς ἑννέα ἔτων, ροδίνη καὶ καστανή), μ' ἐχαιρέτησε καὶ μοῦ λέγει:

—Ἐσὺ μπάρομπ' Ἀλέξανδρε, ψέλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγούδια τοῦ Θεοῦ! Ἐκτοτε ἡ μικρά μὲ ἤκουε νὰ ψάλλω συνεχῶς τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ» εἰς τὸν πενιχρὸν ναῖσκον, ὅπου ἐσύχναζε τακτικὰ μὲ τὴν μητέρα τῆς. . . Κι' ἡ μικρά κόρη τὰ ἠσθάνετο καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἐχαροκτῆριζε μὲ ἀγγελικὸν αἶσθημα ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

✓ Ἐκτοτε ἀπουσίασα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Εἶχα ἐνθυμηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους μένοντας εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας εἶχα ζήσει ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ζωῆς μου. Ὅταν τέλος μὲ εἶχον βαρυνθῆ κι' ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἐγενόμην καὶ πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φίλους μου. ✓

Ἐφοῦ ἐκούβην ἐπὶ ἐβδομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρα μίαν πρωΐαν νὰ ἀνταμώσω τὸν φίλον μου Νικόλαον τὸν Μπούκην. Φεῦ! τί ἔμαθα; Ἡ μικρὰ Κούλα, ἣτις ἦγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἦτο ἄρρωστη βαριά. Εἶχε δέκα ἡμέρας στὸ κρεβάτι καὶ ὁ ἰατρὸς εἶπεν, ὅτι ἦτο κακὸς πυρετός, ἴσως τυφοειδοῦς φύσεως. ✓

Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν, ὅπως μὲ προέτρεψεν ὁ Νικόλαος, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ἡ πτωχή, ἣτις τὴν ἠγάπα, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα ἦτο ἰσχνή, κάτωχρος, πυρέσσουσα καὶ ἔκειτο σχεδὸν ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως· ἔμεινα δύο ὥρες ἐκεῖ. Εἶτα ἐπανήλθον πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην πρωΐαν. Ἡ Κούλα ἔβαινε χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ἡμέραν ἐφάνη νὰ εἶχε βελτιωθῆ ἁπῶς ἡ ὑγεία της καὶ ἠσθάνετο. Ἡ μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσω.

— Περραστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα, κορίτσι μου.

— Ἄ! Μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ἐφέλλισεν ἀσθενῶς. Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα . . . τραγούδια.

— Ὅποτε θέλεις, Κούλα μου. Ἄμα γίνῃ ἀγρυπνία εἰς τὸν ἅγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθῃς νὰ σοῦ τὰ πῶ.

— Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω;

— Ἄμα προσέχῃς, θὰ τ' ἀκούσῃς, . . .

— Ὡχ!

Ἐστέναξεν, ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ δὲν μοῦ ὁμίλησε πλέον.

Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφερεν ἀσθενῶς τὴν ἰσχνὴν χεῖρα πρὸς τὸ οὖς, ἐνῶ ἐστέναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρικοῖαν ἕνεκα τῆς νόσου). Τῆς ἔφεραν χρίσμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδήλαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της, καὶ ἐψιθύρισε:

— Μοσχοβολᾷ ἡ ψυχὴ μου. Λάδι, γαλήνη, ἡρεμία. Θὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τάφον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἱερεῖς καὶ οἱ ψάλται ἔψαλλον τὰ κατὰ συνθήκην, ἀπὸ τὴν «Ἀμωμον ὁδὸν» ἕως τὸν «Τελευταῖον ἀσπασμόν». Μόνον ὁ παπα-Νικόλας ἀπ' τὸν Ἁγιο-Γιάννη τοῦ Ἀγροῦ, ὁ Να-

ξιώτης, ἐφαίνετο, ὅτι ἐπιανε χωριστὴν ἀκολουθίαν, ἐμουρμούριζε μέσα του καὶ τὰ ὄμματά του ἐφαίνοντο δακρυσμένα.

—Τὶ μουρμουρίζεις, παπᾶ; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τοῦ στασιδίου, ὅπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

—Λέγω τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων μέσα μου, εἶπεν ὁ παπᾶ - Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἄκακον ἀρμόζει ἡ κηδεία τῶν νηπίων.

Τφόντι, κι' ἐγὼ μὲ ὅλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρυά μου εἶχα ἀναλογισθῆ ἑκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ», τὰ ὁποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφητεῦσει ὅτι δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ τ' ἀκούσῃ. Ἀλλὰ τὰ ἤκουε τάχα ἡ ἀγνὴ ψυχὴ, ἂν ὁ ἀγγελὸς τῆς τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖ γύρω ;

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐψηλὸν ὀρθοῦται τὸ Ταίναρον, καὶ μακρὰν ταλαντεύεται ἡ σκιά του ἐν μέσῳ τῶν μαινομένων κυμάτων. Ἡ χιὼν σκεπάζει τὰς ράχεις τοῦ βουνοῦ καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτῆς ἐν τῷ πελάγει συγγέται μὲ τῶν κυμάτων τὸν ἄφρον. Ἐν ἀγωνίᾳ παλαίει ὁ ναύτης ἐναντίον τοῦ ἀγρίου στοιχείου. Τὸ ἀκάτιόν * του κλυδωνίζεται καὶ προχωρεῖ βραδέως.

Ἡ νύξ ἐπεροχομένη ἐπιταχύνει τὰς προσπαθείας του νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὸ πάτριον χωρίον, ὅπου φαντάζεται ἑορτασίμως ἐνδεδυμένους καὶ ἀναμένοντας αὐτὸν τοὺς οἰκείους. Ἀλλὰ μάτην διακρίνει τὰ φῶτα τῶν οἰκίσκων καὶ ἀκούει τὸν κώδωνα τοῦ ἐκκλησιδίου, καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν φαιδρὰν πανήγυριν τῶν Χριστουγέννων. Νομίζει ὅτι πλησιάζει καὶ εἶναι ἀκόμη μακρὰν, πάντοτε μακρὰν. Φθάνει μόνον τὴν ὑστεραίαν. Ἐχει παρέλθει ἡ χαρμόσυνος ἑορτὴ.

Ἀλλ' εὗρισκει τοὺς συγχωριανοὺς συνηθροισμένους. Εἶναι λυπηρὰ ἢ συνάθροισις. Εἶναι κατηρεῖς αἱ ὄψεις. Εἶναι περισ-

σότεραι ἐκεῖ γυναῖκες καὶ ὀλίγοι ἄνδρες, ἠλιοκαεῖς πρεσβύται, στηριζόμενοι εἰς τὰς ράβδους των, ἄνδρες ἠλικιωμένοι, παιδία ἀνήλικα. Λείπουσιν οἱ νέοι.

Εἶναι λυπηρὰ εἰς τὰ Παχιάνικα, τὸ μικρὸν χωρίον του, ἡ συνάθροισις. Ἐνήμερα τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἐσπέραν, ἦλθε μῆνυμα θλιβερὸν καὶ λυπηρὰ σημαίνει σήμερον ὁ κώδων τοῦ μικροῦ ναοῦ, καὶ ἀντιλαλοῦσι τοὺς θρηνώδεις του ἤχους οἱ βράχοι.

Ὁ Μῆτρος ὁ Λιβανᾶς, ὁποῦ τὸν ἐκαμάρωναν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον, «ἐφονεύθη ἀπὸ μίαν ὀβίδα ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι», ἦλθε καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῶν κακῶν εἰδήσεων. Καὶ ἔπειτα προσέθηκε, κινῶν τὴν κεφαλὴν, «καὶ ὁ Γεῶργος ὁ Κουβαρᾶς, ἀπὸ τὴν Κοκκάλαν, ὁποῦ εἶχε λαβωθῆ εἰς τὸ Σαραντάπορον, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ παντός».

Ἡ μήτηρ τοῦ Κουβαρᾶ ἀρχίζει νὰ μοιρολογᾷ τὸν Λιβανᾶν, νὰ θρηνῆ τὸν ἴδιον υἱόν. Ἄλλὰ δὲν τοὺς κλαίει, τοὺς ψάλλει. Καί, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Λιβανᾶ, λέγει περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς υἱοῦ :

*Ἐλα κοντά μου, Λιβανᾶ,
Ἐσὸν τὸ γνώριζες καλά,
ὅτι τὸ χαϊδανάστησα
καὶ τὸ ἐσπούδασα γιὰ τὸ
γιὰ τὰ καλὰ γεράματα
κι' ἀπέμω τὸ σκοτώσασαι
ἐκεῖ στὸ Σαραντάπορο.
Χαλάλι του ὁ θάνατος
γιατὶ ἔλευτέρωσε λαό.*

Καὶ μὲ τρεμούσας τὰς χεῖρας, μὲ κλονιζόμενα γόνατα προσέρχεται ἡ μάμμη τοῦ ὑπὲρ πατρίδος πεσόντος Λιβανᾶ. Καὶ θέλει κι' ἐκεῖνη νὰ ψάλλῃ, ἀλλὰ κλαίει. Καὶ δικαιολογεῖ τὰ δάκρυά της λέγουσα :

Τὸ τί ἔναι πὸν εἶπεκες
ὅτι εἶναι ντρέπος* καὶ κακὸ
νὰ κλαῖμε τὰ παιδιὰ μας ;
Τὰ κλαῖσι τὰ παιδιὰ τους,
τὰ κλαῖσι κι' οἱ Σπαρτιάτισσες
κι' οἱ Μανρομιχαλιάνισσες.*

Ἄλλ' ἐκράτησε μίαν στιγμὴν τὰ δάκρυνά της ἡ γηραιὰ μοιρο-
λογίστρια καί, ρίπτουσα βλέμμα αὐστηρὸν πρὸς τοὺς παριστα-
μένους ἄνδρας, εἶπεν :

*Ἄντρες, ὅπ' ἔχετε ἄρματα
γιὰ φεύγετε στὰ Γιάννενα·
βοηθᾶτε τὰ παιδιὰ μας
τοὺς Τούρκους νὰ νικήσουμε.*

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Λεβέντης ἐρροβόλαγεν ἀπὸ τὰ κορφοβούνια
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
Εἶχε τὸ φέσι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα
κι' ἔστριψε τὸ μουστάκι του καὶ ψιλοτραγουδοῦσε.

Κι' ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ ψιλὴ ραχοῦλα,
καρτέρι πάει καὶ τοῦβαλε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.
— Γειά σου, χαρά σου Χάροντα.

— Καλῶς τὸν τὸν λεβέντη.

Λεβέντη, πόθεν ἔρχεσαι, λεβέντη, ποῦ πηγαίνεις;
— Ἀπὸ τὴ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπίτι μου πηγαίνω.

Πάω νὰ πάρω τὸ ψωμί καὶ πίσω νὰ γυρίσω.

— Λεβέντη, μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.

— Χωρὶς ἀνάγκη κι' ἄρρωστιά, ψυχὴ δὲν παραδίνω.

Μόν' ἔβγα νὰ παλαίψουμε σὲ μαρμαρένιο ἄλώνι,
κι' ἂν μὲ νικήσης, χάροντα, νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου,
κι' ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πήγαινε στὸ καλὸ σου.

Πιαστῆκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ πουρνὸ ὡς τὸ βράδυ,
κι' ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ πὸν πάει νὰ βασιλέψῃ.
ἄκοῦν τὸ νιὸ πὸν βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :

— Ἄσε με, Χάρε μου, ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω
 τί ἔχω πρόβατ' ἄκουρά καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι
 τί ἔχω γυναῖκα παρὰνιὰ καὶ χήρα δὲν τῆς πρόπει,
 τί ἔχω παιδὶ κι' εἶναι μικρὸ κι' ὄρφάνεια δὲν τοῦ μοιάζει.
 — Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιέται
 καὶ τ' ὄρφανὸ πορεύεται κι' ἡ χήρα κυβερνιέται.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐσὺ παιδί μου, ἐκίνησες νὰ πᾶς στὸν Κάτω Κόσμο
 κι' ἀφήνεις τὴ μανούλα σου πικρὴ, χαροκαμένη.
 Παιδάκι μου, τὸν πόνο σου ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω ;
 Ποῦ κι' ἂν τὸν ρίξω τρίστρατα, τὸν παίρνουνε οἱ διαβάτες,
 κι' ἂν τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τὰ πουλάκια.
 Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυά μου γιὰ τὸν ξεχωρισμό σου ;
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆς, χορτάρι δὲν φυτρώνει,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια.
 κι' ἂν τὸν σφαλίσω στὴν καρδιά, γρηγόρα σ' ἀνταμώνω.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

1

Ὡσάν γλυκόπνοο
 Δροσᾶτ' ἀεράκι
 Μέσα σὲ ἀνθότοπο,
 Ἐκεῖ τὸ παιδάκι
 Τὴν ὕστερη ἔβγαλε
 Ἄναπνοή.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του
 Εἰς τὸν ἀέρα
 Γλήγορα ἀνέβαινε,
 Πρὸς τὸν αἰθέρα,
 Σὰν λιανοτρέμουλη
 Σπίθα μικρή.

3

Ὅλα τὴν ἔκραζαν,
 Ὅλα τ' ἀστέρια,
 Κι' ἐκεῖνη ἐξάπλωνε
 Δειλὴ τὰ χέρια,
 Γιατί δὲν ἤξευρε
 Σὲ ποιὸ νὰ μπῆ.

4

Ἀλλά, νά, τοῦδωσε
 Ἐνα ἀγγελάκι
 Τὸ φιλὶ ἀθάνατο
 Στὸ μαγουλάκι,
 Ποῦ ἔξαφνα ἔλαμψε
 Σὰν τὴν αὐγή.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Τοῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθης,
δὲν θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο·
εἶμαι ὀμπρός του καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάη
πάνου στ' ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀποκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.

Ἦταν ἦσυχος κι' ἀκίνητος
ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
πὺρ τὸν ἄφησε ἡ ψυχὴ.

Μόνο μιὰ στιγμή πρὶν φύγη
τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀγοκίνησε τὸ χέρι.
Ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῆ.

Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

Ο ΒΟΡΙΑΣ ΠΟΥ Τ' ΑΡΝΑΚΙΑ ΠΑΓΩΝΕΙ

Ἦταν νύχτα. Εἰς τὴν στέγη ἐβογοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψηλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Τὶ μεγάλο κακὸ νὰ ἐμνηοῦσε
ὁ βοριάς πὺρ τ' ἀρνάκια παγώνει ;

Μέσ' στὸ σπῆτι μιὰ χαροκαμένη,
μιὰ μητέρα ἀπὸ πόνους γεμάτη.

στοῦ παιδιοῦ της τὴν κούνια σκυμμένη
δέκα νύχτες δὲν ἔκλειγε μάτι.

Εἶχε τρία παιδιά πεθαμένα.
Ἄγγελούδια, λευκά σὰν τὸν κρίνο.
Κι' ἓνα μόνο τῆς ἔμεινεν, ἓνα,
καὶ στὸν τάφο κοντὰ ἦταν κι' ἐκεῖνο.

Τὸ παιδί της μὲ κλάμα ἔβογγοῦσε,
ὡς νὰ ἐζήταε τὸ δόλιο βοήθεια
κι' ἡ μητέρα σιμά του ἔθρηνοῦσε,
μὲ λαχτάρα χτυπώντας τὰ στήθια.

Τὰ γογγύσματα ἐκεῖνα κι' οἱ θρηνοὶ
ἐπαγῶναν βαθιὰ τὴν ψυχὴ μου·
σύντροφός μου ἢ ταλαίπωρος ἐκείνη.
Ἄχ! καὶ τὸ ἄρρωστο ἦταν παιδί μου.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴ στέγη ἔβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ! μεγάλο κακὸ μοῦ ἐμνηοῦσε
ὁ βοριάς ποὺ τ' ἀρνάκια παγώνει!

Τὸ γιατρὸ καθὼς εἶδε, ἐσηκώθη
σὰν τρελλή! Ὅλοι γύρω ἔσωπαῖναν·
φλογεροὶ τῆς ψυχῆς της οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγι' ἀπ' τὸ στόμα της βγαῖναν:

— «ὦ! κακὸ ποὺ μ' εὗρηκε μεγάλο!
Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
Ἐνα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο·
σῶσε μοῦ το καὶ παρ' τὴν ψυχὴ μου».

Κι' ὁ γιατρὸς μὲ τὰ μάτια σκυμμένα
πολλὴν ὥραν δὲν ἄνοιξε στόμα.
Τέλος πάντων-ἄχ! λόγια χαμένα,
«Μὴ φοβᾶσαι, τῆς εἶπεν, ἀκόμα».

Κι' ἐκαμώθη πῶς θέλει νὰ σκύψη,
καὶ νὰ ἰδῆ τὸ σφυγμὸ του.
Ἐνα δάκρυ ἐπροσπάθη νὰ κρύψη,
πὺν κατέβη στὸ ὄχρὸ πρόσωπό του.

Στοῦ σπιτιοῦ μας τὴ στέγη ἐβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ! μεγάλο κακὸ μᾶς μνηοῦσε
ὁ βοριάς πὺν τ' ἀρνάκια παγώνει.

Ἡ μητέρα ποτὲ δακρουσμένο
τοῦ γιαιτροῦ νὰ μὴ νιώση τὸ μάτι,
ὅταν ἔχη βαριά ξαπλωμένο
τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεββάτι!

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ

(Απόσπασμα από τὸν «Τάφον»)

Α΄

Ἐφθιαστο κι' ἀστόλιστο
 Τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω.
 Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
 Τὴν ὄψη σου νὰ πλύνω.

Τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα
 Μὲ τὰ χουσὰ τὰ χτένια
 Πάρτε ἀπ' τὴ μανούλα σας
 Μαλλάκια μεταξένια.

Μήπως καὶ τοῦ Χάροντα,
 Καθὼς θὰ σὲ κοιτάξῃ,
 Τοῦ φανῆς ἀχαΐδευτο
 Καὶ σὲ παραπετάξῃ!

Β΄

Στὸ ταξίδι πού σὲ πάει
 ὁ μαῦρος καβαλλάρης,
 Κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
 Τίποτα νὰ μὴν πάρῃς,

Κι' ἄ διψάσῃς, μὴν τὸ πιῆς
 ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο
 Τὸ νερὸ τῆς ἀρνησιᾶς
 Φτωχὸ κομμένο δυόσμο!

Μὴν τὸ πιῆς, κι' ὀλότελα
 Κι' αἰώνια μᾶς ξεχάσῃς,
 Βάλε τὰ σημάδια σου
 Τὸ δρόμο νὰ μὴ χάσῃς.

Κι' ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
Μικρό, σὰ χελιδόνι,
Κι' ἄρματα δὲ σοῦ βροντᾶν
Παλικαριοῦ στὴ ζώνη.

Κοίταξε καὶ γέλασε
Τῆς νύχτας τὸ Σουλτάνο,
Γλύστηρησε σιγά, κρυφά.
Καὶ πέταξε' ἐδῶ πάνω.

Καὶ στὸ σπίτι τᾶραχνο
Γυρνώντας, ὦ ἀκριβέ μας,
Γίνε ἀεροφύσημα
Καὶ γλυκοφιλησέ μας!

Γ'

Στὸ δροσᾶτο μνημα σου,
Κι' ἀπάνω του καὶ γύρω,
Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θὰ σπείρω,

Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θ' ἀνθίση
Κάτω ἀπ' τῆς φωλίτσας σου
Τὸ μαῦρο κυπαρίσσι.

Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
Χορτάρια, καὶ τὰ χίλια
Μύρια χρυσολούλουδα,
Καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.

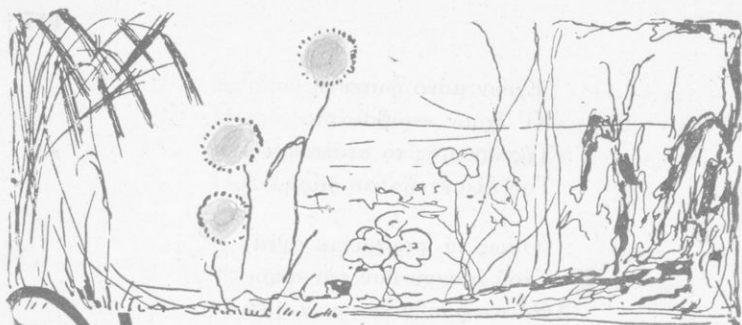
Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
Καὶ τὰ συνηθισμένα,
Ποὺ μὲ δίχως φύτεμα
Καὶ πότισμα κανένα

Ἔχουν μόνο φυτευτὴ
 Κι' ἔχουν περιβολάρη.
 Τῆς δροσιᾶς τὸ στάλαγμα
 Τοῦ ἡλιοῦ τὴ θεία χάρη.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτά,
 Στοῦ λάκκου σου τὴν ἄκρη
 Θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
 Τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ.

Θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
 Τ' ἀνέμισμα, καὶ θᾶναι
 Σὰν ψευδὰ παιδιάτικα
 Λογάκια, πὺ μεθᾶνε.

Θᾶχουνε τὸ σάλεμα
 Κάποιων χειρῶν, κι' ἀκόμα
 Θὰ μοιράζουνε φιλιὰ,
 Σὰν ἀπὸ κάποιου στόμα.



Χαρακτήρες καὶ τύποι

ΑΔΑΜ. ΚΟΡΑΗ

Ο ΚΑΛΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΒΟΛΙΣΣΟΥ

(*Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς*)

Ἡ συναναστροφή μου εἶναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις, παρὰ τὰ ἄλλα του προτερήματα, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται παπὰς ν' ἀναγινώσκη παρ' αὐτὸν ἐργηγορώτερα τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου. Εἰς τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὄρθρον τὸν συνέβη νὰ περιουσιθῆ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσον σφοδρά, ὥστε νὰ σβέση τὴν λαμπάδα. Ὅταν τὴν ἀναψαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σῆθητες. Δὲν ἐξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ βολισσινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπα-Τρέχας, καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρесе τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον, ἐὰν τὸν καλέσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἐξήκοντα τέσσαρα ταξίδια, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τοῦτο μόνον διαφέρει ὅτι τὰ ἔκαμε εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἐξήκοντα τέσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σὲ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια πολυπειρίας, ἐπέρασεν ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἕλληνας τὴν περιηγητὴς μὲ σκοπὸν ν' ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὀμήρου, εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια. Μόλις τὰ ἄκουσεν ὁ Παπα - Τρέχας νὰ συλλαλῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μ' ἐρώτησεν ἐκστατικὸς :

— «Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;» — «Τὴν ἀγγλικήν», τοῦ ἀπεκρίθη· καὶ ἡ ἔκτασις του ἔγινεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἠμπόρει νὰ χωρήσῃ τοῦ βολισσινοῦ Ὀδυσσεῶς ἡ κεφαλὴ, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατὸν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἐξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἑλλήνων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ γελᾷς τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπα - Τρέχα. Ἄλλὰ τί ἤθελες κάμει, ἐὰν παρὼν παρόντος ἤκουες αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους: «Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ μιλοῦν ἐγγλέζικα!»

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσης διὰ τοῦτο τὸν σεβάσιμον Παπα - Τρέχαν. Ναί, σεβάσιμος, ἀληθῶς εἶναι, ὡς σὲ τὸ λέγω. Μ' ὄλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρησιμοθηρίαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνοχίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν γύμνασιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐφρυτεύθη οὐρανοκατέβατος εἰς τὴν ψυχὴν του.

Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ ν' ἀναπληρώσῃ ὅ,τι ἔκαμον οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔπεμψε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Τσελεπῆ.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε χαρὰν, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐδιέτριψεν εἰς τὴν Βολισσὸν καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἠρώτησεν, «ἂν ὁ Ὀμηρος ἦτο Χριστιανός». «Ἀδύνατον ἦτο», τὸν εἶπα, «ἐπειδὴ ἔζη χρόνους, ἐνεακοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ».

Τί με ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο; — «Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα». Μὲ τὸ πρῶτον ἐνόει φανερὰ ὁ φιλάνθρωπος παππᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καταδικάσει τὸν Ὅμηρον, διότι ἐγεννήθη τόσον ἀρχύτερα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσμένω ἀπὸ τὴν ἀγγινοῖάν σου τὴν ἐξήγησιν. Ποίαν, εἰπέ μοι, συγγένειαν ἔχει τοῦ Ὀμήρου ἢ ποιήσις μὲ τὴν θαυμαζομένην ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ποιήσιν τοῦ κόσμου; Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μὲ βάλλει καθ' ἡμέραν προσασμῶζων ρητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἰδικὸς μου νοῦς δὲν βλέπει καμμίαν προσασμογὴν.

Μ' ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπώνεται γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἄφ' οὗ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου. «Διὰ τὴν σύνταξιν», μὲ εἶπε, «δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω, τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρῶγμα μὲ φαίνεται εὐκολώτατον». — «Πῶς, Δέσποτά μου;» — «Ἐχομεν», ἀπεκρίθη, «τόσους ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν λείπει μήτε πλοῦτος, μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους: εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν ἅγιον. . . τὸν ἅγιον. . . τὸν ἅγιον. . . (ἀπαριθμήσας ὀκτὼ ἢ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἡμῶν ἀρχιερεῖς), θέλουν σὲ γνωρίσει χάριν ἐπειδὴ τοὺς δίδεις ἀφορμὴν νὰ δείξωσι πόσον ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρῶγμα ἱερὸν εἰς τὴν πανιερότητά των». — «Πολλοὺς», ἀπεκρίθη, «ἀπ' ὅσους ὠνόμασες, ἐγνώρισα προσωπικῶς ἀληθῶς ἀνδρας ἱεροὺς καὶ σεβασμίους, μηδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των, ἀλλ' ὅμως ἀποστρέφομαι νὰ κάμω τώρα ὅ,τι δὲν ἔκαμα τὴν περασμένην ὄλην μου ζωὴν ἢ θέλεις, Δέσποτά μου, διὰ δέκα πέντε μηνῶν εἰς τὴν Βολισσὸν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμοζήτητης;» /

| — «Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο», μὲ λέγει, «ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω ἀποστραφῆν τὴν ἰδικὴν μου βοήθειαν». Εἰς τὰ ἀπροσδόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔπαθεν ἐκπληξιν, ὅταν ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν: διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τοῦ Ὀμήρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ τις βοήθειαν; χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπληξίν μου, μὲ προβάλλει ὁ καλὸς οὗτος παπᾶς δύο γρόσια*. — «Ταῦτα», λέγει, «ἔλαβα: σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα ταῦτα μόνα

ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω· πλειότερα ἂν εἶχα, πλειότερα μετὰ χαρᾶς ἤθελα σὲ δώσειν, διὰ τὸ νὰ τυπωθῆ τοῦ πατριώτου ἡμῶν Ὅμηρου ἢ ποιήσεις, τὸν ὅποιον ἐπεθύμουν νὰ ἐξεύρω εἰς ποίαν κατάστασιν νὰ εὐρίσκειται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα».

Μαντεύω τώρα, φίλε, τὴν περιέργειάν σου νὰ μάθης πῶς ἐφέρθην εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ παπᾶ· τὴν ἔλαβα, ἀσπαζόμενος μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος ἱερέως χεῖρα, ὅχι μόνον διὰ τὸ μὴ λυπήσω μὲ τὴν ἄκαιρον παραίτησιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ μ' ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἐκδοσιν ταύτην τοῦ Ὅμηρου βολισσινὴν ἐκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσὸν ἔλαβα πρώτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ἄκουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἢ πολλὰ μικρὰ τῶν ἐκκλησίων ἤμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μ' ὄλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προεστῶτας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομήν.

Ἐκοινώνησαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρεωζομένην δαπάνην, διὰ τὸ νὰ τελέσωσι κατ' αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον.

Ἄφ' οὗ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος παπᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας τοὺς εἶπε: «Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος, βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἄπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἐξεύρουν μήτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μήτε νὰ γράφωσι· πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἠθέλομεν πράξειν, βιάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργύρια, διὰ τὸ πληρῶνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσων ἢ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος, ὅτι μόνοι ἡμεῖς εἰς τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν». Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φίλε;

Ἄφῆνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμασὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως

τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέρομετρον μάκρος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρκοῦμαι εἰς ἓν ἀκρόμη, τὸ ὁποῖον μὲ φαίνεται ἀσυγχώρητον νὰ σιωπήσω. Ἦκουσεν ὅτι ἱερέυς τις, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐπεριήρατο τὴν νῆσον, ζητῶν νὰ ἐμβῆ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπα - Τρέχας ; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλλῃ νὰ δεχθῆ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ.

Μόλις ἔμαθαν οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κι' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντες με νὰ τὸ ἐμποδίσω.

Ἀφῆνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσῃ ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτὸν διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβα ταύτην τὴν ἀπόκρισιν : «Ἐγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος· τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν».

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα ν' ἀνταποκριθῶ ; Συνέκλαυσα κι' ἐγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ ἐπρόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλαμεν πάθει, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θωμιανῶν δὲν ἐπρόφθαναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀφήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὡς σὲ τὸν περιγράφω, ὁ ἀπλούστατος καὶ φιλάνθρωπος ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ. |

ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΨΥΧΗΣ

Ἐάν ὅλα τὰ συμβαίοντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἔπρεπε νὰ ταράττωσι καὶ νὰ μᾶς ρίπτωσιν εἰς ἀνησυχίαν, ἡ ψυχὴ μας ἤθελε βασανίζεσθαι ἀκαταπαύστως καὶ ἡ εὐθραστος αὕτη μηχανὴ τοῦ σώματος δὲν ἤθελεν ἠμπορεῖν νὰ ἀντέχη πολὺν καιρὸν εἰς τόσας ἀλλεπαλλήλους προσβολὰς τῆς τύχης, τὸ σιάδιον τῆς ζωῆς μας ἤθελε τελειώνειν δυστυχῶς καὶ παρὰ τοὺς ὠρισμένους ὅρους ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὁ φρόνιμος λοιπὸν καὶ σοφὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ μὲ βλέμμα γενικὸν ὅλον τὸ σύστημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· νὰ προβλέπῃ τί ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ ταράττεται εἰς τὰ συμβαίοντα.

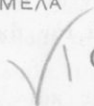
Ἡ διάθεσις αὕτη λέγεται ἰσότης ψυχῆς καὶ Ἄταραξία, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ συµμεταβάλλεται μὲ τὴν ἄστατον τύχην, ἀλλὰ νὰ φυλάττῃ πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα. Δὲν εἶναι βέβαια ἄλλο δυστυχέστερον παρὰ τὸν ἄστατον καὶ εὐμετάβλητον ἄνθρωπον, ὅστις κλίνει ὅπου φυσᾷ ὁ ἄνεμος τῆς τύχης· ὅστις λαλεῖ καὶ πράττει σήμερον οὕτω καὶ αὔριον ἀλλέως· ὅστις δὲν ἔχει καμμίαν σύστασιν οὐτ' εἰς τὸ πνεῦμα οὔτε εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐκ τούτων ψευδεῖς ὑποσχέσεις, ἐκ τούτων προδοσίαι κρυφαί, ἐκ τούτων ἀπάται, κολακείαι, δολιότητες καὶ ἐπιβουλαί. Δὲν ἐξεύρει κανεὶς πῶς νὰ φερθῇ μὲ ἀνθρώπους τοιοῦτου πολυμόρφου εἶδους. Τὸ παραμικρότερον συμβεβηκὸς τοὺς μεταβάλλει· ἡ πλέον ἐλαφρὰ δυστυχία τοὺς ἀπελπίζει· ἡ παραμικροτέρα ἐναντιότης τοὺς ἀνατρέπει, ὡς νὰ ἀγνοοῦν τὴν ἀστασίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων.

Ἄλλ' ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ σοφὸς πολὺ διαφέρει ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους· γνωρίζει τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων καὶ ἐξεύρει νὰ τὴν μεταχειρίζεται πρεπόντως καὶ ὅχι νὰ ὑποδουλῶνεται. Δὲν ἐκπλήττεται εἰς τὰ συμβαίοντα, διότι τὰ προβλέπει· εἰς ὅλα εἶναι ἔτοιμος.

Ἐξεύρων καλῶς τὰ χρῆματά του, ἐκτελεῖ αὐτὰ εὐχαρίστως, εἶναι πιστὸς καὶ ἀσφαλὴς εἰς τὰ συναλλάγματά του, εἰλικρινὴς εἰς τὴν φιλίαν του, τίμιος καὶ σύμφωνος μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰς ὅλους τοὺς τρόπους του. Ὅ,τι εἶναι σήμερον, τοῦτο καὶ αὔριον

καὶ μετὰ τὴν αὔριον καὶ πάντοτε. Ἐξέρχεται καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του μὲ τὴν αὐτὴν ἰλαρότητα· τὰ πλέον παρόδοξα εἰς τοὺς ἄλλους φαινόμενα εἰς αὐτὸν δὲν προξενοῦν καμμίαν ἔκπληξιν, διότι ἐξεύρει τὰς αἰτίας τῶν αἰσθητικώτερος εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων παρὰ τὰς ἰδικάς του, ἀντὶ νὰ χύνη μάταια ἢ ὑποκριτικὰ δάκρυα, μεταχειρίζεται τὰ πλέον δραστήρια μέτρα διὰ νὰ παρηγορῇ τοὺς δυστυχεῖς.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ



● ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ

Ἐσυνήθισαν νὰ παραβάλλουν τοὺς καλῶς ὀπλισμένους μὲ ἄστακόν. Ἡ πανοπλία ἐν τούτοις τοῦ ὄρεκτικῆς τούτου ὄστρακοδόμου εἶναι τίποτε, ἂν τὴν συγκρίνη κανεὶς μὲ τὴν πολεμικὴν ἐξάρτησιν ἑνὸς ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν μου.

Διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους ἀμελῶ ἐπίτηδες νὰ ἐξηγήσω, τὸν ἀνθρώπον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀναμφιβόλως εἶναι λείψανον ἄλλων ἐνδόξων ἐποχῶν τῆς Πλάκας* καὶ τοῦ Μεταξουργείου*, ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία ἐπροίκισε μὲ ἐν γκρά, μίαν ξιφολόγην καὶ ποσότητα φυσιγγίων, ἀρκετὴν διὰ τὴν ἀτομικὴν του ἄμυναν. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός. Ὁ γκράς, αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ξεσχίζει κρέατα καὶ σακατεύει ἀνθρώπους, τοῦ ἐφάνη ἀνεπαρκές. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ καλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν μίαν τεραστίαν μαυροβουνιώτικην καραισιτόλαν. Ἡ ξιφολόγη ἐπίσης φαίνεται, ὅτι δὲν τοῦ ἐνέπνεε καμμίαν ἀπολύτως ἐμπιστοσύνην, διότι μαζὶ μ' αὐτὴν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιστρατεύσῃ ὑπερμεγέθη κρεμαστὴν κάμαν. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἐβλέπατε ὀπλισμένον. Ἦτο ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ὄλων τῶν μικρῶν παιδιῶν εἰς τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας, ὅπου ὁ στρατὸς εἰσήρχετο νικηφόρος.

Ἐψηλὸς μὲ μουστάκες ὡς μακρὰ βοῖδοκέρατα, μὲ τὴν ὄψιν διαρκῶς ἀγριεμένην, ὡς νὰ τοῦ εἶχαν σκοτώσει πρὸ μικροῦ ὄλου τοὺς στενοὺς συγγενεῖς του, μὲ ἕνα γεῖσον πιλικίου τετρα-

γωνον ὡς ὑποστέγασμα καταστήματος, μὲ ἓνα πανταλόνι φουσκω-
 μένον ὡς φουφούλα εἰς τὰ γόνατα καὶ σφιγμένον εἰς τὰ σφυρά,
 ὅπως αὐτὰ τῶν ποδηλατούντων, ἐβάδιζεν ἢ μᾶλλον μὲ τὸν ἓνα
 ὄμον σταθερῶς ὑψωμένον ἐκολύμβα πλαγίως ὡς σαργός, ἔχων
 τὸν γκράν εἰς θέσιν «ἀναρτήσατε», τὰ φυσίγγια τοῦ γκρά χιαστί,
 ὅπως οἱ ἀντάρται, εἰς τὴν μέσσην του ζωσμένην τὴν καρραπιστό-
 λαν, ὑπὲρ τὴν καρραπιστόλαν τὰ φυσίγγια τῆς καρραπιστόλας καὶ
 τέλος παρὰ τὴν λόγχην κρεμασμένην τὴν τεραστίαν κάμαν.

Οὕτω πως μετημφιεσμένος παρουσιάσθη κατὰ τὰς παραμονὰς
 τοῦ πολέμου πρὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ σώματος, εἰς τὸ ὁποῖον
 προσεκλήθη, καὶ ὁ ὑπασπιστής, ὡσάν ἐμπαίζων τὴν πανοπλίαν
 του, τὸν διώρισε τί νομίζετε; Μάγειρον τοῦ Ἐπιτελείου! Πρὸς
 στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι θὰ γεμίση τὸ γκρά, θὰ βγάλῃ τὴν ξιφο-
 λόγχην, τὴν καρραπιστόλαν, τὴν κάμαν, ὅτι θὰ μεταβάλῃ τὸ ὑπα-
 σπιστήριον εἰς λίμνην αἵματος πρὸ τοιαύτης βαρυτάτης ὕβρεως.
 Ἀπεναντίας ὅμως, τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραξε μίαν ἱκανοποίη-
 σιν, τὴν ὁποίαν ἀναλόγως τῆς πανοπλίας του θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκ-
 φράσῃ μόνον, ἐὰν τὸν διέτασσον νὰ κάμῃ αὐτὸς καὶ μόνος ἔφο-
 δον ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ τάγματος.

Ἐπιστεύσαμεν, ὅτι παραλαμβάνων τὰ μαγειρικὰ σκεύη τοῦ
 Ἐπιτελείου θὰ ἐλάμβανε καὶ τὴν πρόνοιαν νὰ ἐλαφρώσῃ κάπως
 τὸν ὄπλισμόν του. Ἄλλ' ἠπατήθημεν. Ὁ ἄθλιος ἔψηνε τὸν κα-
 φὲν τοῦ μεράρχου εἰς τὸ καμινέτο μὲ ὀλόκληρον τὸν βαρὺν ὄπλι-
 σμόν του, εἰς τὸν ὁποῖον μάλιστα καὶ προσέθεσε μίαν τουρκικὴν
 παλάσκαν καὶ μίαν ἀκόμη ξιφολόγχην, τὴν ὁποίαν ἐσκύλευσεν
 ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δόξης δύο ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην εἰς τρόπον
 ὥστε κατήνησεν ἀληθῆς κινητὸν ὄπλοστάσιον.

Ἐν τούτοις δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ ἀδικήσω τὸν ἥρωά μου.
 Ἐδρασεν εἰς πολλὰς κρισίμους περιστάσεις. Εἰς τὴν ἐποποιεῖαν
 τῶν Γενιτσῶν ἔσφαξε δύο χῆνας, τὰς ὁποίας καὶ ἐμάθησε.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλάμβανε μέρος εἰς ὅλας τὰς μάχας.
 Ὅταν δέ, ἐκεῖ πού παρηκολούθει τὸν κοχλασμόν τῆς χύτρας,
 ἤκουεν ἀπὸ ἀποστάσεως μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας τὰς ἐχθρικὰς
 ὀβίδας νὰ ἐκρηγνυνται, ἀνέσπα τὴν κάμαν του, τὴν ἐκράδαινε
 εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐκραύγαζε στερεοτύπως:—Ἄχ! καὶ νὰ μὴν εἶ-
 μαι τώρα κεῖ πάνου, νὰ φάω αὐτιὰ καὶ μύτες!

Ἐβαζε κατόπιν τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην της καὶ ἀνεκά-

τευεν ἡσύχως τὸ φαγητὸν μὲ τὴν κουτάλαν. Ἦτο θρασὺς καὶ φορτικὸς πρὸς τοὺς συναδέλφους του, ἔγινε δὲ ἀκόμη αὐθαδέστερος, ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ μέραρχος εὗρισκε τῆς ἀρεσκείας του τὰ φαγητά. Ἦρχισε νὰ διατάσῃ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ ἐπεμβαίη παντοῦ, εἰς τὴν ὑγειονομικὴν, τὴν οἰκονομικὴν, ἀκόμη καὶ τὴν μάχιμον ὑπηρεσίαν. Ἡ μόνη ἐκδίκησις ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὑπέφεραν τὰς ἐνοχλήσεις του, ὑπῆρξεν ὅτι τὸν ἀπεκάλουν :

— Ὁ κύριος ὑπομέραρχος!

Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἀντὶ νὰ τὸν δυσαρεστῇ, ἀπεναντίας τὸν ἔκαμνε νὰ λάμπη ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

— Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, φίλε μου, μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν κάποιος ἀξιωματικὸς, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παρέσχεν ἀληθεῖς ὑπηρεσίας. Ἡ κακὴ ἢ καλὴ κατάστασις τοῦ στομάχου τοῦ Διοικητοῦ μιᾶς μεραρχίας δὲν εἶναι πρᾶγμα μικρὸν εἰς ἓνα πόλεμον. Τὸ νὰ κατορθώσῃ ἓνας ἄνθρωπος νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν τὸν στόμαχον εἰς ἄμεμπτον κατάστασιν, εἶναι ὡς νὰ συνεισέφερον ὑπὲρ τῆς νίκης τὴν δοῦσιν δύο τουλάχιστον ταγματῶν.



Λαυρικά

Γ. ΣΟΥΡΗ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Μπόϊ δυὸ πῆχες,
κόψη κακή,
γένια μὲ τρίχες
ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

Κούτελο θεῖο,
λίγο πλατύ,
τρανὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Δυὸ μάτια μαῦρα
χωρὶς κακία,
γεμάτα λαύρα
μὰ καὶ βλακεία.

Μακρὸν ρουθούνι
πολὺ σχιστό,
κι' ἓνα πηγούνι
σὰν τὸ Χριστό.

Πηγάδι στόμα
μὰλλιὰ χυτά...
γεμίξεις στρωῶμα
μόνο μ' αὐτά.

Μούρη ἀγρία
καὶ ζαρωμένη,
χλωμὴ καὶ κρύα,
σὰν πεθαμένη.

Κανένα χοῶμα
δὲν τῆς ταιριάζει
καὶ τὴν ἄκόμα
βαρὲς ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη,
ἔλο σχισμάδες
ῥφος τσιφούτη*
γιὰ μαστραπάδες.*

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΑΠΠΟΥΣ

«'Α ! ἔλεγ' ὁ Κοκκός :
 Παππούς νὰ ἦμουν τώρα,
 Νὰ κάνω τὸ σοφό,
 Νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
 ταμπάκο κάθε ὥρα.

»Νὰ ἔχω ἄσπρα γένια,
 Ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
 Σχολειό, νὰ μὴ πηγαίνω,
 Στὸ σπίτι μου νὰ μένω
 Καὶ ὄλο νὰ νυστάζω.

»Νὰ παίζω ὅλη μέρα
 Μὲ ἕνα κομπολόγι,
 Νὰ μὴ μοῦ λὲν δουλιά,
 Καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
 Καὶ νᾶχω καὶ ρολόγι.

«Νὰ λέω παραμύθια
 ἅπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
 Καὶ ὄλοι στὴ μιλιὰ μου
 Νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
 μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

»Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
 Εὐχὲς πολλὲς νὰ δίνω,
 Καὶ σ' ὄλους σεβαστός,
 Νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

»Νᾶχω καὶ μιὰ μαγκούρα
 Νὰ κάνω τὸν κακό,
 Κι' ἄμα θυμὸς μὲ πάρη,
 Ν' ἀρχίζω στὸ συλιάρι
 Καὶ τὸν τρελλό—Κοκκό».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
 Μὲ γνώση παιδική.
 Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει
 Πῶς θέλουν ὄλ' οἱ γέροι
 Νὰ γίνουνε Κοκκοί.

ΙΩ. ΒΗΛΑΡΑ

Ο ΨΕΜΑΤΑΡΗΣ

Τόσο ὁ Μυθούλης νὰ ψεματᾶν
 ἀπὸ μικροῦθε τὸ συνηθάει,
 ὅπου ἢ γλῶσσα νὰ τοῦ λαθέψη
 δὲν εἶναι τρόπος καὶ ν' ἀληθέψη.
 Κι' ἂν κανένα ἀπ' ὅσα λέγει,
 τὸ δέχει' ἄλλος καὶ τοῦ τὸ στρέγει
 τὰ ψέμματά του διπλὰ ἀρμαθιάζει,*
 μὲ γληγοράδα τ' ἀπανωτιάζει,
 σὰ νὰ φοβοῦταν, μὴν ὑποπέψουν
 ἀλήθειαν εἶπε καὶ τὸν πιστέψουν.
 Μεγάλη ἀνάγκη τὸν καταφέρει
 μιὰ κάποια ἀλήθεια νὰ ἀναφέρει.
 Μόν' δὲν προφτάνει νὰ τὴν προβάλλη,
 κανεὶς δὲν μνήσκει* αὐτὶ νὰ βάλῃ
 καὶ τὸν ἀφήνουν, προτοῦ ἀκόμα
 καλαρχινήσῃ ν' ἀνοίξῃ στόμα.
 Λοιπὸν ὠρκίσθη ἀπ' ὅ,τι ξέρει
 νὰ μὴν τραβήσῃ ποτέ του χέρι
 κι' ὡς νὰ πεθάνῃ, νὰ μὴ θελήσῃ
 ποτέ του ἀλήθεια νὰ ξεφωνήσῃ.
 Πολλοὶ παντέχουν πὼς μᾶς γελάει.
 τοῦ ψεύτη ὁ λόγος, λέν, δὲ φελάει*.
 'Εγὼ σᾶς τάζω, πὼς τὸν κρατάει,
 αὐτὸν τὸν ὄρκο δὲν τὸν πατάει.



ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

|— Γιαγιά, αλήθεια άπόψε άνοίγει ό ούρανός ;

— Ναί, παιδάκι μου, γιατί ξημερώνουν τ' άγια Θεοφάνεια. Και όποιος άγρουπήση και προφθάση σ' εκείνην την άπόκρυφην ώρα...

— Τό ξέρω, γιαγιά μου, τό ξέρω! Μπορεί νά ζητήση ό,τι θέλει άπ' τό Θεό και τοῦ γίνεται!

— Ναί, μά φτάνει νά τοῦ ζητήση ένα προΰμα μονάχα.

Τό παιδάκι άπεφάσισε ν' άγρουπήση. Κοντά στην κάμαρά του άπάνω ψηλά, ήταν η πόρτα πού έβγαине στο ήλιακωτό*. Χωρίς νά τό ιδή κανείς, κουκουλώθηκε με τό παπλωματάκι του, πήρε τό προσκεφάλι του και πήγε νά ξαπλωθή εκεί έξω. Δέν είχε φόβο κανένα· ό παπάς είχε βγή εκείνη την ήμέρα με την άγιαστούρα του και είχε διώξει όλους τούς καλικαντζάρους πού περπατούσαν στη χώρα κι' έπαιρναν τά παιδιά. Στη χειμωνιάτικη νύχτα τό ζέσταινε τό πάπλωμα κι' η έλπίδα.

*Ήταν άργά. . . Σκοτάδι και σιωπή άπλωνότανε κάτω σ' όλη την κοιμισμένη πόλη. Έδω κι' εκεί μονάχα έτρεμόκαιγε κανένα φανάρι σάν μάτι νυσταγμένο, και τ' άγιασμένα νερά τής λίμνης εκεί πέρα έλαμπύριζαν στη μυστική άστροφεγγιά. Άπέραντος θόλος σάν άπό μαύρο βελούδο, καρφωμένο με διαμαντένια καρφιά, τό σκέπαζε ό ούρανός. |Και τόν έκοίταζε με άνήσυχα μάτια τό παιδάκι κι' έπερίμενε ήσυχα ν' άνοίξη. Ό,τι ζητούσε τότε θα

— Ἄγγελος. . . ἐπιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος· εἶμαι ὁ Πλοῦτος, πὺν ζήτησες ἀπόφε. Ἐκεῖνος πὺν ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου καὶ μ'ἔστειλε. Μιά στιγμή πρωτύτερα ἂν πρόφτανες νὰ πῆς τ'ὄνομά μου, θ'ἀρχόμουν νὰ σὲ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα πὺν ἄφησες νὰ μιλήσης κι' ἔγινε ζήτημα ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρη ἢ ὄχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔλθω μονάχα καὶ νὰ σὲ ξαναρωτήσω. . . καὶ ὅ,τι μοῦ πῆς, θὰ κάνω. Ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου; Ἐμένα ζητεῖς καὶ ἐπιθυμεῖς πραγματικῶς, ἀφοῦ ξέρεις, ὅτι μονάχα ἓνα πράγμα ἔχεις δικαίωμα νὰ ζητήσης; Ἄν εἶν' ἔτσι, πὲς μου το νὰ μένω μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπ' τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε :

— Σένα θέλω, Πλοῦτε μου. Σὲ θέλω νὰ μείνης πάντα μαζί μου. Εἶδα, ὅτι ὄλη ἡ εὐτυχία βρῖσκεται πάντα μὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν σὺ εἶσαι τ'ὄνειρό μου.

— . . Βλέπω, ὅτι μ' ἀγαπᾷς πραγματικῶς καὶ ἤθελα νὰ μείνω μαζί σου. . . Ἀλήθεια! Τί ἔμορφη ζωὴ πὺν θὰ περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος θὰ σκύφῃ στὸ διάβα μας σὰν θὰ βγαίνουμε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια ὀλομάραμα, θὰ κοιμώμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκεπαζώμαστε μὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερὸ ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελουδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θὰ ἀκουμπᾷ τὸ κορμί, ἢ θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θ'ἄχουμε δούλους καὶ δοῦλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας πὺν θ' ἀναπνέουμε, ἀπὸ τ' ἀνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπῃ στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο. Θὰ βγαίνουμε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα· θὰ πηγαίνουμε στὰ θεάτρα, στοὺς χοροὺς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέσῃ. Θὰ ταξιδεύουμε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸν χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχουμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰν φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμᾶτο χρυσὰ φλουριά τόσα, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ κάνουμε καθ' ἐπιθυμία, πὺν ἤθελε μᾶς γεννηθῇ. . .

— Ἄ! Τί καλά! ἔφώναξε τὸ παιδάκι, καὶ τὸ γέλιο δὲν θὰ

λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλη μας καὶ ἡ χαρὰ ἀπ' τὴν καρδιά μας. Κάθισε Πλούτε. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καὶ εὐτυχής!

Ὁ νέος ἔχασε μὲ μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ ραβδί του καὶ μὲ περίλυπη φωνή:

— Αὐτὸ εἶναι ἴσα-ἴσα, πὸν θέλω νὰ σοῦ πῶ... Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ, ὅτι δὲν θὰ λείπη ἀπὸ τὰ χεῖλη σου τὸ γέλιο κι' ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρὰ... Ἄ, ὄχι, ὄχι...

— Μὰ γιατί;

— Γιατί; Δὲν σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πὸν μοῦ ἔχεις νὰ σκεφθῆς ποτέ;.. Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάμω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη;.. Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲ θὰ μὲ θέλῃς, γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιαιτροὺς καὶ γιαιτρικά; Ποιὸς σοῦπε πὸς μαζί μου δὲν θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βισάνου σὲ δικαστήριον;.. Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι δὲν θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅ,τι ἔχεις πειδὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμον καὶ πολῦτιμον; Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἂν μὲ μένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία, ἐκείνη πὸν θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, σὰν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ ψέμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλὴ; Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τὶς χάρες τῆς καλῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποιὸς σ' ἐβεβαίωσε, ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ ἁρμονία;.. Ἄ, πόσο ἐστάθηκες παιδάκι μου ἀπατημένος! Ἐγύρευες ἀπὸ μένα, ἐκεῖνον πὸν ἔπρεπε νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία.

— Ἄπὸ τὴν Εὐτυχία... ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Εὐτυχία. Καὶ πῶς; Δὲν τὴν ξέρεις; Εἶν' ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἡ Εὐτυχία, ἔμορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλῆ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε, γιατί μ' ἀφήνει τὶς περισσότερες φορὲς καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια, ὅπως κι' ἐγὼ πηγαίνω καμὶά φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις παιδί μου! Αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰν σωματοφυλακὴ, ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνὲς πὸν γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της, νὰ σὲ κάμῃ νὰ μὴ λείπη ἀπ' τὰ χεῖλη σου τὸ γέλιο κι' ἀπ' τὴν καρδιά

σου ἢ χαρά, ἀδιάφορο ἂν θὰ κατοικῆτε στὴν καλύβια ἢ στὸ παλάτι, ἂν θὰ φορῆτε χρυσὰ ἢ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρησέ με, δὲν τὸ σκέφτηκα. Ἔκανα λάθος. Τὴν Εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν Εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν Εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα πράμα μονάχα, βλέπεις, μοῦ εἶναι συγχωρεμένο νὰ ἔχω, καὶ ἄλλο καλύτερο ἀπὸ τὴν Εὐτυχία δὲν ὑπάρχει. . . ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου Πλοῦτε! Τὸ βλέπω, τώρα τὸ ἐννοῶ.

— Θέλεις λοιπὸν τὴν Εὐτυχία. Καλά, φεύγω, Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲν μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατί δὲν ἐπρόφθασες νὰ μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλην ὥρα. Τί τυχερὸς πὺρ στάθηκες! Ἄλλιώτικα δὲν θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια. . . Χαῖρε· εἶπε ὁ Πλοῦτος κι' ἔξαφανίστηκε.

Τὸ παιδάκι ἐδόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρόνου, πιδ φωτισμένο καὶ πιδ ἥσυχο, ν' ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὴν Εὐτυχία, μονάχα τὴν Εὐτυχία.

I. ΠΟΛΕΜΗ

ΔΥΟ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

Ἀπὸ τὶς ἴδιες μέλισσες ἀνάλυσαν κερί
καὶ δυὸ λαμπάδες ἔπλασαν μὲ σκαλιστὰ στολίδια,
Δίδυμες κι' ὅμοιες ἀδελφές ὁ κόσμος τὶς θαρρεῖ,
μὰ ἂν ἦταν ἴδια ἢ ὄψη των, μοῖρα δὲν εἶχαν ἴδια.

Τὴ μιὰ ἀπ' τὶς δυὸ τὴν ἀναψαν σὲ γάμους καὶ χαρές,
κι' ἡ φλόγα τῆς χρυσόφεγγε στὴν πύρινην ὀρμὴ τῆς·
κι' ὀλόγυρά τῆς στάζοντας ἀναλυτὲς σειρές,
δάκρυα χαρᾶς ἐστάλαξε στ' ὠχρόλευκο κορμί τῆς.

Τὴν ἄλλη, ὠϊμέ! τὴν ἀναψαν στὸ πλάι ἐνὸς νεκροῦ,
κι' ἡ φλόγα τῆς παράδεσνε, τὴ λάμπη τῆς γιὰ ναῦρη·
ἄκουγε λόγια θλιβερὰ παράπονου πικροῦ,
καὶ δάκρυα λύπης στάλαξε στὴ σκέπη τῆς τὴ μαύρη,

Τέλειωσ' ὁ γάμος· ἔθαψαν καὶ τὸ νεκρὸ στὴ γῆ...
 Κι' ὅταν τὴ μιὰ τὴν ἔσβησαν κι' ἔσβῆσαν καὶ τὴν ἄλλη,
 καμιὰ ἀλλαγὴ στὴν ὄψη των, καμιὰ, καμιὰ ἀλλαγὴ...
 Δίδυμες κι' ὅμοιες ἀδελφὲς ἐφαίνονταν καὶ πάλι...

"Ανθρωπε, σὺ ποὺ χαίρεσαι καὶ ζῆς μεσ' στὴ χαρὰ,
 κι' ἄνθρωπε, σὺ ποὺ θλίβεσαι καὶ καρτερεῖς ἀκόμα,
 ὅταν θὰ σβήσῃ τῆς ζωῆς ἡ λάμψη μιὰ φορὰ,
 δίδυμοις κι' ὅμοιους ἀδελφούς θὰ σᾶς δεχθῆ τὸ χῶμα.

ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Α'

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἤσυχο μιὰ μέρα,
 ρυάκι κρυσταλλένιο,
 τὸ πράσινο διαμάντωνε χορτάρι πέρα - πέρα,
 κι' ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.
 Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι' αὐγὴ πολὺ ἀκόμη,
 ὅταν ἐφάνησαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρομοί.

Β'

Συνομιλοῦσαν κι' ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι,
 κι' εἰς ρίζα δένδρου ἐκάθησαν ἐπάνω κουρασμένοι.
 Ὁ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
 τὰ πόδια· μ' ἄταχτα μαλλιά καὶ γένεια μεپردεμένα.
 Τὸν ὀνομάζανε *Βοριά*. Οἱ σύντροφοί του πάλι
 γυναικῆς ἦτανε· ἡ μιὰ, σὰν γίγαντας μεγάλη·
 κάθε πνοή της ἔκαιγε, σπινθήριζ' ἢ ματιὰ της...
 καὶ σὰν δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.
 Ὁ κόσμος τὴ φοβότανε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε
 καὶ τ' ὀνομά της ἔλεγαν *Φωτιά*, ὅπου περνοῦσε.
 Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκιὰ γαλανομάτα

καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν,
τὰ μάτια τῆς ἐντροπαλὰ καὶ ἀγγελισμό γεμάτα
κάτω στὴ γῆ ἐβλέπανε. *Τιμὴ* τὴν ἐκαλοῦσαν.

Γ'

Ἐφοῦ ξεκουρασθήκανε, εἶπ' ὁ Βοριάς: «Φοβοῦμαι,
μήπως ἐκεῖ πού τρέχομε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε.
Γιὰ πέστε, ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωρισθοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη;»
«Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὔρετε μπορεῖτε:
Ὅπου κοιτάξετε καπνό, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε...»

Κι' εἶπ' ὁ Βοριάς: «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα
κι' ὅπου τὰ φύλλα σείνονται, θὰ μ' εὔρετε κι' ἐμένα!»
—«Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμὴ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε;»

Κι' ἐκείνη ἀνεστέναξε· «Ἄν ἴσως μ' ἀγαπᾶτε,
τοὺς ἀποκριθῆκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.

Ἄν φύγω, μήτε Ἄνεμος μήτε Φωτιά μὲ φθάνει
Κεῖνος πού χάνει τὴν τιμὴ, γιὰ πάντα τήνε χάνει!

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Ὅταν ἡ θάλασσα γλυκὰ
στὴν ἄμμο ψιθυρίζη,
σὰ νὰ τὴ νανουρίζη,
τί τάχα λέγει μυστικά,
τί λέγει στ' ἀκρογιαλί;
Τοῦ λέγει: — Ἀκρογιαλί,
μὴν ἀπ' τὸ φλοῖσβο γελασθῆς
καὶ στῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἥσυχην ἀγκάλη.
Μὴ στὴν γαλήνη πιστευθῆς·
θάρθῃ κι' ἀνεμοζάλη.

Κι' ὅταν ἡ θάλασσα μ' ὀργῆ
 κυλᾷ τὰ κύματά της,
 κι' ἀφορίζουν τὰ βουνά της
 καὶ φοβερὰ ἠχολογῆ,
 τί λέγει ἄραγε στὴ γῆ
 μὲ τὰ μουγκρίσματά της
 ἢ ἄγριά της ἢ κραυγὴ ;
 Λέγ' ἢ κραυγὴ ἐκείνη :
 — Τὸν κόσμον θὰ χαλάσω,
 ἀλλ' ὅμως θὰ περάσω,
 καὶ θᾶρθη καὶ γαλήνη.

I. ΒΗΛΑΡΑ

1 ΚΟΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΑΛΕΠΟΥ

1

Στὸ δένδρο ἀπάνω ὁ Κόρακας
 Ἐκάθισε ἀπειώνας,
 Στὴ μύτη του βαστώντας
 Μιὰ γροῦδα * ἀπὸ τυρί.

2

Ἡ ἀλεποῦ διαβαίνοντας
 Καταλαχοῦ ἀπέκει,
 Τὸν βλέπει κοντοστέκει
 Ἡ παραπονηρή.

3

Καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
 Τὸ πῶς νὰ τὸν γελάση
 Καὶ τὴ χαψιὰ νὰ φτάση
 Ὅχ τὸ κλαροῖ ψηλά.

4

Κοντὰ στὴ ρίζα ἐζύγωσε
 Καὶ μὲ ταπεινωσύνη,
 Πλαστὴν ἀγαθοσύνη,
 Τὰ μάτια χαμηλά :

5

«Κῦρ Κόρακα», τοῦ φώναξε,
 «Πετούμενο ἀντρειωμένο,
 Μὲ χάρες στολισμένο,
 Ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

6

ᾠ! πόσο ὠραῖα καὶ ὄμορφα
 Ἀστράφτουν τὰ λαμπρά σου
 Ἀμίμητα φτερά σου
 Σὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

7

ᾠ! πόσο μέλη σύμμετρα.
 Ὁρέχτηκε ἡ φύση
 Ἐσένα νὰ χαρίσῃ
 Μὲ τέχνη χωριστή.

8

Ἄμ' ἡ λαλιά σου τάχατε
 Σὰν τί γλυκάδες νᾶχη;
 Καλότυχος πὸν λάχη
 Νὰ τὴν ἀφηκραστῆ*».

9

Καὶ ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
 Ν' ἀκούσῃ, δὲν κρατιέται,
 Σὲ τόπο δὲν χωριέται,
 Μήτ' ἔχει ὑπομονή.

10

Τὸ λιάραγκά του ἐτέντωσε,
 Τὶς γκράβρες* ἀρχινάει.
 Καὶ τὸ τυρὶ ἀπολνάει,
 Νὰ δείξῃ τὴ φωνή.

11

Ἦ ἀλεποῦ ἀρπάζοντας
 Τὴ γρούδα, τὸν τηράει,
 Τὸν ἀποχαιρεταί,
 τοῦ λέγει: «Ὅλα καλά

12

Τὰ ἔχεις, φίλε, ἐξαίρετα·
 Μόν' ἓνα νὰ πασχίσης
 Ἐκόμα ν' ἀποκτήσης
 Κύρ Κόρακα: μ υ α λ ά!

I. Π Ο Λ Ε Μ Η

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ ΚΑΙ ΜΥΡΜΗΓΚΙ

(Διάλογος)

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἔχω πολλὰ παραπόνα, μυρμήγκι μου, μαζί σου.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πολὺ λυποῦμαι τζίτζικα, κι' ἀμέσως ἐξηγήσου.
 Ποτὲ δὲν ἔκανα κακὸ καὶ βλάβη σὲ κανένα·
 κι' ἔπειτα τίποτε κοινὸ δὲν ἔχω ἐγὼ μὲ σένα.
 Λοιπὸν;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μ' ἔκακολόγησες καὶ μὲ τὸ παραπάνω,
 κι' ἔτσι καὶ τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν τιμὴ μου χάνω,
 κι' ἐγίνηκα παράδειγμα μωρίας στοὺς ἀνθρώπους.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Σ' ὀρκίζομα στὸ σκύβαλο πὺν κουβαλῶ μὲ κόπους,
 πὼς δὲν σὲ νοιώθω τί μοῦ λές.

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἄμέσως θὰ μὲ νοιώσης,
 ἂν θέλῃς λίγη προσοχὴ στὰ λόγια μου νὰ δώσης.
 Καὶ πρῶτα-πρῶτα γνώριζε, πὼς πρὶν στὰ δέντρ' ἀνέβω,
 ἔκατοικοῦσα μέσ' στη γῆ κι' ἐγώ.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Δὲν σὲ πιστεύω.
Τότε, ποῦ βρῆκες τὰ φτερά ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μεγάλωσαν ἀγάλι,
ὅταν στὸ πρόσωπο τῆς γῆς ἐπρόβαλα καὶ πάλι,
γιατὶ προτοῦ χωθῶ στὴ γῆ, ἤμουν ψηλὰ στὸ χῶμα
μικρός, μικρὸς σὰν τὸν κοριὸ καὶ πιὸ μικρὸς ἀκόμα,
κι' ἀνοιξα τρύπα καὶ βάθειά μέσα στὴ γῆ ἐμπῆκα
κι' ἔκανα τὸ σπιτάκι μου κι' ἐκεῖ τροφήν εὗρῆκα.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Καὶ δὲν ἀνέβαινες ποτὲ κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴν τρύπα ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ποτὲ μου δὲν ἀνέβαινα, γιατί, καθὼς σοῦ εἶπα,
δὲν μοῦλειαπ' ἢ τροφή.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Λοιπόν ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Στῆς γῆς τὰ καταχθόνια
σιγὰ-σιγὰ μεγάλωνα κι' ἔμεινα δέκα χρόνια.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πῶ ! Πῶ ! δὲν ἐβαρέθηκες ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Καὶ τ' ἤθελες νὰ κάνω ;
Ἔτσι τὸ πρόσταξε ὁ Θεός. Κι' ἦρθα στὴ γῆν ἀπάνω
ἐφέτος μόλις ἄρχισε ζεστὸ τὸ καλοκαίρι
καὶ τὰ φτερά μου ἐστέγνωσεν ὁ ἥλιος καὶ τ' ἀγέρι,
καὶ στὴ στιγμούλα πέταξα στοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ
κι' ἄρχισα τὸ τραγούδι μου μὲ πρόσχαρη καρδιά.
Οἱ γεωργοὶ ποὺ σκάβουνε κι' ἐκεῖνοι ποὺ θερίζουν
μ' ἔχουν χρυσή των συντροφιά καὶ χάρι μου γνωρίζουν.
Ἐσὺ μονάχα βρέθηκες νὰ μὲ κατηγορήσης.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτα καὶ νὰ μὲ συγχωρήσης·
οὔτε καὶ ξέρω τὶ μοῦ λές, μὰ τὸ σπυρὶ τὸ στάρι !

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο καὶ σὺ κρυφὸ καμάρι.
Ἐσὺ δὲν μ' εἶπες ἄεργο, δὲν μ' εἶπες ἀκαμάτη
κι' ἄμυαλο κι' ἀσυλλόγιστο ;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Γιὰ πρόσεχε κομμάτι !
Δὲν εἶμαι ἐγὼ κακόγλωσσος, κι' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια.

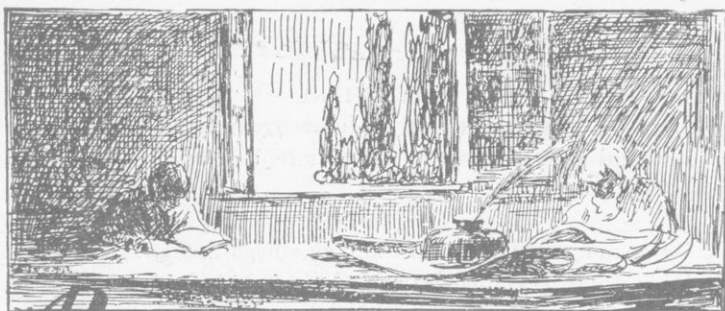
ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ναί, τᾶπες καὶ τὰ κήρυξες κι' ἐπλάσες παραμύθια,
πὼς τὸ χειμῶνα κάποτε μὲ χιόνια καὶ μὲ πάγο
ἐπέινασα κι' ὁ δυστυχῆς δὲν εἶχα τὶ νὰ φάγω
καὶ σὰν ζητιάνος ταπεινὸς ἦρθα, καθὼς ἐκεῖνοι,
μὲ κλάματα στὸ σπίτι σου ζητώντας λεημοσύνη.
Κι' ὅταν ἐσὺ μ' ἐρώτησες :—Σὰν ἦταν καλοκαίρι,
Τί ἔκανες, παρακαλῶ ; σοῦ εἶπα—Ποιὸς δὲν ξέρει
πὼς τραγουδοῦσα ὀλημεριζ χωοὶς καμμιὰ φροντίδα ;
Καὶ τότε μ' ἀπεκρίθηκες :— Αἴ ! τότε χοροπῆδα !
Πὼς ἦρθα τὸ χειμῶνα ἐγὼ τροφή νὰ σοῦ ζητήσω,
ἀφοῦ χειμῶνα μῆτε ζῶ μῆτε μπορῶ νὰ ζήσω ;
Κι' ἐπειτα τί εἶν' αὐτὴ ἡ τροφή πού θὰ ζητοῦσα τάχα·
ἐνῶ ὁ καῦμένος τρέφομαι μὲ τὴ δροσιὰ μονάχα ;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Αὐτὸ τὸ ψέμα, τζίτζικα, ὁ κόσμος τῶχει βγάλει
τὸ ξέρω πὼς δὲν μοιάζομε, ἀλλ' ὅμως ξέρω πάλι,
πὼς ὁ Θεὸς πού ἐπλάσεν ἐσέ, ὅπως καὶ μένα
ξεχωριστὸ προορισμὸν ἔδωκε σιὸν καθένα.
Κι' εἴμαστε χρήσιμοι κι' οἱ δυὸ φίλτατε τζίτζικά μου,
ἐσὺ μὲ τὸ τραγούδι σου κι' ἐγὼ μὲ τὴ δουλιὰ μου.
Λοιπόν, ἄς λησμονήσωμε τὰ ψέμματα τοῦ κόσμου
κι' ἀγκάλιασέ με γρήγορα κι' ἕνα φιλάκι δός μου !

(Ἐγαγκαλίζονται καὶ φιλιούνται)



Βιογραφικοί σημειώσεις

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρα, εἶτα ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὴν ποίησιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀφωσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, κινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογεᾶς του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως. Ὅταν δὲ τέλος τὸ 1864 ἡ Ἑπτάνησος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βουλευτῶν, οἵτινες, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρως πλέον Ἑπτανήσου, εἰσηλθόντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μειὰ τινος ὅμως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτῆμα του Μαδουρή, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικὴν του παραγωγὴν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἱστορικὰς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ Ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του εἶναι: 1) «Στιχορρογῆματα», συλλογὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσυνα», μὲ τὰ ὅποια ἤρχισε νὰ γίνεταί πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὰ Φροσύνη», μακρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται



εἰς διάφορα τραγικά γεγονότα τῆς σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐν Ἡπείρῳ. 4) «Ἀθανάσιος Διάκος» ἐπικολυρικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν τόσον συγκινητικὴν προσευχὴν τοῦ Διακού. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἐξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἐπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐνετοκρατίας τῆς Ἐπτανήσου. τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου (1879).

Γνωστὰ εἰς ὅλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του», ἡ «Φυγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ», ὁ «Βράχος καὶ τὸ κῦμα», ἡ προσφώνησις εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄, ὁ «Κίττος καὶ τὸ Γεράκι» κλπ.

Τὰ «Ἄπαντα» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρσάλη εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἷς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δρᾶσις αὐτοῦ ἤρχισεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηύθυνε τὴν ἐκεῖ Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως ἔσπευσεν εἰς Ὑδραν, ὅπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἴονίου Ἀκαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀριστύστατον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραψε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἠθικῆς». «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς

γλώσσης», «Στοιχειὰ Φιλοσοφίας», «Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς» κ.ἄ.

Ὁ Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοί τῆς προγενεστέρως καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασσικὴν παιδείαν.

Βηλαράς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέβη εἰς Πατάβιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἰατρὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Μετὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἡ οἰκία του κατεστράφη καὶ ὁ Βηλαράς κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1814 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομείκη Γλῶσσα», τὸ ὁποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κριτῶνος». Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἰσχυροῦς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθησαν τὰ «ποιήματα καὶ πεζὰ» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομουμαχίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παρωδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσότερα ποιήματά του εἶναι ἔμμετροι ἀποδόσεις ἢ ἀπομιμήσεις τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Βηλαράς ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ χαριεῖς στιχουργός, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στίχοι του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμόν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαράς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μας Σολωμοῦ.

Βιζυηνὸς Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύνην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἦλθεν εἰς Ἀθήνας νέος καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς Εὐρώπῃν παρακολουθήσας ἐκεῖ φιλοσοφικὰ μαθήματα.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας διετέλεσε καθηγητής. Μετά τινα ὄμως χρόνον παθὼν διανοητικὴν διατάραξιν ἀπέθανεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τὸ 1896.

Ὁ Βιζυηνὸς ὑπῆρξε ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος. Τὰ θέματα τοῦ ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας τοῦ πατρίδος. Ἐγραψε ποιήματα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀτθίδες Αὔραι» Λονδῖνον 1884, «Ποιήματα» Ἀθῆναι 1886, ἐπίσης δὲ Πεζά: «Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου καὶ ἄλλα διηγήματα». Πλὴν τούτων ἔγραψε πλῆθος ποιημάτων καὶ διηγημάτων δημοσιευθέντων εἰς πλεῖστα περιοδικά.

Τὰ ἔργα τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι γραμμένα μὲ χάριν καὶ ἀπλότητα, κατορθώνουν δὲ πολλάκις νὰ κινήσουν τὴν βαθεῖαν συγκλήσιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου.



Βικέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βεροῦσας, ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος μὲ τὸ ἐμπόριον ἐπὶ 24 ἔτη. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐπ' ἀρχετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξε πρὸς τοῖς ἄλλοις μεγάλην κοινωνικὴν δρασιν. Ἰδρυσεν τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», τὸν Οἶκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιβιτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν κλπ. Ἀπέθανε τὸ 1908.



Ἐργα τοῦ εἶναι: «Στίχοι» ἤτοι συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σουηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἔξεπρόγησεν ἑμιέτρους μεταφράσεις εἰς ἀπλὴν καὶ ὀμαλὴν γλῶσσαν τμημάτων τῆς «Ὀδυσσεΐας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ δραματικοῦ Σαίξπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωὴ μου».

Ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἠθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθηματοῦ καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας. Κυρίως ἠσχολήθη καὶ ἠρεύνησε λεπτομερείαις, ἔγγραφα, ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Τὰ προΐοντα δὲ τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας, ἀνέλαβε δὲ ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν ὅμως τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραψεν ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς τὴν ὁποίαν ἠρεύνησεν. Ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ: «Ἱστορίαι τοῦ Γιάννου Ἐπαχίτη». «Ἔρμος κόσμος», διήγημα, «Τοῦ Χάρου ὁ χαλασμός» πεζὴ σάτυρα, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1913 καὶ εἰς δευτέραν συμπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τόμον περιέχονται διηγήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ὑποδείγματα ὕφους καὶ γλώσσης.

Γρανίτσας Στέφανος

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἐπί τινα χρόνον ἐξελέγη βουλευτῆς Αἰτωλοακαρνανίας. Παραλλήλως πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἠσχολήθη ὡς φυσιολάτρης μὲ ἐπιστημονικὰς μελέτας διὰ τὴν φύσιν, τὰ δάση της καὶ τὰ ζῶα της, ἐπίσης δὲ κατέγινεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἐγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, ἀγροτικά ποιήματα, περιγραφὰς καὶ λαϊκὰς παραδόσεις διὰ τὰ ζῶα τῆς πατρίδος του, αἱ ὁποῖαι

ἔξεδόθησαν μὲ τὸν τίτλον: «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου». Τὰ ἔργα του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Ἀπέθανε τὸ 1915.

Δάφνης Στέφανος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου.

Ἐγεννήθη τὸ 1882 εἰς Ἄργος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητῆς, εἶτα διωρίσθη τμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην διατελεῖ μέχρι σήμερον. Ποιητῆς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι σήμερον εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐξέδωκεν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ποιητικὰς σειρὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ἑλληνικοὶ Ἀγῶνες», «Ἀνθισμένος Δρόμος», «Φθινοπωρινὲς Ἀρπες», «Ρόδακες καὶ ἀνθέμια», «Τὸ Ἄνοικτο Παράθυρο». Τὰ ποιήματά του, μὲ ἁρμονικοὺς στίχους, εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ ποικίλα θέματα, κυρίως ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν. Ἐβραβεύθη δις εἰς διαγωνισμοὺς τῶν ποιημάτων τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν στρατιωτικῶν διηγημάτων. Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐπίσης βραβευθὲν «Πατρικὸ Σπίτι».

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιτῶν. Νέος ἔτι ἐχορημάτισε συνδιευθυντῆς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἐστίας». Ἐπειτα ἴδρυσεν καὶ διηύθυνεν τὴν πολιτικὴν ἑφημερίδα «Ἐστία». Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Μελέτη» καὶ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή». Βραδύτερον διετέλεσε τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντῆς τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ὀφελίμων βιβλίων.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐνὸς ἐτῶν ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα ἀσχολία του. Εἶναι ὁμως καὶ πεζογράφος μὲ πλουσίαν παραγωγήν. Ἔργα του ποιητικὰ εἶναι: «Ἴστοι Ἀράχνης», «Σταλακτῖται», «Εἰδύλλια»,

«Ἀμάραντα», «Γαλήνη», «Φωτερὰ Σκοτάδια», «Κλειστὰ Βλέφαρα», «Θὰ Βραδιάζει». Πεζὰ δὲ εἶναι «Ἄγροτικά Ἐπιστολαί», «Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις», «Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως», «Ἀμαρυλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης τῶν «᾽Ωφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς: «Αἶ μέλισσαι», «τὸ ψάρευμα», οἱ «Τυφλοί», «ὁ κυνηγός», κ. ἄ.



Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικούς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφόρων εἰδῶν ρυθμούς, εἶναι ἐμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγήματά του, ἀπὸ ποικίλας πηγᾶς, κυρίως δὲ ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα διηγήματά του εἶναι ἡ «Ἀμαρυλλίς», ἡ ὁποία ἔχει μεταφρασθῆ εἰς ἑξὺ εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἑφταλιώτης Ἀργύριος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλεάνθου Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐδημοσίευσεν διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις φέρουν τοὺς τίτλους: «φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες ἱστορίες», «Παλαιοὶ σκοποὶ», «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» κ. ἄ.



Ζαλοκώστας Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠλείου τὸ 1805. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἰατρικὴν. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἠρωϊκὴν ἔξοδον. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος. Ὡς πατὴρ ὑπῆρξε πολὺ ἀτυχής, διότι ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν ἑνωρίς τὸ ἕν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ τὰ ἑπτὰ τέκνα του. Πολλὰ ποιήματα ἔχει γράψει

ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ αὐτὰ πλήγματα. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ ποιήματα πατριωτικά (λυρικά καὶ ἐπικολυρικά), διὰ τῶν ὁποίων ἕμνησε διάφορα κατορθώματα καὶ πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Καμπούρογλους Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ποιητὴς εἰς τὴν νεότητά του ἐξελίχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἱστοριοδίφην. Ἠσχολήθη εἰς ἱστορικές, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησε διαφόρους τοποθεσίας, ὀνόματα, παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατώρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα πλήρη χάριτος καὶ ἀπλότητος.



Ἐδημοσίευσε λαογραφικὰ ἔργα, ὡς τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», εἰς τρεῖς τόμους, τοὺς «Ἀρματολούς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομάρην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι : «Μῦθοι καὶ διάλογοι», «Θρύψαλα», «Περασμένα χρόνια», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», ἢ «Κυρὰ Τρισεύγενη» κ. ἄ.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας



Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἡλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἱατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε πλείστας παραδόσεις, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, εἶναι δὲ πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδημοσίευσε πλεί-

στα ἄρθρα καὶ διηγήματα εἰς διαφόρους ἡφμερίδας καὶ περιοδικὰ, ἐξέδωκε δὲ εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἐξῆς ἔργα του : «Διηγήματα», «Ἡ Λυγερή», «Ὁ Ζητιάνος», «Τὰ λόγια τῆς πλώρης», «ὁ Ἀρχαιολόγος» καὶ ἄλλα.

Ὁ Καρκαβίτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη ἐν Βιάνῳ τῆς Κρήτης τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ



1877 καὶ 1896. Διετέλεσε ἐπὶ τινὰ χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἡφμερίδα «Ἐμπρός», εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λογοτεχνικὸν εἶδος καὶ ἀνεπτύχθη δι' αὐτοῦ ἔξοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ λεπτὸς σατυρικός, κεντηριάζων τὰ ἑλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἐξ ἴσου ὅμως διεκρίθη καὶ ὡς διηγηματογράφος, ἀντιῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης. Ἔργα του ἐκδοθέντα ἰδιαιτέρως εἶναι ὁ «Πατούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος», «Ἐνῶ διάβαινα» (ἐκλογή ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) καὶ ἄλλα.

Κοραῖς Ἀδαμάντιος

Ὁ διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλληνας λογίους τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου, ἀλλ' ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748. Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ μὲ τὴν βοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ὁ πατήρ του ὅμως ἔμπορος ὑφασμάτων, προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἀμστελῶδαμον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κοραῖς ὅμως εἰς Ἀμστελῶδαμον εὐρισκόμενος

ἠσχολήθη περισσότερο εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τέλος ὁ πατήρ του ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν κλίσιν του καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Ὁ Κοραῆς ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγινεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτοὺς μὲ περισπούδαστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμοεικῶν του. Τοιοῦτοτρόπως ἐξέδωκε: 1) Τὸν Ἰσοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα. 2) Τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου. 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος. 4) Τμημα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου. 5) Τὰ πολιτικὰ καὶ ἠθικὰ Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους. 6) Πλήρη συλλογὴν τῶν Αἰσωπειῶν μύθων, συμπληρωθεῖσαν μὲ ἀρκετοὺς ἰδικούς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν ὧν 66 τόμους. Ἀξιωμακτικόν ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», μὲ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.



Ὁ Κοραῆς διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφυπνίσεως τοῦ ἔθνους θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων προδρομῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει ὅμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοβαρὰν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξέλιξεως τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. |

Κρυστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺ νεαρῆς ἡλικίας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του ἄλγαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἐδημοσίευσεν, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1921. Ἐνεκα τούτου κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ

κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἔζη βίον πλήρη στερήσεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου καὶ ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης», «Πεζογραφήματα».



Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του, ἐκλόνισαν τὴν ὑγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἀπέθανεν ἐν Ἄρτῃ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρουστάλλης ἐξύμνησε τὴν ἐλευθέραν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, ὅπως εἰς τὰ ποιήματα «Ἡλιοβασίλειμα», ὁ «τρύγος», ὁ «κοῦκος», κ.λ.π. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ τὰ ὑπέροχα ποιήματά του «Στὸ σταυραστὸ» καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς». Οἱ στίχοι του ὁμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Δάμπρος Σπυρίδων

Καταγόμενος ἐξ Ἡλείου ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1851. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠσχολήθη μὲ ἱστορικὰς μελέτας. Ἀπὸ τοῦ 1890 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μέχρι τοῦ 1916, ὅτε ἐγένετο πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλίγους μῆνας εἰς περίοδον ἀνώμαλον διὰ τὴν χώραν. Τὰ ἔργα του εἶναι πολυάριθμα καὶ περισπούδαστα. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἰς 6 τόμους. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους διαφόρους πανηγυρικοὺς λόγους του καὶ διάφορα κατὰ καιροὺς γραφέντα ἄρθρα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Λόγοι καὶ ἄρθρα» καὶ τὰ «Ἐλευθέρια».

Λυκούδης Έμμανουήλ

Έγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησε ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπόνησε πλεῖστα νομικὰ συγγράματα. Παράλληλως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δημοσιεύσας πλῆθος διηγημάτων μικρῶν καὶ ἐκτεταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς: 1) Δύο συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) Δύο μυθιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀνδρεάδης» καὶ τὸ «Σπιτάκι τοῦ γυαλοῦ». Ἐπίσης ἐντυπώσεις ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ. ἄ. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων βιβλίων ἐδημοσίευσεν τὰ «Καθήκοντα» τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστας».



Μαβίλης Λαυρέντιος

Έγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νέος ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐσπούδασε φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν, μαχόμενος δὲ εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου ἐφονεύθη. Τὰ «Ἔργα» αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.



Μαρκοράς Γεράσιμος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὸ 1826. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ 1849 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα παρακολουθήσῃ τὰ νομικά, διακόψας ὅμως τὰς σπουδὰς του λόγῳ οἰκογενειακοῦ ἀτυχήματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς τὴν ποίησιν. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του διακρίνεται τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα ὁ «Ὁρκος», τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν τὸ 1875, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν Κρητικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καὶ εἰς τὴν γενομένην τότε ὀλοκαύτωσιν τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου. Ἄλλα ἐκδοθέντα ποιήματά του φέρουν τοὺς τίτλους «Ποίησις» καὶ «Μικρὰ Ταξίδια». Ὁ Μαρκοράς ἠκολούθησε πιστῶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ.



Μελᾶς Σπύρος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἐπιδιοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἔφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς. Ἐδημοσίευσεν πλῆθος διηγημάτων, ἠθογραφιῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, ἱστορικῶν μελετῶν κλπ. Ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913), 2) «Ταξίδια» (ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν ὁποίαν περιώδευσεν ὡς ἀνταποκριτὴς ἔφημερίδων), 3) «Σφυρίγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «Ὁ Γέρος τοῦ Μωριά» εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἱστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμὴν με λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα: «Ὁ Γιὸς τοῦ Ἰσκιου», τὸ «Κόκκινο Πουκάμισο», τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», τὸ «Ἄστρο καὶ τὸ Μαῦρο».



Μητσάκης Μιχαήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐδημοσίευσε πλείστα ἄρθρα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις καὶ διηγήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ εἰς τὰς ἑφημερίδας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τινὰ τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Ἔργα» εἰς δύο τόμους. Ἄξια ἰδιαίτερας προσοχῆς ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες» καὶ τὸ «Φίλημα», τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν κλπ.



Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμμαθητῆς καὶ φίλος τοῦ ἐπίσης ἐξόχου διηγηματογράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ὁποίου ἠκολούθησε. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Κατὰ πρόωτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλά.



Ἐπηρέτησεν ἔπειτα ἐπὶ μακρὸν ὡς καθηγητῆς. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας. Πάντοτε φιλόδοξος καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὰ θεῖα, περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόδοξον πνεῦμα του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς παραδόσεις. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων ἀντλεῖ καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαίτερους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: α') Δύο δράματα: ἡ «Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν» καὶ ὁ «Βάρδας Καλλέργης». β') Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς» καὶ «Διηγήματα» (εἰς πέντε τόμους). γ') Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα» (τόμοι 6).

Νιρβάνας Παύλος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ἰδίᾳ ὡς χρονογράφος. Ὅπως ὁ Κονδυλάκης (ἄρα βιογραφίαν του), τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Νιρβάνας ἀντλῶν τὰ θέματα τοῦ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἔγραψε πλῆθος χρονογραφημάτων. Ἐτελειοποίησε δὲ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ λόγου,



τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐδημιούργησεν ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἤνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ὁ Νιρβάνας ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Τελευταίως ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδοθέντα εἰς διαφόρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Διηγήματα εἰς 4 τόμους, 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναϊκοὶ περίπατοι», 3) «Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία», 4) τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου», 5) Δράματα: «Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» κλπ.

Ξενόπουλος Γρηγόριος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἀνετράφη καὶ ἔλαβε γυμνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ πολλὰ ἄλλως ἐξύμνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἰς τῶν πολυγροφωτέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του ἔλαβεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του,



μετά τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα. Ἔργα του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα εἶναι: 1) Ἐξήκοντα περίπου τόμοι διηγημάτων καὶ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, 2) «Θέατρον» εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμωδίας καὶ διαλόγους διὰ τοὺς μαθητάς, 4) Διάφοροι αἰσθητικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, ὅπως «Οἱ Παράσχοι» κ.λ.π.

Παλαμᾶς Κωστής

Ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ νομικά. Ἀλλὰ ἐγκαταλείψας τὴν νομικὴν, ἣ ὁποία ἦτο ξένη πρὸς τὸν χαρακτήρα του, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινεν ἐπὶ 32 ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ 1929, ὅτε παρῆτήθη. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ Πρόεδρος. Γόνιμος καὶ πολυγράφος, ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἑξῆς: 1) Ποιήματα λυρικά: 14 συλλογὰς, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ὀνομαστότερα εἶναι ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ὁ Τάφος» (ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του), ἢ «Ἀσάλευτη ζωή», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράκαιρα» κλπ.



2) Δύο ἐπικολυρικά ποιήματα: «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», καὶ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ».

3) Πεζὰ: «Ὁ Θάνατος τοῦ παλικαριοῦ», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) καὶ κριτικὰς μελέτας διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρυστάλλην, Τυπάλδον, Σολωμὸν καὶ Βαλαωρίτην.

4) Δράματα: «Ἡ Τρισεύγενη» καὶ μετὰφρασιν τῆς «Ἑλένης τῆς Σπάρτης» τοῦ Βεράρεν.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος

✓ Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νεοελλήνων διηγηματογράφων. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851. Ἀπέθανε τὸ 1911.

Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀσχοληθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὸ διήγημα. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ζωὴν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του καὶ ἰδιαιτέως ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, ὅπως ὁ συμπατριώτης του Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (ἶσα βιογραφίαν του). Ὁ Παπαδιαμάντης ἔζησε ζωὴν ἡσυχον καὶ φημίζεται διὰ τὴν εὐσέβειάν του, τὴν προότητα καὶ τὴν εἰρηνικότητα τοῦ χαρακτῆρός του, ὁ ὁποῖος φαίνεται καὶ εἰς τὰ διηγήματά του. Ἐργαζόμενος εἰς διαφόρους ἐφημερίδας ἐδημοσίευσεν πολλὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα. Ἄλλα ἔργα του εἶναι ἡ «Γυφτοπούλα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν», ἡ «Φόνισσα» κλπ. ✓



Παράσχος Ἀχιλλεὺς

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1839. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν, διακριθεὶς καὶ γενόμενος εἰς ἐκ τῶν γνωστοτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ πρῶτα του ποιήματα εἶναι ὁ «Ἰππότης», ὁ «Ἄγνωστος ποιητὴς» καὶ ἡ «Λυδία», δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ταῦτα ἐπηκολούθησε γόνιμος παραγωγή ποιημάτων ἐκδοθέντων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα». Μετὰ τὸν θάνατόν του συνελέγησαν πολλὰ ἀδημοσίευτα ποιήματα του καὶ ἐξεδόθησαν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνέκδοτα Ποιήματα».



Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γενόμενος πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι: «Χειμώνανθοι», τὸ «Παλιὸ Βιολί», «Σπασμένα μάγματα» κ.λ.π. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδία, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «Παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἐξῆς: Ὁ «Τραγουδιστής», ὁ «Βασίλειος ἀνήλιαγος», ἡ «Γυναῖκα» κ.λ.π. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

Πολίτης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Καλάμας τὸ 1852. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠσχολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δημιουργήσας αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι τὴν λαογραφικὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ θανάτου του (1920) διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος ἔγραψε πλῆθος μελετῶν καὶ μεγάλων ἔργων περὶ τῶν «Παροιμιῶν» (εἰς 4 τόμους) καὶ περὶ τῶν «Παραδόσεων» (εἰς δύο τόμους). Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν «Ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» καὶ ἄλλα πολλά.

Πορφύρας Λάμπρος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σόψωμος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879. Ἐνωρίτατα ἤρχισε δημοσιεύων εἰς διάφορα περιοδικὰ ποιήματά του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων τὸν ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἓνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν

τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων του περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἐπὶ τινα χρόνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγείς βουλευτῆς τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Ποιητικὰ δράματα, ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκάς», ἡ «Φαίδρα» κ.ἄ. 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα» κ.λ.π.



3) Μετάφρασις ξένων ἔργων ἐκ τοῦ Ἀμλέτου τοῦ Σαίκσπηρ καὶ ἄλλα.

Σολωμὸς Διονύσιος

Ἡ μεγαλυτέρα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ κορυφαῖος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ πρόγονοί του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε πλουσίαν περιουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἴταλοί, ἔτρεφε δὲ πρὸς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην. Εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἤρχισε μελετῶν τὴν ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετῆς ἦλθεν εἰς τὴν Πάδοβαν καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὅμως ἔκλινε πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς τὴν ὁποίαν «μικρόθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρῶτα ὀρμήματα τῆς ψυχῆς του», ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητῆς του εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἰταλικὴν. Ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς Κέρκυραν διέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπεδόθη εἰς συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν

ὁποῖαν ἠγάπησε καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἤρχισε γράφων τὰ ποιήματά του. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἐξεροράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανástασις, ἐξεδηλώθη τὸ ποιητικὸν του τάλαντον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει, ὡς συνέπεια τοῦ πατριωτικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θανμασμὸν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας, ἔγραψε τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὁποῖος βραδύτερον τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη ὡς ἐθνικὸς ὕμνος. Ἐπίσης συνέθεσε τὴν «Ῥοδὴν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάϊρον» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ ὁποίου, δυστυχῶς, δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν υπεράνθρωπον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἠρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν «Ξανθοῦλαν», τὴν «Φαρμακευμένην» κλπ. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1857) ἐβύθισε τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἐπιανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του διέκοψε τὴν συνεδριάσιν της καὶ ἐκήρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ ὀλόκληρος ἡ Ἑλλὰς εἰμίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὸν ἐθνικὸν ποιητὴν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, μὴ εὑρεθέντα μετὰ θάνατον, τινῶν δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντα» τῶν διασωθέντων ἔργων του ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου τοῦ Ἰακώβου Πολυᾶ ἐν Κερκύρα τὸ 1859.



Σουρής Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1853, Χίος τὴν καταγωγὴν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησεν. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐξέδιδε τὴν σατυρικὴν ἑμμετρον ἑβδομαδιαίαν ἑφημερίδα «Ὁ Ρωμηός», ἡ ὁποία ἀφῆκεν ἐποχὴν. Τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς ἑξὶ τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον «Φασουλῆς Φιλόσοφος». Ἐπίσης ἔγραψεν ἑμμέτρους κωμωδίας καὶ μετέφρασε τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους.



Τσουντας Χρῖστος

Ἐγεννήθη εἰς Στενήμαχον τῆς Θράκης τὸ 1857. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1934. Ἐσπούδασεν ἀρχαιολογίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπηρετήσεν τὸ πρῶτον ἔφορος ἀρχαιοτήτων, ἀπὸ τοῦ 1904 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, βραδύτερον δὲ ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐγραψε πλείστας περισπουδάστους ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τέχνην. Ἐξεδόθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) Μυκῆναι καὶ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς. 2) Αἱ Ἀκροπόλεις τοῦ Δομινίου καὶ Σέσκλου. 3) Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὠφελίμων βιβλίων). 4) Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης κ.ἄ.

Χριστόπουλος Ἀθανάσιος

Ἐγεννήθη εἰς Καστορίαν τῆς Μακεδονίας τὸ 1772. Εἰς παιδικὴν ἡλικίαν μετέβη εἰς Βουκουρέστιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἶτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ νομικὴν. Μετὰ τοῦτο ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος τοῦ ἡγεμονεύοντος τότε Μουρούζη, βραδύτερον δὲ προσελήφθη εἰς τὴν ἀδὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μὲ διάφορα ἀξιώματα. Εἶναι ἐκ

τῶν πρώτων οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν μετὰ τέχνης στίχους εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Τὰ «Λυρικά» του ποιήματα ἐξυμνοῦν τὰς διαφόρους χαρὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Ἀπέθανεν εἰς Βλαχίαν τὸ 1847.

Χριστοβασίλης Χρῖστος

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σοῦλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου ἐκ γονέων Σουλιωτῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσει εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα του ἦλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἠσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα. Διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς ἐταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγραψε πολλὰ ἱστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν 1) Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους



«Τῆς Στάνης», «Τῆς Ξενιτιάς», «Θεσσαλικά», «Ἡπειρωτικὰ Παραμῦθια» καὶ ἄλλα. 2) Δράματα ἑμμετρα: οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γιὰ τὴν Τιμὴ», 3) Ποιήματα «Ὁ Μαρμαρένιος Βασιλιάς» κ.ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἀγκουρέτο* (τὸ)=μικρὰ ἄγκυρα (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἄγκουρα=
ἄγκυρα).
- ἀγριομάρουλα*=εἶδος ἀγρίων χόρτων, τὰ ὅποια φύονται συνή-
θως εἰς ὄρεινὰ μέρη.
- Αἴας*=ὁ ἀρχαῖος ἦρωσ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ ὑμνηθεὶς ὑπὸ
τοῦ Ὀμήρου ὡς ἀήττητος, μεγαλόψυχος καὶ πελώριος κατὰ
τὸ σῶμα.
- ἀκάτιον* (τὸ)=μικρὰ λέμβος.
- ἀκοστάρω* (καὶ κοστάρω)=πλησιάζω πρὸς τὴν ξηρὰν, κυρίως
ρίπτω λέμβον πρὸς τὴν ξηρὰν (λέξις ναυτική).
- ἄλωνες* (αἶ)=τὰ ἄλώνια.
- ἀναδέομαι*=κινεῖμαι, σείομαι, σαλεύομαι.
- ἀνειμένως*=ἐλευθέρως, κατὰ τρόπον ἐλεύθερον (ἐκ τοῦ ῥήματος
ἀνίεμαι=ἀφήνομαι ἐλεύθερος).
- ἀνταρούσα*=ὀμίχλη, καταχνιά.
- ἀπανωτιάζω* (καὶ ἐπανωτιάζω)=ἐπαναλαμβάνω.
- ἀπὲ καὶ ἀπέϊ* (ἀπ' ἐκεῖ)=ἔπειτα, μετὰ τοῦτο.
- ἀποσπεροῦ*=κατὰ τὸ ἐσπέρας.
- ἀποταχὴν* (τὸ)=πρωτῆ.
- Ἄραπιά* (ἦ)=ἡ Αἴγυπτος.
- ἄραχνο*=γεμάτο ἀράχνες λόγῳ ἐγκαταλείψεως καὶ ἐρημώσεως,
δυστυχησμένο, πένθιμο (ἀραχνιασμένη πέτρα=ὁ τάφος).
- ἀρμαθιάζω* (ἐκ τοῦ ὀρμαθὸς=ἀρμάθια)=συναθροίζω, σωρεύω.
- ἀχνός*=ὠχνός, λεπτός (ἄχνὸ ψιθύρισμα=ἄδύνατο ψιθύρισμα,
μόλις ἀκουόμενον).
- ἀφηγκράζομαι* (καὶ ἀφοκράζομαι)=ἀκροάζομαι μὲ προσοχήν.

B

Βάσκο Δε - Γάμας = ὁ μέγας Πορτογάλος θαλασσοπόρος, ὅστις πρῶτος ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ περιήλου τῆς Ἀφρικῆς (1498).

βαλβίς (ἦ) = ἡ περιφέρεια, σιδηρᾶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ ὁποία διαγράφει τὰ ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἱστάμενος ὁ ἀγωνιστῆς ρίπτει τὸν δίσκον ἢ τὴν σφαῖραν.

βαργωμισμένος = στενοχωρημένος, λυπημένος.

βαρκι (τὸ) = ἡ βαρκούλα (μικρὰ λέμβος).

Βάτικα (τὰ) = ἡ Νεάπολις, πόλις πλησίον τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Πάρωνος.

βατήρας (ὁ) = βατήρ, ἡ θέσις ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξεκίνουν οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ ἄλματος.

Βίσμαρκ = Πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας καὶ πρῶτος Καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διάσημος πολιτικὸς ἀνὴρ (1815 - 1895).

βλατι = εἶδος πολυτίμου ὑφάσματος.

βοντάκα (ἦ), λέγεται καὶ βαντάκα = δέμα (χυρῶς ἐπὶ ρούχων).

βρίκι (τὸ) = ἔμπορικὸν πλοῖον μὲ δύο ἰστοὺς φέροντας κεραίας (λέγεται καὶ μπρίκι).

Γ

γιόμα (τὸ) = γεῦμα, καὶ ἔπειτα = ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, τὸ μεσημέρι.

γκράβρα (ἦ) = κραυγή.

γολέττα (ἦ) = ἔλαφρον πλοῖον μὲ δύο ἰστοὺς (= ἡμιολία).

Γουλιέλμος. Πρόκειται περὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' (γνωστοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Κάϊζερ), τέως Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (1918) ἐξεθρονίσθη.

γρόσι (τὸ) = τουρκικὸν νόμισμα (23 λεπτῶν περίπου).

γρούδα (ἦ) = τεμάχιον.

γυναικομάνι (τὸ) = μέγα πλῆθος γυναικῶν.

Δ

Δωδεκάδα (ἦ) = συμβούλιον τοῦ βασιλέως ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα γερόντων (εἶδος Γερουσίας).

Ε

εἵπεκα=εἶπα.

ἐπιτάφιος=Ἐλέγοντο ἐπιτάφιοι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι πρὸς τιμὴν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ἐξεφωνοῦντο εἰς τὸν Κεραμεικόν. Τοιούτους λόγους εἶχον ἐκφωνήσει ὁ Δημοσθένης, ὁ Λυσίας καὶ ἄλλοι ρήτορες. Σπουδαιότατος ὅμως ὄλων θεωρεῖται ὁ ἐπιτάφιος λόγος, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ἰδὲ τὴν λέξιν Κεραμεικός).

Ζ

Ζίρια (ἦ)=τὸ ὄρος Κυλλήνη (εἰς τὰ βόρεια τῆς Πελοποννήσου).
ζυγούρι=τὸ διετὲς ἄρνιον.

Η

ἡλιακωτὸ (τὸ) καὶ τὸ λιακωτὸ=ταράτσα, προέκτασις τῆς οἰκίας, ἀκάλυπτος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Ἡλύσια (πεδία)=τὸ μέρος τοῦ Ἄδου, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι εὐρίσκεται ὁ Παράδεισος, ὁ τόπος ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων (ἐνῶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων διέμενον εἰς τὸν Τάρταρον).

Θ

Θουκυδίδης=ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς συγγραφεὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐγεννήθη τὸ 470 π.Χ. Ἀπέθανε τὸ 379.

θημωνία (ἦ). Λέγεται καὶ θημωνιά καὶ ἀθημωνιά=σωρὸς ἀπὸ δέμα σιτηρῶν σχηματιζόμενος πλησίον τοῦ ἄλωνιου.

Ι

Ἰερεμίας=ὁ μέγας Προφήτης τῶν Ἰουδαίων, ζήσας τὸν ἕκτον π.Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς συγκινητικῶν θρηνῶν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορος. Ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν ἡ ἔκφρασις Ἰερεμιάδες (=θρηνωδαίαι).

Κ

- κάτεργο* (τὸ)= βασιλικὸν πλοῖον κινούμενον μὲ κουριά.
- κανκαλίθρα* (ἡ). Λέγεται καὶ κανκαλίδα (ἀρχ. κανκαλῖς)= γένος φυτῶν ἐκ τῶν λεγομένων σκιαδοφόρων. Πιστεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅτι ἔχει φαρμακευτικὴν ιδιότητα.
- κανύκαλο*= τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κρανίου, ἔπειτα δὲ ἡ κεφαλὴ καὶ μεταφορικῶς ὁ ἐγκέφαλος, ὁ νοῦς.
- Κεραμεικὸς*= δῆμος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων Β. Δ. τῆς πόλεως. Κατ' ἄρχαιον ὑπὸ κεραμῶν καὶ εἶχε πολλὰ κεραμοεργεῖα. Διὰ μέσου τοῦ Κεραμεικοῦ διήρχοντο τὰ τείχη τῆς πόλεως τὰ ὁποῖα οὕτως ἐχώριζον αὐτὸν εἰς δύο τμήματα, εἰς τὸν ἔσω (τῶν τειχῶν) Κεραμεικὸν καὶ εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἔνθα καὶ τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Τοῦτο ἐχωρίζετο εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ λεγόμενον Δίπυλον μέχρι τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς αὐτὸ δὲ ἐθάπτοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες.
- κλάπα* (ἡ)= πέδη, σιδηρᾶ δεσμὰ τῶν ποδῶν.
- κλαπατάρια* (τὰ)= μεγάλα πτερά.
- κόμαρος* (ἡ)= ἡ κουμαριά.
- κόμπος λόγων*. Λέγεται καὶ κομπορημοσύνη= ἡ προσπάθεια νὰ ἐπιδείξῃ τις διὰ λόγων ἀξίαν, τὴν ὁποίαν συνήθως δὲν ἔχει.
- κονεύω*= ἐγκαθίσταμαι κάπου προσωρινῶς, καταλύω, «κάνω κονάκι».
- κουπασιῆ* (ἡ)= τὸ ἀνώτατον χεῖλος καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πλοίου ἢ τῆς λέμβου.
- κράκουρα* (τὰ)= βράχοι ἀπότομοι.
- κρινὶ* (τὸ)= κυψέλη.
- κύαθον* (τὸ)= φλυτζάνι, τὸ κύπελλον.
- κύρης* (ὁ)= ὁ πατέρας.

Λ

- λατίνι* (τὸ)= τριγωνικὸν ἰστίον καραβιοῦ.
- λιοβόρι* (τὸ)= ὁ πολὺ καυστικὸς ἄνεμος (προερχόμενος ἐκ Β. Α.).
- λισγάρι* (τὸ)= ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως λίσγος= ἐργαλεῖον καλλιέργειας τοῦ ἐδάφους, ἀποτελούμενον ἀπὸ καρπερὸν τραπε-

ζοειδές τεμάχιον σιδήρου ὀλίγον κυρτωμένον καὶ ἀπὸ ξυλί-
νην λαβήν.

λοστρόμος=ναυτόπουλο.

M

μαῖστρα (ἦ)=ἡ μεγίστη σταυρωτὴ κεραία τοῦ ἰστιοφόρου καὶ
τὸ μέγιστον αὐτοῦ ἰστιόν.

μαῖστράλα (ἦ)=ἐλαφρὸς Β.Δ. ἄνεμος.

μαστραπὰς=πήλινον δοχεῖον ὕδατος ἢ οἴνου (ἐπὶ τῶν πλευρῶν
τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν πολλάκις ἔγχρωμοι κωμικαὶ παρα-
στάσεις).

Μεταξορρεῖον (τὸ)=συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ ἡ Πλάκα.
Αὐταὶ ἐφημίζοντο παλαιότερον, διότι ἀπ' αὐτὰς προήρχοντο
ὄρισμένοι τύποι ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἠρέσκοντο νὰ ἐπιδει-
κνύουν παλλικαρισμὸν.

Μίλων Κροτωνιάτης. Ὁ ἐκ Κρότωνος τῆς Κάτω Ἰταλίας ὀνο-
μαστὸς ἀθλητῆς, ὁ ὁποῖος ἐκέρδισεν ἐν ὄλῳ 32 νικητήριους
στεφάνους εἰς διαφόρους ἀγῶνας. Λέγεται περὶ αὐτοῦ ὅτι
κατὰ τὴν τέλεσιν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων διέτρεξε τὸ στάδιον
κρατῶν εἰς χεῖρας του τετραετῆ ταῦρον, τὸν ὁποῖον κατέ-
φαγεν ὀλόκληρον εἰς διάστημα μιᾶς μόνον ἡμέρας.

μνήσκω=μένω, ἀπομένω.

μουράγια (τὰ)=τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ κάθε περιτείχισμα.

μοῦτσος (ὀ)=μικρὸ ναυτόπουλο.

μπεξερίζω (καὶ μπεξεράω)=κουράζομαι, ἀπαυδῶ, δὲν ἀντέχω
πλέον.

μπερετάδα (ἦ)=τὸ κέρασμα, τὸ ὁποῖον προσφέρουν εἰς τοὺς
φίλους των διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσουν, ὅσοι πρόκειται νὰ
ξενιτευθοῦν.

μυρῶνι (τὸ)=εἶδος θαμνοειδοῦς φυτοῦ (ἐκ τῶν λεγομένων
σκανδίκων).

N

ντρέπος (τὸ)=ἡ ἐντροπή.

ντουνιας (ὀ)=ὁ κόσμος, ἡ κοινωνία.

Ξ

ξεκαμπίζω=ἐξέρχομαι ἀπὸ τὰ κοιλώματα τοῦ ὄρους καὶ ἀντι-
κορῶζω τὸν κάμπον.

Ξωθιό (τὸ) = τὸ ἐξωτικόν, ἡ Νεράϊδα. Συνήθως συναντᾶται εἰς πληθυντικὸν οἱ *Ξωθιές* = Νεράϊδες. *Ξωθιό* — *ξωθιό* ἐπιφώνησις λεγομένη, ἵνα ἀπομακρυνθοῦν τὰ ἐξωτικά, δηλαδὴ τὰ κακὰ πνεύματα.

Ο

οὐδός (ὁ) = τὸ κατώφλιον.

ὄχτρια (ἡ). (Λέγεται καὶ *ὄχτριτα*) = ἐχθρότης (ἐκ τοῦ ὄχτρος = ἐχθρός).

Π

παγκράτιον = διπλοῦν ἀγώνισμα πάλης καὶ πυγμῆς συγχρόνως.

παλαμάρι = χονδρὸν καραβόσκονινον.

παλιουρίσιο = καυωμένο ἀπὸ ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα (παλιούρια).

πάρωρα = ἀργά.

πένταθλον = ἀγώνισμα πενταπλοῦν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν πάλην συγχρόνως.

πιχάω = (ἐπιχέω) = χύνω ἐπάνω.

Πλάκα (ἡ) = συνοικία τῶν Ἀθηνῶν (ἴδε τὴν λέξιν *Μεταξουργεῖον*).

Πόλος Μάρκος = Ἴταλὸς περιηγητῆς καὶ ἐξερευνητῆς τῆς Ἀσίας (1254 — 1323).

πολυκάτοχος = ὁ πολλὰ κατέχων, ἐκεῖνος πὺ γνωρίζει πολλά.

πούσι (τὸ) = ὀμίχλη.

προντίζομαι = σκορπίζομαι, ξετινάζομαι.

πύκτης = πυγμαχός.

Ρ

ραῖδιό (τὸ) = ἀπότομος κατωφέρεια ὄρους.

ριζιμιὸ λιθάρι ἢ *ριζιμιόπειρα* = μεγάλη πέτρα, ἡ ὁποία ἔχει ριζώσει εἰς τὸ ἔδαφος.

Σ

σαλιάρω = πηδῶ.

σβιντινίζω = κινῶ βιαίως.

σεΐστρα (τά) = μουσικὸν ὄργανον τῶν Ἀρχαίων Αἰγυπτίων συνιστάμενον ἐκ μεταλλίνων ράβδων, αἱ ὁποῖαι σειόμεναι ἀνέδιδον ἤχους.

σειρημαγιά = περιουσία, κεφάλαιον.

σικλί (τὸ) = ὁ κουβάς (σικλάκι = ὁ μικρὸς κουβάς).

σκαπετάω = ξεπερνῶ.

σιουμπέκι = εἶδος γλυκίσματος.

σκίλλον = εἶδος θάμνου.

σοούνα = εἶδος ἰστιοφόρου με δύο ἰστούς.

σιιά (ἡ) = (ἐκ τοῦ ἐστία) = φωτιά.

συγκιρονῶμαι = ἀναμιγνύομαι.

συκομαΐδα (ἡ) = γλύκισμα κατασκευαζόμενον ἀπὸ ξηρὰ σῦκα καὶ καρύδια.

σχεδία (ἡ) = μικρὴ λέμβος.

Τ

Τάρατα (τά) = (ὁ Τάρατος) = σκοτεινὸς καὶ φοβερὸς τύπος εἰς τὸν Ἄδην, ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων (ἴδε λέξις Ἡλύσια).

ταταλιά = ἡ χουρμαδιά.

Τρικούπης (Χαρίλαος, 1832-1885). Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, διατελέσας πρωθυπουργὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

τρομπόνι (τὸ) = ὄπλον ἐμπροσθογεμὸς μετὰ μεγάλου στόμιον.

τσαπατουριά (ἡ) = περιεκτικὴ ὄνομασία τῶν ἐργαζομένων μετὰ τσαπί, δηλ. οἱ ἀγρότες.

τσιφούτης (ὁ) = ἰδιότροπος, σφιχτοχέρης, στενόκαρδος.

Υ

ὑπέρεικον = εἶδος χόρτου.

ὑποφήτης (ὁ) = ὁ προφήτης, ὁ ὑπαγορεύων εἰς τινὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν.

Φ

φελούκα (ἡ) = ἔλαφρὰ λέμβος χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ πλοίου.

φισαίνω = ὀλιγοστεύω, μικραίνω.

φουσάτο (τὸ) = ὁ στρατὸς καὶ γενικῶς τὸ πλῆθος.

Φρειδερίκος. Πρόκειται περί τοῦ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Πρωσίας, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

φουλλουριάζω=βγάζω πολλά φύλλα.

X

χαράμι=ἀδίκως, ματαίως.

χαχλακίζω=χτυπῶ τὸ νερὸ μὲ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, ὥστε νὰ ἀφρίση.

χειρόηθες=τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον δύναται κανεὶς νὰ χρησιμοποιῆ ὅπως θέλει.

χωροστάσι=ἡ θέσις (μεγάλη αὐλὴ ἢ πλατεῖα), εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντρώνονται οἱ χωρικοί, ὅσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ συζητήσουν ἐπὶ διαφορῶν ζητημάτων τοῦ χωριοῦ.

Τ Ε Λ Ο Σ

Οι προτάσεις που προέκυψαν από τις συζητήσεις των μελών της
Επιτροπής, σχετικά με την οργάνωση των υπηρεσιών, είναι οι
εξής:

1. Η οργάνωση των υπηρεσιών να γίνεται με βάση τις ανάγκες
και τις δυνατότητες της χώρας.

2. Η οργάνωση των υπηρεσιών να γίνεται με βάση τις ανάγκες
και τις δυνατότητες της χώρας.

3. Η οργάνωση των υπηρεσιών να γίνεται με βάση τις ανάγκες
και τις δυνατότητες της χώρας.

4. Η οργάνωση των υπηρεσιών να γίνεται με βάση τις ανάγκες
και τις δυνατότητες της χώρας.

5. Η οργάνωση των υπηρεσιών να γίνεται με βάση τις ανάγκες
και τις δυνατότητες της χώρας.

Ε.Ε.Ε.Ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

| | |
|--|------|
| 1. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης : | Σελ. |
| Ὁ Ἄημος καὶ τὸ καριοφίλι του (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 43 |
| Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 45 |
| 2. Βάμβας Νεόφυτος : | |
| Ἀταραξία ψυχῆς (χαρακτηρισμὸς) | 123 |
| 3. Βηλαρὰς Ἰωάννης : | |
| Ἡ ἄνοιξη (λυρικὸν ποίημα) | 52 |
| Ὁ Ψευματάρης (μῦθος) | 129 |
| Κόρακας καὶ ἄλεπού (μῦθος) | 137 |
| 4. Βιζυηνὸς Γεώργιος : | |
| Ὁ Ἕλλην ναύτης (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 71 |
| Νοσταλγία (λυρικὸν ποίημα) | 101 |
| 5. Βικέλας Δημήτριος : | |
| Τί λέγει ἡ θάλασσα (συμβολικὸν ποίημα) | 136 |
| 6. Βλαχογιάννης Γιάννης : | |
| Τὸ σκλαβόπουλο (διήγημα) | 33 |
| Πετεινάκια (διήγημα) | 35 |
| 7. Γρανίτσας Στέφανος : | |
| Ὁ κοῦκος (περιγραφή) | 47 |
| 8. Δάφνης Στέφανος : | |
| Ὁ Θριάμβος τοῦ Διαγόρα (ἐπικὸν ποίημα) | 16 |
| 9. Δροσίνης Γεώργιος : | |
| Ἡ πατρίς μας (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 40 |
| Οἱ παραδες (Θεοκρίτου Εἰδύλλιον — Μετάφρασις Γ. Δροσίνης) | 67 |

| | Σελ. |
|---|------|
| 10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης : | |
| Στὸ γχορμενὸ (διήγημα) | 38 |
| 11. Ζαλοκώστας Γεώργιος : | |
| Ὁ Βοριάς πὸν τ' ἀρονάκια παγώνει (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 112 |
| 12. Καμπούρογλους Δημήτριος : | |
| Δύο μυγδαλιές (διήγημα) | 28 |
| Τὸ δωρητήριον (διήγημα) | 74 |
| 13. Καρκαβίτσας Ἀνδρέας : | |
| Ὁ χαλασμός (διήγημα) | 23 |
| 14. Κονδυλάκης Ἰωάννης : | |
| Νὰ ἦμουν πλούσιος (διήγημα) | 72 |
| 15. Κοραῆς Ἀδαμάντιος : | |
| Ὁ καλὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ (χαρακτηρισμός) | 118 |
| 16. Κρυστάλλης Κώστας : | |
| Στὸ σταυραῖτὸ (λυρικὸν ποίημα) | 56 |
| Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς (λυρικὸν ποίημα) | 102 |
| 17. Λάμπρος Σπυρίδων : | |
| Σύγχρονο Μανιάτικο μοιρολόϊ (ἠθογραφία) | 107 |
| 18. Λυκούδης Ἐμμανουήλ : | |
| Μαρασμός (διήγημα) | 63 |
| 19. Μαβίλης Λαυρέντιος : | |
| Ἡ πιὸ μεγάλη δόξα (λυρικὸν ποίημα) | 41 |
| 20. Μαρκορὰς Γεράσιμος : | |
| Μάνα (λυρικὸν ποίημα) | 87 |
| 21. Μελάς Σπύρος : | |
| Τὸ δοῦμα τοῦ Μικροῦλη (χρονογράφημα) | 84 |
| Λεονταρῆς (χαρακτηρισμός) | 124 |
| 22. Μητσάκης Μιχαήλ : | |
| Ὀϊωνὸς (διήγημα) | 77 |

- 23. Μωραΐτιδης Ἀλέξανδρος :** Σελ.
 Ὁ Ἀκωνάσης (διηγηματικὴ περιγραφή) 40
- 24. Νιρβάνας Παῦλος :**
 Μικρὴ τραγωδία (διήγημα) 82
- 25. Ξενόπουλος Γρηγόριος :**
 Ὁ Μάϊος (λυρική περιγραφή) 46
 Ὁ Πλοῦτος καὶ ἡ Εὐτυχία (παραμῦθι) 130
- 26. Παλαμᾶς Κωστής :**
 Ἐκ τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἀθηῶν» (ἐπικολυρικὸν
 ποίημα) 10
 Ὁ Δεξιέως (ἐπικὸν ποίημα) 20
 Ἡ ἑλιά (λυρικὸν ποίημα) 53
 Στὸν θάνατο τοῦ παιδιοῦ μου (ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν
 «Τάφον») 115
- 27. Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος :**
 Τὸ ἀγνάντεμα (διηγηματικὴ περιγραφή) 59
 Τραγοῦδια τοῦ Θεοῦ (διήγημα) 105
- 28. Παράσχος Ἀχιλλεύς :**
 Ἡ ἐλεημοσύνη (παραινετικὸν ποίημα) 76
 Οἱ τρεῖς φίλοι (μῦθος) 135
- 29. Πολέμης Ἰωάννης :**
 Οἱ ἀρχαῖοι ἀγῶνες (ἐπικὸν ποίημα) 13
 Οἱ δυὸ λαμπάδες (ἀλληγορικὸν ποίημα) 134
 Τζιτζικας καὶ μυρομήγκι (διάλογος) 139
- 30. Πολίτης Νικόλαος :**
 Ἡ Ὀλυμπία (περιγραφή) 3
- 31. Πορφύρας Λάμπρος :**
 Ὁ Κεραμεικὸς (λυρικὸν ποίημα) 19
 Τὸ τέλος (λυρικὸν ποίημα) 55
- 32. Προβελέγγιος Ἀριστομένης :**
 Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον (λυρικὸν ποίημα) 42

| | |
|---|------------|
| 33. Σολωμός Διονύσιος : | Σελ. |
| Ἡ Πρωτομαγιά (λυρικὸν ποίημα) | 52 |
| Ἡ Ξανθοῦλα (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 103 |
| Ἡ Ψυχούλα (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 111 |
| Ὁ Τάφος τοῦ Πατέρα (ἐπικολυρικὸν ποίημα) | 112 |
| 34. Σουρῆς Γεώργιος : | |
| Ἡ ζωγραφία μου (σατυρικὸν ποίημα) | 127 |
| Νὰ ἦμεν πάππος (σατυρικὸν ποίημα) | 128 |
| 35. Σουρῆς Χρῆστος : | |
| Ἡ τῶν Παναθηναίων (περιγραφή) | 7 |
| 36. Χρῆστος βασιλῆς Χρῆστος : | |
| Τὸ ὄνειρον τῶν Χριστουγέννων (διήγημα) | 91 |
| 37. Χριστόπουλος Ἀθανάσιος : | |
| Ὁ χρόνος φεύγει : ἀνοιξη, φθινόπωρο, συμπεράσματα (λυρικὸν ποίημα) | 57 |
| 38. Δημοτικὰ τραγούδια : | |
| Τοῦ γιοφουριοῦ τῆς Ἄρας (ἐπικὸν) | 29 |
| Ἡ Ξενοῦλα (ἐπικὸν) | 31 |
| Ὁ θάνατος τοῦ ναυτή (ἐπικολυρικὸν) | 70 |
| Ἀδελφικὴ ἀγάπη (ἐπικολυρικὸν) | 89 |
| Ὁ Σκυλοδήμος καὶ ὁ ἀδελφός του (ἐπικὸν) | 89 |
| Ὁ ἀπογαιρωτισμὸς (ἐπικολυρικὸν) | 100 |
| Τοῦ Λεβέντη καὶ τοῦ χάρον (ἐπικὸν) | 109 |
| Μοιρολόι μάννας (λυρικὸν) | 109 |
| Βιογραφικαὶ σημειώσεις | 142 |
| Δεξιλόγιον | 164 |



024000025271

α α α α

56

11 704

μαγειρική

1566

8 παραδείγματα

la porte de fenetre

